No. 51. — 1877. Un numĕr 10 bani. DUMINECA 11 SEPTEMVRIE.

RESBOIUL

APARE IN FIE-CARE DIMINÉŢA LA 7 ORE.

Biuroul Redacţiei şi Administraţiei în Palatul „Dacia".

LUAREA GRIVITEI

1877
1977

Mórtea eroică a căpitanului Valter (Măracinénu) în momentul
luata de dorobanţi şi alte trupe române.— stégul batalionulu
ea. —
noa ghinţe.

magazin istoric
ANUL XI Nr. 5 (122) MAI 1977

magazin istoric

Revistă de cultură istorică
Anul XI - Nr. 5 (122)
mai 1977

Redactor şef
CRISTIAN POPIŞTEANU

Redactor şef adjunct
NICOLAE MINEI

Colegiul redacţiei
DUMITRU ALMAŞ
CONSTANTIN ANTIP
ADOLF ARMBRUSTER
VIRGIL CĂNDEA
NICOLAE COPOIU
LUDOVIC DEMÉNY
TITU GEORGESCU
DINU C. GIURESCU
ŞTEFAN PASCU
M. PETRESCU-DÎMBOVIŢA
ŞTEFAN ŞTEFĂNESCU

COPERTELE NOASTRE

① ② ③ ④

① Prima pagină a ziarului independent **Resboiul.** Desenul aparţine lui Carol Popp de Szathmáry

② Trei bătălii: Griviţa, Rahova...

③ ...şi Vidin (litogravuri de epocă)

④ Întîmpinate cu entuziasm de populaţia Capitalei, unităţile care s-au acoperit de glorie pe front trec pe sub Arcul de triumf, ridicat cu acest prilej pe Şoseaua Kiseleff (gravură publicată în revista pariziană **Le Monde illustré**)

sumar

1877-1878: un război al întregului popor, al tuturor românilor, pentru independenţa deplină a ţării. Un efort unanim pe front şi în spatele frontului, care a întrunit înalte aprecieri şi recunoaşteri pînă în cele mai îndepărtate colţuri ale lumii şi care a rămas adînc întipărit — ca un înalt şi nesecat exemplu de patriotism — în conştiinţa urmaşilor. În acest număr al revistei încercăm să reconstituim eroica dramă la care au participat toţi fiii şi fiicele ţării. Iată, aşadar, distribuţia rolurilor, cuprinzînd pe toţi protagoniştii de pe scenele marelui teatru al războiului de independenţă

NICOLAE CEAUŞESCU: Independenţa 2

FRONTUL

Plevna 4
Ostaşul 8
Ofiţerul 12
Medicul 14
Pictorul 16
Aliatul 17
Învingătorul 20
Învinsul 22

ŢARA

Parlamentul 25
Capitala 32
Muncitorul, ţăranul, intelectualul 35
Socialistul 39
Transilvăneanul, bănăţeanul, bucovineanul 41
Femeia 45
Germanul 49
Maghiarul 51
Evreul 52

STRĂINĂTATEA

Guvernele 54
Ziariştii, istoricii 59
● Concursul **Memoria Independenţei** 62

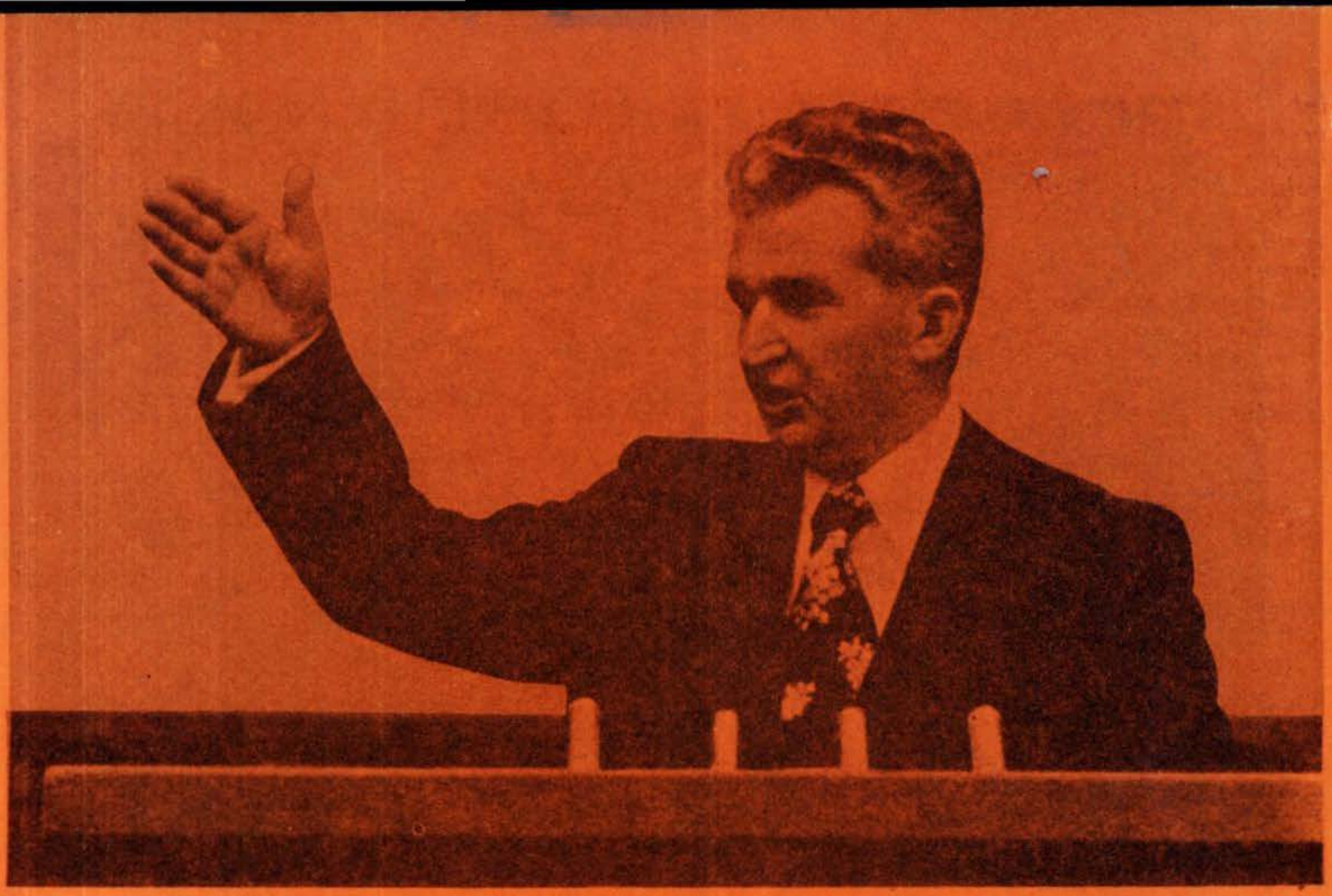

NICOLAE CEAUȘESCU:

INDEPENDENȚA

Aplecîndu-se cu nedezmințită pasiune asupra istoriei multimilenare a patriei, desprinzîndu-i semnificațiile, evocîndu-i momentele pilduitoare pentru noi, cei de astăzi, tovarășul Nicolae Ceaușescu a revenit în repetate rînduri asupra luptei purtate de poporul nostru pentru cucerirea independenței depline de stat a României. Secretarul general al partidului, președintele Republicii, a subliniat că actul istoric de la 1877 reprezintă un punct culminant al necurmatei bătălii duse de poporul nostru pentru apărarea ființei naționale, pentru neatîrnare și suveranitate națională, pentru progres și civilizație. Extrasele ce urmează sînt concludente pentru profundul simț al istoriei cu care tovarășul Nicolae Ceaușescu reînvie evenimentele astăzi centenare, pentru înflăcăratul patriotism cu care investește războiul pentru independență de acum un secol cu valențele unui factor dinamizator și însuflețitor în gigantica operă constructivă desfășurată de întregul nostru popor.

Poporul român nu și-a plecat niciodată capul sub jugul asupririi străine, nu a considerat nici un preț prea mare pentru a-și apăra libertatea și demnitatea. Înfruntînd furtuni pustiitoare, ținînd piept tuturor vitregiilor, el a adus o contribuție de preț la apărarea civilizației în această parte a lumii, la lupta popoarelor împotriva asupritorilor. Păstrînd nestinsă flacăra idealului de libertate, de independență și neatîrnare, poporul român a dat, de-a lungul milenarei sale istorii, nenumărate pilde de eroism și spirit de jertfă[1].

Nenumărate pagini din istoria țării noastre sînt pline de luptele revoluționare ale țăranilor, tîrgoveților, meșteșugarilor, cărturarilor, păturilor largi ale poporului, care s-au ridicat de-a lungul secolelor, în repetate rînduri, împotriva asupririi și împilării străine, pentru dreptate socială, pentru neatîrnarea patriei[2].

Este cunoscută eroica rezistență opusă de poporul nostru sub steagul unor mari domnitori și conducători de oști ca Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș și alții, împotriva dominației otomane, pentru apărarea gliei strămoșești, rezistență care a impus respect dușmanilor și prețuire prietenilor[3] *[...]. Deși înconjurate de trei mari imperii care, într-o formă sau alta, promovau aceeași politică de dominație și asuprire, țările românești au reușit să-și păstreze permanent autonomia, constituind totodată și un puternic sprijin pentru celelalte popoare din Balcani în lupta lor de eliberare națională. Îndelungata luptă comună dusă împotriva dominației străine, pentru libertate și independență națională a pus bazele unei prietenii trainice între popoarele din Balcani. Trebuie menționat, de asemenea, că de-a lungul timpului,*

între poporul român și popoarele imperiilor vecine s-au dezvoltat relații de prietenie și colaborare, raporturi de întrajutorare împotriva politicii claselor dominante. Este binecunoscut că în numeroase împrejurări armatele țărilor române au luptat alături de armatele rusești împotriva Imperiului otoman[4].

Datorită puternicei ascuțiri a contradicțiilor economice și sociale, ca urmare a apariției relațiilor de producție capitaliste, secolul al XIX-lea este dominat în țara noastră de puternice frămîntări revoluționare[5].

[...] *1821 marchează un moment de cotitură în istoria luptelor poporului nostru împotriva dominației Imperiului otoman, pentru cucerirea independenței naționale, pentru dreptate socială. Deși această mișcare nu a ieșit victorioasă, ea a reușit însă să zdruncine puternic vechea orînduire*[6] [...]

Revoluția de la 1848 a zguduit din temelii vechile rînduieli feudale, care frînau mersul înainte al societății românești, a marcat începutul unei noi etape în dezvoltarea economico-socială a țărilor române, în lupta pentru libertate și o viață mai bună, împotriva exploatării și asupririi maselor muncitoare, pentru realizarea unității naționale, formarea statului național unitar român, scuturarea jugului dominației străine și cucerirea independenței și suveranității patriei noastre.

[...] *Revoluția de la 1848 a exprimat programul unitar al întregului popor, în centrul căruia obiectivul cel mai imperios era unirea tuturor românilor în granițele aceluiași stat național, democratic, modern și independent*[7].

Unirea Munteniei și Moldovei și înfăptuirea în anul 1859 a statului național a constituit un moment crucial în destinele poporului nostru, marcînd intrarea României într-o etapă nouă a evoluției sale istorice. Lupta pentru libertate și independență națională se ridică pe o treaptă superioară, astfel că la mai puțin de două decenii după Unire este cucerită, cu arma în mînă, prin mari sacrificii și jertfe de sînge, suveranitatea de stat a patriei noastre[8].

Idealul independenței a fost realizat în cursul războiului din 1877 prin lupta eroică dusă de armata noastră, împreună cu ostașii ruși și patrioții bulgari. Participarea a numeroși voluntari transilvăneni înrolați sub drapelul românesc la războiul pentru cucerirea independenței a constituit o pagină impresionantă de solidaritate națională în realizarea uneia din cele mai de seamă năzuințe ale întregului nostru popor.

[...] *Dorobanții de la 1877,* [...] *luptînd cu vitejie și eroism la Grivița și Plevna, la Rahova, Smîrdan și Vidin, au consfințit cu sîngele lor independența de stat a României*[9].

Împlinirea a 100 de ani de la proclamarea independenței de stat a României constituie, într-adevăr, un moment epocal în istoria poporului nostru [...] *Pentru că acest moment constituie, după Unirea din 1859, un însemnat moment în dezvoltarea națiunii noastre, în dezvoltarea statului nostru, în afirmarea independenței noastre naționale, în mersul înainte al României pe calea progresului* [...] *Fără unire, fără proclamarea independenței de stat, însăși ființa națională și dezvoltarea poporului român, a națiunii noastre nu ar fi fost posibile*[10].

Încununare a unor năzuințe și lupte de veacuri ale poporului român, cucerirea independenței [...] *a avut o profundă înrîurire asupra întregii dezvoltări a societății românești pe calea progresului economic și social, deschizînd largi orizonturi națiunii noastre spre afirmarea liberă, de sine stătătoare*[11].

[...] *Poporul nostru, care a fost exploatat și asuprit vreme îndelungată, care a trebuit să ducă lupte grele pentru cucerirea independenței și suveranității naționale, a libertății, este astăzi deplin stăpîn pe soarta sa, pe bogățiile naționale și pe munca lui, făurindu-și în mod liber o viață nouă, prosperă*[12].

[...] *În lupta și munca pentru edificarea socialismului, poporul nostru a trebuit să învingă nu numai înapoierea moștenită de la vechiul regim, opoziția forțelor reacționare, neajunsuri și greutăți de tot felul, dar uneori și adversitatea naturii — ani grei de secetă, două mari inundații devastatoare în ultimii ani și, acum, distrugerile uriașe ale cutremurului de la 4 martie. S-ar putea spune, ca în unele legende, că forțele răului încearcă să ridice tot felul de obstacole în calea mersului triumfător al poporului nostru pe calea socialismului. Dar nimic nu a putut și nu poate înfrînge energia și elanul revoluționar al poporului nostru, voința sa de a înfăptui politica partidului, hotărîrea neabătută de a înălța cu succes edificiul socialismului și comunismului pe pămîntul României*[13].

La baza relațiilor României cu toate statele așezăm ferm principiile deplinei egalități în drepturi, respectării independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, ale renunțării la forță și la amenințarea cu forța[14].

Să întîmpinăm centenarul Independenței de stat a României, sărbătorirea a trei decenii de la proclamarea Republicii și Conferința Națională a partidului, care va avea loc în acest an, cu rezultate tot mai mărețe în toate domeniile de activitate! Să întărim și mai mult unitatea și forța partidului nostru, a întregului nostru popor în cadrul Frontului Unității Socialiste, să facem totul pentru victoria socialismului și comunismului în România![15].

Indice bibliografic

România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate: 1) vol. 2, p. 306; 2) vol. 1, p. 340; 3) vol. 3, p. 707; 5) vol. 1, p. 340; 6) vol. 6, p. 345–346; 7) vol. 8, p. 389, 392-393; 9) vol. 3, p. 710-711, 360; 10) vol. 12, p. 556; 4), 8), 11): **Scînteia**, 3 iunie 1976; 12), 13), 14), 15): **Scînteia**, 29 martie 1977.

Plevna

Plevna. Orașul care în timpul războiului din 1877-1878 a cunoscut cele mai aprige înfruntări. Importanța lui strategică l-a impus, deopotrivă, atenției celor două tabere aflate în conflict. De ce a însemnat atît de mult Plevna în acest război?

Caucazul și Balcanii

Încă din 1876, țarul Alexandru II ordonase mobilizarea unei părți a armatei ruse și constituirea a două mari grupări de trupe destinate a acționa împotriva Imperiului otoman pe două teatre de operații. Așa-numita Armată de Caucaz, pusă sub comanda marelui duce Mihail și alcătuită din patru corpuri de armate (6 divizii infanterie, 9 brigăzi de cavalerie și 150 tunuri) avea misiunea să angajeze lupte încă din primele clipe ale declanșării conflictului și să rețină atenția comandamentului otoman asupra teatrului de operații din zona Munților Caucaz. A doua grupare, comandată de marele duce Nicolae și destinată operațiilor militare din Balcani, era compusă, inițial, din șase corpuri de armate (7,8,9,10,11 și 12); în aprilie 1877 i s-au mai adăugat încă trei corpuri (4, 13 și 14), efectivele ridicîndu-se astfel la 120 000 oameni, plus 8 000-10 000 soldați din Corpul combinat (unitate cu misiuni speciale de recunoaștere și siguranță) și încă 6 000-7 000 ostași din trupele tehnice (pionieri, pontonieri, detașamente pentru construirea drumurilor). Acestor forțe de uscat li se adăugase flotila de Dunăre. În gruparea comandată de marele duce Nicolae a fost inclusă și Legiunea de voluntari bulgari (6 batalioane de infanterie, 6 escadroane de cavalerie și 18 tunuri), ale cărei efective se ridicau la peste 5 000 luptători.

Din modul în care erau repartizate trupele, rezultă limpede intenția comandamentului rus de a da principala lovitură pe frontul din Balcani. De altfel, aici se aflau masate și cele mai importante forțe otomane: 464 batalioane infanterie, 87 escadroane cavalerie și 684 tunuri, cărora li se adăugau cei peste 20 000 cerchezi (caucazieni din triburile musulmane), totalul oștilor otomane din Balcani atingînd circa 400 000 luptători. Pe linia Dunării și în principalele zone din nordul Munților Balcani, comandamentul otoman dispusese 249 batalioane infanterie, 52 escadroane cavalerie și peste 400 tunuri. În sprijinul unităților de uscat acționa flotila otomană de pe Dunăre, alcătuită din 23 nave cu 79 tunuri.

Pe teatrul de operații din Asia, forțele otomane totalizau 138 batalioane infanterie, 48 escadroane cavalerie și 252 tunuri, afară de cele 600 tunuri (cele mai multe de tip vechi) instalate în diferitele puncte fortificate.

În ziua de 12 aprilie 1877[1], Rusia a declarat război Turciei. Trupele sale, în ofensivă, au străpuns granița Armeniei turcești[2]. În același timp, armata comandată de marele duce Nicolae a trecut frontiera României, îndreptîndu-se spre regiunile sudice ale țării noastre.

La 6 aprilie, guvernul român decretase mobilizarea. Efectivele chemate sub arme se ridicau la 100 000 oameni, din care armata de operații avea 58 700 ostași.

Organizate în două corpuri, trupele române au intrat imediat în dispozitiv de acoperire strategică pe Dunăre. Corpul 1 armată, de sub comanda generalului Gh. Lupu, era format din Diviziile 1 și 2 infanterie și a primit misiunea să se concentreze în Oltenia, spre a se opune unei eventuale agresiuni otomane din zona Vidin. Diviziilor 3 și 4 infanterie, reunite în cadrul Corpului 2 armată, comandat de generalul Alex. Radovici, le-a revenit misiunea de a se dispune în zona dintre Olt și Galați, spre a apăra Capitala împotriva unei posibile invazii inamice dinspre Rusciuk și Turtucaia. Fără să existe o declarație de război, flota otomană de pe Dunăre și artileria din garnizoanele de pe malul drept al fluviului au deschis focul asupra localităților românești. În aceste condiții, la 26 aprilie, artileria română din Calafat a răspuns agresiunii inamice și a bombardat Vidinul. Prin aceasta s-a ajuns la deschiderea ostilităților româno-otomane.

Sub acoperirea trupelor române, armata rusă și-a desfășurat în bune condiții marșul strategic spre sud și, în primele zile ale lunii mai, a început să preia sectoarele de pe malul stîng al Dunării, pe porțiunea dintre Olt și Călărași, această operație fiind, în linii mari, încheiată la sfîrșitul lunii mai.

Pe măsură ce rușii au preluat aliniamentul deținut de unitățile Corpului 2 român, acesta

---

[1] Toate datele sînt pe stil vechi.

[2] Confruntările ruso-turce de pe frontul asiatic s-au desfășurat în felul următor: la 30 aprilie, rușii au ocupat orașul Baiazid, la 5 mai Ardahanul și, continuînd ofensiva, la 3 iunie au încercuit Karsul și au înaintat spre Erzerum. Turcii au contraatacat și au reocupat Baiazidul, iar la 11 iunie i-au silit pe adversari să ridice asediul Karsului. La începutul lui august 1877, rușii au adus încă trei divizii infanterie și una de cavalerie și la sfîrșitul lunii octombrie au ajuns din nou la Erzerum, unde au organizat un atac prin surprindere (27 oct.), dar au fost respinși. Trupele ruse au trecut la asedierea Erzerumului, care a fost ocupat abia în 6 noiembrie, în urma unor lupte crîncene; aici au capturat 7 pași, 800 ofițeri, și 17 000 soldați împreună cu 303 tunuri; 4 500 turci au fost răniți.

Cele două teatre ale războiului din 1877-1878 (hartă reprodusă după Bolșaia Sovetskaia Ențiklopedia, 1955, vol. 37, p. 468)

și-a concentrat și el cele două divizii în Oltenia, în așa fel încît la începutul lunii iunie dispozitivul general al trupelor române a suferit noi modificări. La vest de Jiu au fost dispuse Diviziile 1,2 și 3 infanterie, iar la est de acest rîu, pînă la Olt, a fost amplasată Divizia 4. În întreaga zonă deținută de unitățile noastre s-a desfășurat o intensă activitate de consolidare și dezvoltare a sistemului de fortificații de pe malul românesc al Dunării.

La 9 iunie, trupele Corpului 14 armată rus au pătruns în Dobrogea și, în zilele următoare, au ocupat Măcinul, Isaccea, Tulcea, Babadagul și Hîrșova. Corpul 14, completat cu o divizie din Corpul 6 rus, s-a constituit în Armata de Dobrogea, continuîndu-și acțiunile ofensive spre a fixa forțele otomane din Cadrilater.

După succesele obținute în această zonă, la 15 iunie, gruparea principală rusă concentrată în zona Roșiori de Vede, Alexandria, Zimnicea, Turnu Măgurele a forțat Dunărea. Pentru desfășurarea în bune condițiuni a acestei operații, marele duce Nicolae a solicitat prințului Carol concursul armatei române. Drept urmare, Marele Cartier General Român a ordonat ca în zilele de 14-16 iunie întreaga artilerie instalată în poziție să execute foc viu asupra inamicului spre a-i împiedica mișcările și a ușura astfel trecerea peste fluviu a trupelor ruse. În același scop, subunitățile de infanterie română au executat trageri eficace asupra trupelor otomane de pe malul drept al Dunării, punîndu-le în

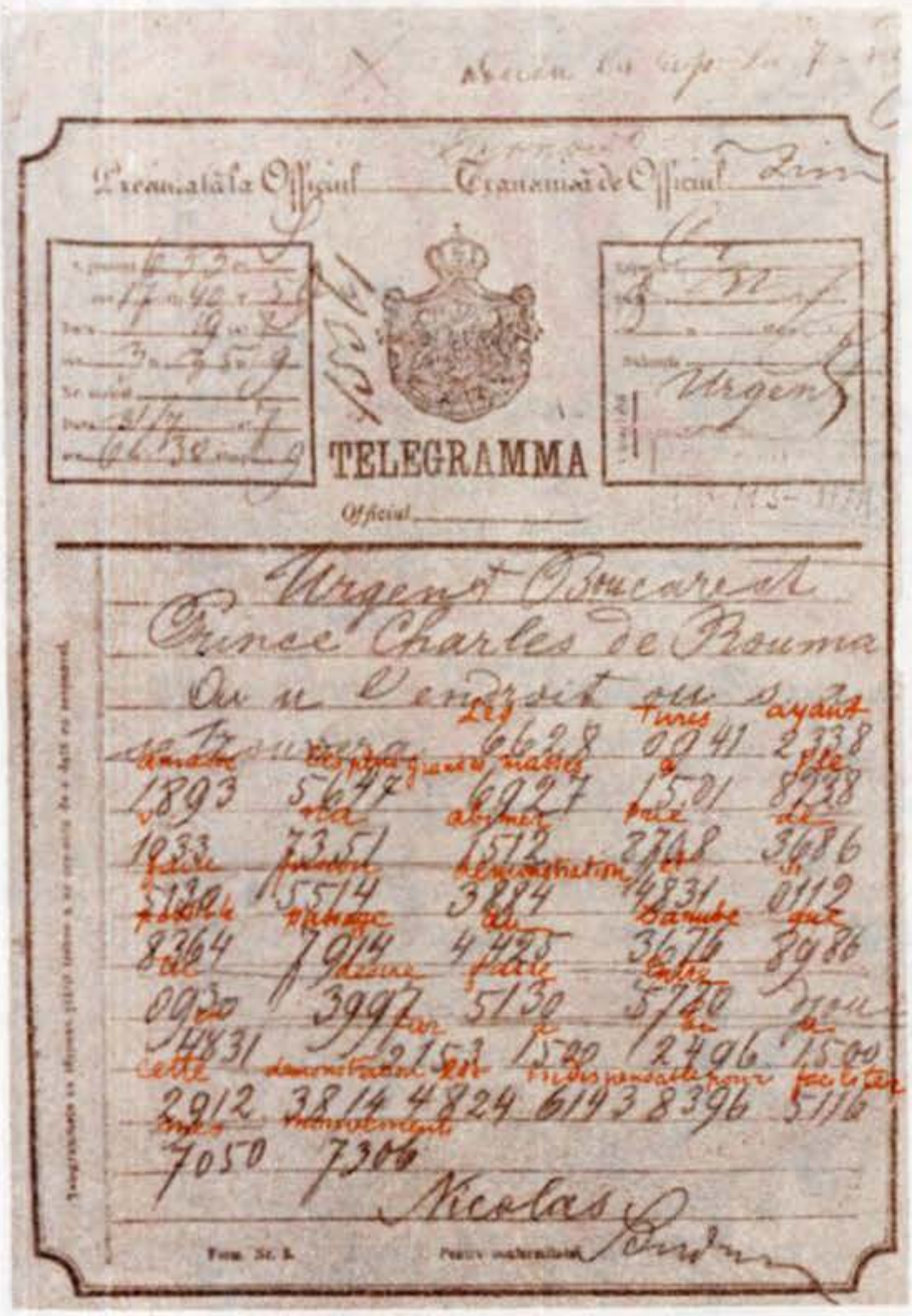

Telegramma

Urgent Bucarest

Prince Charles de Roumanie

Ou se trouve le Quartier Général Roumain

Nicolas

Telegrama cifrată a marelui duce Nicolae către Carol I, la 19 iulie 1877 (în original la Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România)

imposibilitate de a se opune organizat forţelor ruse.

După trecerea Dunării, principala grupare rusă şi-a îndreptat efectivele în trei direcţii: sud, est şi vest. O parte din trupe aveau misiunea să treacă Munţii Balcani, şi, strivind forţele otomane din sudul acestui lanţ muntos, să înainteze spre Adrianopol şi Constantinopol. Drumul lor a fost deschis de o avangardă strategică (25 000 oameni şi 32 tunuri), comandată de generalul Iosif V. Gurko, care a înaintat spre Balcani, a ocupat Tîrnovo şi Stara Zagora, dar s-a oprit, lovindu-se, în trecătoarea Şipka, de rezistenţa îndîrjită a forţelor turceşti comandate de Suleiman paşa.

Gruparea de est a început mişcarea la 1 iulie, cu scopul de a ocupa Rusciukul şi a stăvili orice acţiune ofensivă a forţelor otomane din Cadrilater, dar a fost oprită, după ce a ocupat localitatea Biala, şi frontul s-a stabilit pe rîul Iantra.

Gruparea de vest, sub comanda generalului Nicolai Pavlovici Krüdner, era formată din Corpul 9, întărit cu o brigadă de cavalerie. Ei i-a revenit misiunea să asigure flancul drept al grupării principale, prin ocuparea cetăţilor Nicopole şi Plevna; apoi să treacă Balcanii şi să participe la ofensiva finală.

În ziua de 2 iulie, trupele generalului Krüdner au ajuns în apropiere de Nicopole — apărat de o garnizoană de circa 8 000 oameni. Hotărînd asaltul pentru a doua zi, comandantul rus a solicitat din nou cooperarea armatei române. Încă în zorii zilei de 3 iulie, artileria română de la Flămînda, Turnu Măgurele şi de la Islaz pînă la Calafat, a executat, împreună cu cea rusă, bombardamente violente asupra cetăţilor turceşti. Regimentele 14 dorobanţi, 5 şi 7 infanterie, dispuse în porţiunea de la Islaz pînă la gura Oltului, au ţinut sub foc trupele inamice de pe malul opus. La 4 iulie, ruşii au cucerit cetatea Nicopole.

O fortăreaţă, 20 redute, 100 tunuri, 50 000 ostaşi

În ziua de 8 iulie, forţele ruse (6 000 soldaţi) au atacat Plevna. După lupte deosebit de îndîrjite şi în ciuda vitejiei dovedite de armatele ruseşti, care au pierdut 3 000 soldaţi şi 76 ofiţeri, turcii au respins atacul şi au păstrat cu fermitate poziţiile deţinute.

În urma cererilor repetate ale comandamentului rus, dar şi a dorinţei ostaşilor noştri de a intra mai curînd în luptă, Marele Cartier General Român a hotărît să trimită la Nicopole o brigadă de infanterie şi una de cavalerie. În acest scop, la 11 iulie, generalul George Manu a primit ordin să dea întregul concurs trupelor ruse, „chiar în Bulgaria". În ziua de 16 iulie, primele unităţi române au trecut Dunărea.

Dispunînd de toate forţele sale şi avînd spatele şi flancul drept asigurat de subunităţi româneşti din Nicopole, generalul Krüdner a încercat, la 18 iulie, un nou atac asupra Plevnei. Dar şi de data aceasta forţele sale au fost respinse cu pierderi grele: 7 000 ostaşi şi 200 ofiţeri (morţi şi răniţi).

Evenimentele au luat o turnură gravă, dat fiindcă şi în zona pasului Şipka presiunea trupelor turceşti crescuse. A doua zi, marele duce Nicolae a expediat o telegramă prin care solicita prinţului Carol intervenţia grabnică a armatei române:

„Târnovo, Mardi 19/31 Juillet 1877, 3 heures 35 du soir. Prince Charles de Roumanie à l'endroit ou se trouve le Quartier Général Roumain.

Les Turcs, ayant amassé les plus grandes masses à Plevna, nous abîment. Prie de faire fusion, démonstration et, si possible, passage du Danube que Tu désires faire. Entre le Jiul et Corabia cette démonstration est indispensable pour faciliter mes mouvements,

NICOLAS". **(Tîrnovo, marți 19/31 iulie 1877, 3.35 din noapte. Prințului Carol al României la locul unde se găsește Cartierul General Român.** Turcii, strîngînd la Plevna cele mai mari mase, ne zdrobesc. Rog să faci joncțiune, demonstrație, și, dacă e cu putință, trecerea Dunării, așa cum o dorești. Între Jiu și Corabia această demonstrație este absolut necesară pentru a-mi ușura manevrele, NICOLAE).

Analizînd situația creată, guvernul și Marele Cartier General Român au răspuns favorabil solicitării comandamentului rus. La 23 iulie, trupele noastre destinate a trece Dunărea au fost reunite în cadrul Armatei de operații (Diviziile 3 și 4 infanterie și Divizia de rezervă), cu un efectiv de 43 414 oameni, cu 7 170 cai și 110 tunuri. Celelalte forțe, alcătuite din 11 380 ostași, cu 1 350 cai și 74 tunuri, au format Corpul de observație, care a primit misiunea să apere teritoriul țării între localitatea Gruia (în fața gurii rîului Timoc) și Turnu Măgurele.

În zilele de 12-15 august, Divizia 3 a traversat fluviul, pentru a face siguranța trecerii restului Armatei de operații. Între 14 și 19 august, a fost construit podul de vase de la Silistioara-Măgura[1].

Între timp, la Gorni Studen, prințul Carol și însoțitorii săi au purtat tratative cu țarul Alexandru II, privind condițiile cooperării armatei române la sud de Dunăre. Cu acest prilej, s-a hotărît ca trupele româno-ruse din fața Plevnei să constituie Armata de vest, sub comanda prințului Carol, avînd ca șef de stat major pe generalul rus Pavel D. Zotov.

Așezată la întretăierea unor importante căi de comunicații și pe un teren foarte accidentat, Plevna deținea o excelentă poziție strategică. Osman pașa, unul dintre cei mai talentați comandanți militari ai epocii, o transformase într-o adevărată fortăreață. Privind din interiorul cetății, dealurile din jurul ei se desfășurau sub forma unui amfiteatru amplu, străbătut de numeroase văi și vîlcele. Spre nord se aflau înălțimile de la Opanez și Bukov, spre est dealurile de la Griviția, iar spre sud cele de la Radișevo, Brestovăț și Krișin care se prelungeau pînă la rîul Vid.

Amplele lucrări genistice organizate aici sub conducerea lui Osman pașa descriau un semicerc de aproape 40 km, al cărui vîrf se sprijinea pe Griviția și Radișevo, localități puternic întărite. Întreaga zonă fusese împărțită de Osman pașa în trei sectoare. Primul se întindea de la rîul Vid pînă la Griviția, fiind apărat de 19 batalioane de infanterie și 38 tunuri; al doilea, între rîurile Griviția și Tuceniția, cu 12 batalioane de infanterie și 18 tunuri, iar cel de-al treilea, între Tuceniția și Vid, avea 12 batalioane și 21 tunuri.

În toată această porțiune fortificată din fața Plevnei, turcii construiseră peste 20 redute — un fel de cazemate mari din lemn și pămînt, legate între ele prin șanțuri largi și adînci — fiecare apărată de o garnizoană cu artileria ei proprie. În total, forțele otomane de la Plevna ajungeau la aproape 50 000 oameni, cu peste 100 tunuri.

În seara zilei, de 24 august, unitățile române, care cu patru zile în urmă încheiaseră traversarea Dunării, au intrat în dispozitiv în zona Plevnei.

Consiliul de război, convocat la 25 august la Marele Cartier General Rus de la Radeniția, la care au participat reprezentanții celor două armate aliate, a ajuns la concluzia că ocuparea Plevnei constituia o condiție fun-

Schema de organizare a armatei române în 1877 (după albumul *Oastea română de-a lungul veacurilor*, Buc., 1976)

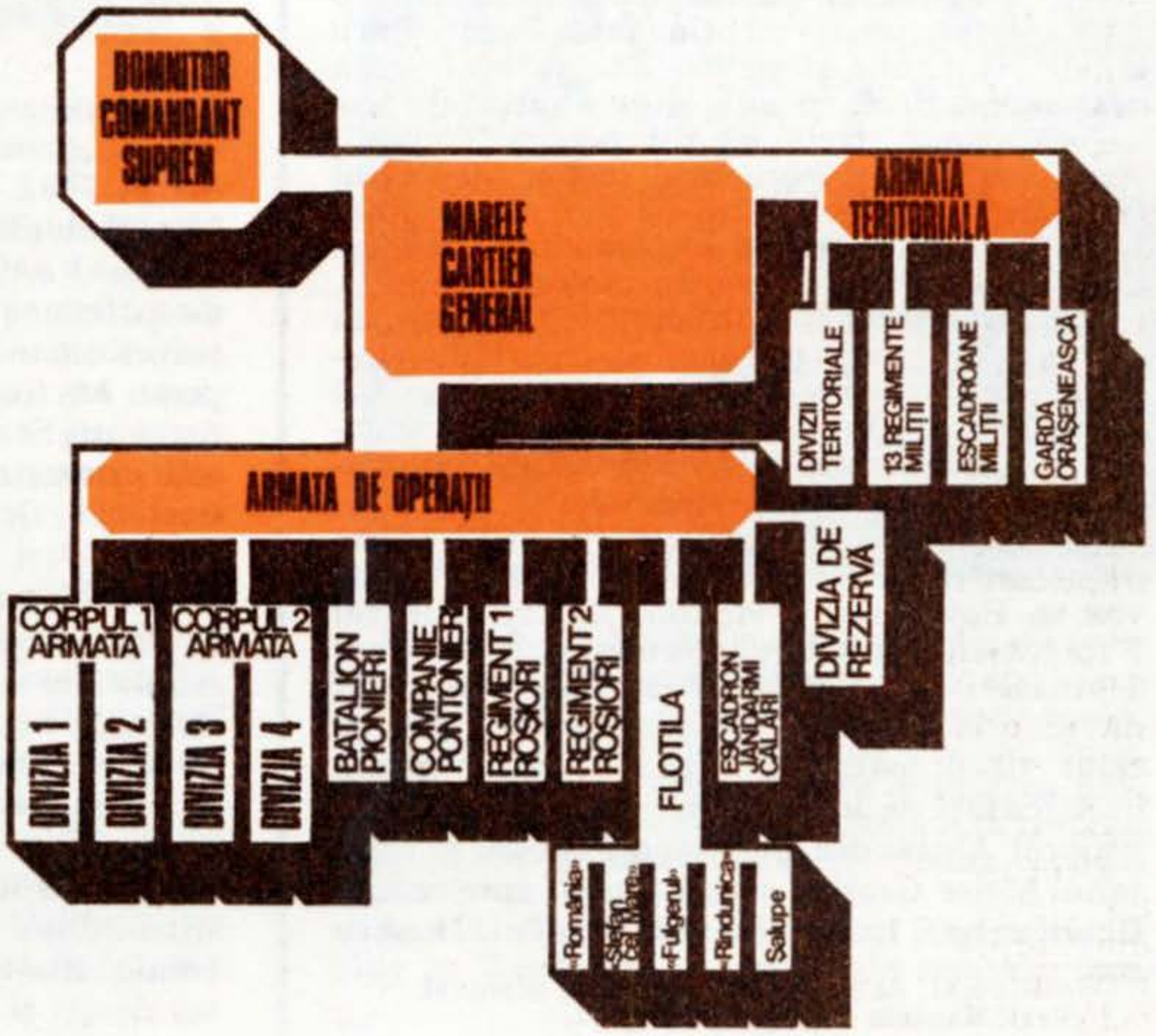

[1] Vezi **Magazin istoric**, nr. 10/1976

damentală pentru desfășurarea cu succes a războiului. S-a hotărît ca atacul din 30 să se desfășoare simultan pe trei direcții: din sud cu detașamentul rus comandat de prințul-general Alexandr Constantinovici Imeretinski; din sud-est cu forțele principale ruse (Corpurile 4 și 9) puse sub comanda lui N.P. Krüdner, iar dinspre est cu Armata română de operații, comandată de generalul Alexandru Cernat.

În noaptea de 25 spre 26 august, marile unități româno-ruse au efectuat un marș concentric asupra Plevnei și au ocupat pozițiile stabilite. Trupele române aveau la acea dată 38 000 ostași, grupați în 42 batalioane infanterie, 30 escadroane cavalerie și 18 baterii artilerie (108 piese). În total, forțele aliate se ridicau la aproape 90 000 oameni și dispuneau de 424 piese de artilerie.

În zorii zilei de 26 august artileria româno-rusă a deschis focul asupra pozițiilor inamice.

(Va urma)

Marian ȘTEFAN, Vasile MOCANU

Ostașul

În ziua de 8 septembrie 1877[1], potrivit relatărilor ziarului **Românul,** la Primăria Capitalei s-a desfășurat o festivitate emoționantă. Funcționarii acestei instituții și multe alte persoane din oraș s-au întîlnit cu unul dintre sutele de eroi ai celei de-a „treia bătălii pentru Plevna". Apropiindu-se de viteazul ostaș, primarul Capitalei i-a spus: „Plini de bucurie salutăm fericita-ți întoarcere și ca semn de recunoștință și admirațiune pentru eroica-ți purtare, funcționarii Primăriei București îți oferă un orologiu de aur și te roagă să-l porți la vitejeasca ta inimă cu acea dragoste cu care ți-l oferă. Trăiască România liberă și independentă! Trăiască brava armată română! Să trăiești, adevărat fiu al României!".

Sărbătoritul, soldatul **GRIGORE ION**[2], fusese mobilizat în primăvara anului 1877 ca rezervist în Batalionul 2 vînători din Regimentul 7 infanterie. În ziua de 30 august, Batalionul 2 vînători s-a aflat în prima linie a coloanei de atac a Diviziei 4 infanterie. În timpul celui de-al patrulea atac, ostașii români, îmbărbătați de locotenent-colonelul Voinescu, maiorul Alexandru Candiano-Popescu și căpitanul Moise Grozea, s-au năpustit spre reduta Griviția nr. 1. În timp ce românii atacau

[1] Stil vechi, ca și celelalte date din material.
[2] Vezi **Magazin istoric,** nr. 1/1967.

Cei trei viteji — în mijloc Grigore Ion — care au capturat drapelul otoman

frontal, unități ruse, pornite și ele între timp la atac, acționau la flancul stîng. Românii au pătruns în interiorul fortificației. Vînătorii comandați de maiorul Candiano-Popescu au fost primii care au pășit în redută. Sergenții Stan Toader și Florea Diaconu, caporalii Dumitru Constantin, Andrei Stoica și Costache Grigoraș au căzut eroic în timpul luptei. Deși pierderile au fost grele, românii n-au mai putut fi stăviliți.

Copleșit, inamicul a început să părăsească reduta. În acele clipe, un ostaș turc a încercat să fugă, înfășurînd steagul pe lance, pentru a-l salva. Dar ajuns pe o înălțime, a alunecat și steagul s-a desfășurat, fluturînd în vînt. Fără să ezite, soldatul Grigore Ion s-a aruncat asupra lui și și-a încleștat mîna pe lancea stindardului. Adversarul său era un bărbat voinic. S-a ridicat repede, l-a prins pe vînător de gît și l-a îmbrîncit jos. În ajutorul lui

Grigore Ion au sărit caporalul Stan Gheorghe și sergentul Vasile Nica și steagul a fost smuls din mîna inamicului.

În ziua de 31 august, la cartierul Armatei de vest s-a desfășurat o ceremonie impresionantă. După obiceiul ostășesc, maiorul Candiano-Popescu și soldatul Grigore Ion au prezentat prințului Carol steagul capturat de la inamic.

Pentru eroismul dovedit în timpul luptei în care a fost luat drapelul, cei trei viteji vînători au fost decorați cu Medalia „Virtutea militară", iar a doua zi au primit și Ordinul rusesc „Sf. Gheorghe". Grigore Ion, împreună cu cei doi camarazi ai săi, au avut cinstea să aducă în țară prețiosul trofeu. Capitala le-a făcut o primire triumfală, cu acest prilej organizîndu-se pe Podul Mogoșoaiei o mare paradă militară.

★

★ ★

După război, Grigore Ion s-a întors în satul natal; spre bătrînețe a venit la București, unde a ocupat o mică funcție la Primăria Capitalei. A murit în 1915, la 66 ani, și a fost înmormîntat în cimitirul comunei Dumbrăvești, județul Prahova.

N. V. IONESCU

Carnetul, care vede pentru prima oară lumina tiparului în Magazin istoric, **cuprinde însemnările făcute de bunicul meu, de cîte două ori pe lună, de-a lungul întregii campanii de la 1877-1878. Sînt însemnări scurte, deseori telegrafice, cu greșelile și stîngăciile de exprimare, firești unui om de condiția sa în acea epocă, notații ale unui tînăr de 20 ani, făcute în grabă, uneori sub focul inamic.**

Barbu BERCEANU

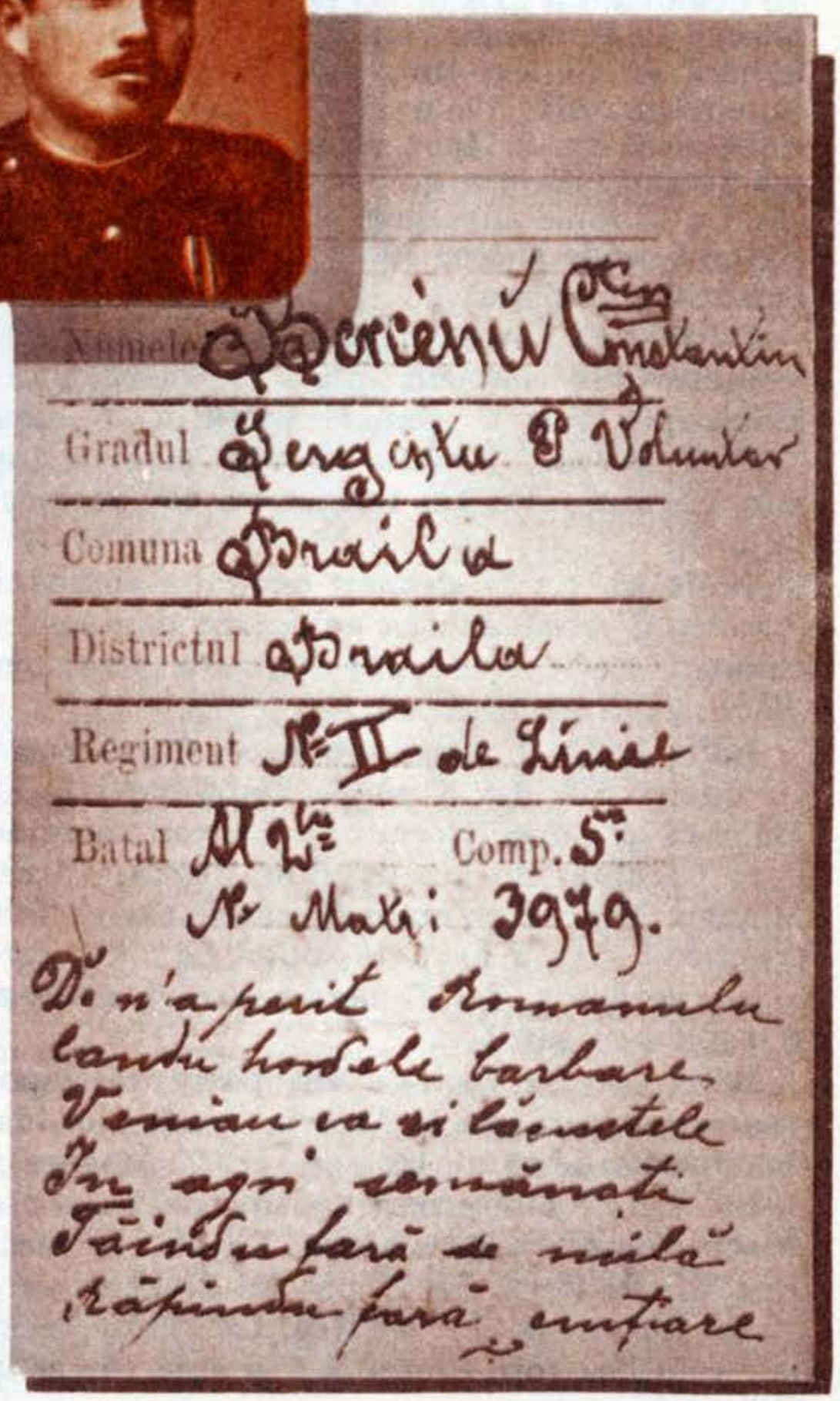
Numele Berceanu Constantin
Gradul Sergent & Voluntar
Comuna Braila
Districtul Braila
Regiment No II de Linie
Batal No 2 Comp. 5
No Matr. 3979.
D. n'a pierit Romanulu
candu hordele barbare
Veniau ca si lăcustele
In agri semănati
Țăranu fără de milă
Răpindu fără cruțare

Aprilie 1. La 8 aprille s-a dat ordin de concentrarea reservelor 69, 70 etc. La 12 aprile am pornit cu trenu la Bucuresci. La 14 sosit acolo, țara era în ferbere de resbel cu Turcia. Rusia declarase resbel Turciei pentru eliberarea bulgarilor de sub jugu turcilor. Urmare la resboiu din 76 cu Munte-Negru și Serbia contra Turciei.

Aprilie 15. La 15 intrați cu Regimentu 2 linie în București, ne au dat în cuartire [am

Cîteva fotografii și un carnet cu coperte simple, pe a cărui primă filă se află scris: „Acest notes este al caporalului din Comp. 5-a (făcut sergent la 1 martie 1877) C.I. BERCEANU din Brăila". Sînt ale bunicului meu, unul din tinerii porniți, acum un secol, împreună cu alte zeci de mii de flăcăi, să cucerească, pe calea armelor, independența deplină a României.

Coborîtor din plăieșii buzoieni (numele de familie îi venea de la localitatea Berca), C. Berceanu s-a născut la 6 octombrie 1857 în comuna Schelea, județul Gorj (unde tatăl său făcea serviciul militar ca grănicer). La 4 septembrie 1875, s-a înrolat ca voluntar (pe patru ani) în Regimentul 2 linie din Brăila, unde fusese mutat tatăl său. Avansat caporal (16 iunie 1876) și sergent (martie 1877), a participat cu regimentul său la întreaga campanie din 1877-1878, ajungînd, în octombrie 1878, sergent major.

La încheierea termenului de militărie, s-a întors în Brăila, unde a fost o vreme copist la Prefectură, mutîndu-se apoi ca funcționar în administrația financiară a județului Covurlui. Din 1887, cînd s-a căsătorit cu Maria Năstăsescu, s-a stabilit în comuna Bordești, din fostul județ Rîmnicu Sărat, cultivînd o vie primită de la socrul său, Enache Năstăsescu, împroprietărit în 1864. A murit la 27 noiembrie 1947, la venerabila vîrstă de 90 ani.

fost încartiruiți — **n.r.**].Eu am fost în cuartir pe strada Feti no, 8. La 16 m-am întîlnit cu fratele Gheorghe. La 18 ne a dus în comuna Jilava, cîteva kilometre de Bucuresci. La 20 a venit M. Sa Carol în inspecția trupelor. La 30 plecat noaptea Giurgiu.

Mai 1. La 1 intrat în avanposturi pe Dunăre la Slobozia, mai sus de Giurgiu, spre a observa mișcările turcilor care încerca să intre în țară. La 10 mai pornit din Giurgiu. România a declarat răsboi Turciei. La 11 m-am scăldat în Teleorman, la 12 în rîul Vedea în drum spre Turnu Măgurele. La 16 ajunși în Slatina.

Mai 15. La 17 am trecut Oltu în not. La 18 am plecat la Craiova pe jos. La 19 am ajuns în Craiova. La 21 stat aci făcut chef. La 22 am plecat la Rodovani. La 23 ne am stabilit în tabără la Băilești întreaga Divizie a III-a; așteptăm ordin de a ataca turci din Vidin.

Iunie 1. La 8 făcut un voiagiu la Craiova. La 21 mai primit 1 galben de la tata din Brăila. La 13 iunie adus sergentu Emanoil Roattă d-acasă unde fusese în concediu una liră și jumătate turcească.

Pe ziua de 5 iunie ne a sosit în regiment 15 voluntari intelectuali din Transilvania. În Compania 5-a a venit: Vicențiu Grama, Ghiță Borzea, Eronim Ghiaja și altu toți din Făgăraș. **Aci am format un cor vocal pe 4 voci.**

Iunie 15. La 25 detașat căpitanu compănii noastre C. Rudeanu ca aghiotant domnesc și înlocuit cu locotenentu Grigore Păucescu (făcut în urmă căpitan).

Iullie 1. La 1 venit sub-locot. Carol Scrob în Comp. 5-a. La 3 pornit Batalionu II din Băilesci la Covei, dormit la Bistreț, mergînd spre Corabia am trecut prin Plosca, Cîrna, Măceșu, Nedeea pe malu Dunărei; păzim linia frontierei spre a nu fi invadată de turci care zilnic ne ataca. La Zighera am rămas comp. 5,6 și 8-a ca gardă.

Iullie 15. La Zighera am păzit un vapor rusesc cumpărat de la Austria numit Clotilda, bombardat de turci; mergea spre T. Măgurele.

La 9 c.u. am primit epistol de la nenea Alecu. Idem am scris acasă. La 10 au plecat Reg. din Băilești. La 12 noi din Zighera seara ne am întîlnit la G... tot Reg. La 13 am plecat la Bechet cu toți. Comp. a 5 și 8 au rămas la Orășani.

August 1. La 1 c.u. am plecat din Orășani, seara am ajuns la Bechet. La 3 am intrat în avanposturi la Dunăre. La 4 am pornit din Bechet. La 5 din Grosdi-Bot am dat prin Gura Padinii, Orlova, Celei și în Corabia (oraș). Aci am stat 2 zille. La 7 am plecat la Siliștioara. La 13 am plecat eară la Corabia, aci am stat 2 zille. La (13) seara a trecut Dunărea Reg. 8 de Linie Galați.

August 15. La 15 în ziua de S-ta Mărie seara am trecut și noi Dunărea (cu barca) și am stat la un sat Mahala. La 19 am pornit din Mahala și am sosit la 21 la Ribelu. La 27 am pornit la Plevna. **La 30 am început atacu cu turci din Plevna** (spre fortu Grivița. Nu am reușit să luăm Plevna).

Septembre 1. La 6 sept. un al 2-lea atac tot la fortu Grivița, eară nu am reușit; reușeam dacă nu da retragerea. Am priimit aci o telegramă de la nenea Gheorghe[1] din Bucur[ești]. Am răspuns lui Tata, neștiind bine adresa la Bucur[ești].

Septembre 15. La 25 au nins și au ploat 24 ore, eram în guardă (în primele șanțuri; în față aveam redutele Grivița și Opanez și Bucov. 3 redute).

Octombre 1. La 7 octombre la ora 5 au eșit din paralela noastră din fața redutei Grivița un ploton de sold. cu gabioane[2] și le au asvîrlit în șanțu turcilor. Trupa neeșind la moment, turci au început a trage focuri. La 6 seara Reg. 14 dorobanți Reg. 7 l[inie] Bat. 2 vînători au dat atacu reduti. Români au ocupat șanțu turcesc din fața Griviței.

Octombre 15. Seara neviind ajutor din urmă au fost siliți să se retragă. Lupta a ținut 3 ore pînă la 9 ore noaptea. Acesta a fost al 3-lea asalt dat per cucerirea Plevnei, nereușit. La 28 mi s-a trimis un pachet de acasă, și nu l-am primit pînă la 26 noembre[3].

Noembre 1. La 3 N-bre au fost atac fals. Înlocu[încolo] a urmat toate bine. La 8 s-au predat 2 turci la paralela noastră. La 14 s-au făcut o recunoaștere de 1 poștă spre gura Plevnii simțindu-se că dacă turcii vor vroi să fugă, în cîte ceasuri vom veni ca să întărim linia. Vai de noi ce-am pătimit. 45 kilometre făcut într-o zi iarnă.

Noembre 15. La 28 dim[ineața] turci au părăsit R-ta Grivița și R-ta Bucov și s-au tras la gura Plevnii unde au făcut un atac general spre a eși; dară n-a putut căci românii venise la moment acolo — Reg. no. 4 și 6 linie. Osman și-au dat Sabia lui Colonel Cerchez, pe care dînsu a predat-o Mării Selle Carol. Noi am intrat seara de 28/29 în Plevna. Ce am văzut ne-am speriat.

Dechemvre 1. De la 29 [noiembrie] pînă la 7 c.u.[curent] am păzit prizonieri lăsați. La 7 am pornit spre Vidin. La 6, în ziua de Sf. Neculai am primit o telegramă de la Tata, unde nu-i am răspuns. Cînd am por-

---

[1] Fratele său, Gheorghe I. Berceanu — **n.r.**

[2] Coșuri de nuiele, umplute cu pămînt, care erau aruncate în șanțurile de apărare din fața redutelor inamice, pentru a le acoperi și a înlesni, astfel, trecerea infanteriei — **n.r.**

[3] Autorul își revedea însemnările completîndu-le, ca în acest caz, cînd notează, în octombrie, sosirea unui pachet primit în... noiembrie — **n.r.**

nit din Plevna zăpada era pînă la centură. A nins de la 2 pînă la 6 curent, mereu. Era o iarnă grozavă, îngheţa soldaţii în drum. Făceam pe zi cîte 6-8 kilometri.

Dechemvre 15. Crăciunu l-am făcut în Ciorlovar, unde am stat 5 zille, adică 25, 26, 27, 28. La 29 am pornit. Aci am trăit foarte rău, n-am mîncat decît mămăligă 3 zile, am urcat 6 tunuri la fortu Beligragic [Belogradgic], ce-l apăra turci. L-am predat la 28 sîrbilor[1] şi am pornit la Arcer-Palanca pe malu drept al Dunărei, spre Vidin.

1878 ianuarie 1. În seara de anu nouă spre 2 am pornit noaptea din Arcer şi era un ger grozav în cît la mulţi soldaţi le îngheţase picerele, pînă la ziuă abea am ajuns în Vidbolu (Hanuri), unde am rămas aci făcînd guardă, şi luptîndu-ne contra Vidinului.

Ianuarie 15. La 12 ianuarie s-a dat atacu general contra satelor Smîrdan, Tatargic, Noavesela [Novoselo], unde români au reuşit, au luat 6 tunuri de la inamic şi 245 nizami [ostaşi voluntari] prizonieră turci. Aci generallu Anghelescu era să cază prizonier în mîinile turcilor, împreună cu un ploton de cavalerie. La 14 au venit medaliile, eu nu am luat. La 17 m-au recomandat colonel C... pe mine.

Februarie 1. Încheiat armistiţiu din ianuar. 1 Febr. luat 7 ruble de la C.... La 12 februar. intrat cu triumf în Vidin după ce ne au văzut Ezetu [Izet] paşa şi după ce e-am făcut defilare cu arma la umăr. În cetatea Vidinului nu am intrat, ci am defilat numai prin mahalale. În Cetate au rămas Reg. 9 d[orobanţi], Reg. 4 i[nfanterie], Reg. 6 i[nfanterie].

În timp ce însemnările sergentului Berceanu erau pregătite pentru tipar, am primit de la cititoarea noastră, dr. Lucia Duşleag, fotografia şi textul care urmează. Coincidenţă emoţionantă: primul chip din stînga este cel al lui C.I. Berceanu. Imaginea se înscrie ca o dovadă, peste ani, a participării românilor din toate teritoriile la lupta pentru independenţă.

„Vă prezint fotografia străbunicului meu, preotul Vincenţiu Grama, din satul Rîşnov-Făgăraş, într-un grup de patru voluntari: C.I. Berceanu, P. Petrescu, Vincenţiu Grama şi Ghiţă Borzea din Regimentul 2 linie. Clişeul a fost făcut cu prilejul sărbătoririi a treizeci de ani de la războiul pentru independenţă. Despre străbunicul meu ştiu că, îndemnat de avocatul Ion Roman din Făgăraş, a trecut munţii, împreună cu alţi şase tineri intelectuali, înrolîndu-se în armata română şi participînd activ la războiul pentru cucerirea neatîrnării".

Februarie 15. La 19 pe la 9 ore am trecut Dunărea pe la Ciuperceni, seara am ajuns în Calafat. La 20 am pornit din Calafat spre Turnu Severinu, am trecut şi staţionat multe sate.

Marte 1. La 1 intrat în Severin după ce am primit defilarea pe loc de la Divizia 4-a. La intrare era o coroană de brad. Băeţi din şcoala normală, fetile, cleru bisericesc ne-au primit de la poartă cu fell de fell de urale.

1 marte 1878 dimineaţa în Turnu Severin.

La 1 marte de dimineaţă toată Divizia a 4 a făcut defilare. Generalul Angelescu pe loc. D-na Elena consoarta d-lui general a legat o coroană drapelului nostru (Reg. 2 linie) care a costat mai bine de 4 napolioni. După ce au primit defilarea toate drapelele au fost duse în oraş şi încoronate cu coroane de flori de d-le din oraş[ul] Severin. Venind drapelele înapoi pe la corpuri am intrat cu triumf în oraş. La antre în oraş era o coroană de brazi foarte splendită, în dreapta antreului cleru bisericesc, în stînga clerului era fetile din şcoală cu directoarele lor, în stînga fetilor era băieţi din şcoala normală, îmbrăcaţi în uniformă cu stindarde în mînă trei colori strigîndu **Ura.** Astfel intrînd în oraş am făcut şi acolo defilare tot lui Anghel[escu] şi pe urmă ne au dat în cuartiruri.

Anul 1928. La 28 octombre a.c. Guvernu liberal a sărbătorit împlinirea a 50 de ani de la revenirea Dobrogei la Patria-Mumă. Acest semicentenar a fost sărbătorit cu mare pompă. A fost invitaţi toţi veteranii din 1877-78 la Constanţa. M-am dus şi eu. Ne adunasem ca 1 000 poate. Din R[egimentul] 2 linie, am fost vreo 34 inşi. Din oficeri nu mai trăeşte nimeni se vede. La paradă am fost port drapelu regiment[ului]. Mi-a fost dat ca după 50 ani să-l mai port o dată. Ce mulţumire! Se

[1] Constantin Berceanu nemaiparticipînd la luptele de la Belogradgic face o confuzie. În realitate, localitatea a fost ocupată de trupe româneşti din Divizia 2 infanterie, care au intrat triumfal în Belogradgic la 13 februarie 1878 — **n.r.**

zice că din luptători de la 77-78 ar mai trăi ca 8 000 de soldaţi şi 43 oficeri. În luptele cu turci la Plevna am fost peste 40 000. Peste zece ani nu cred să mai rămîie vre unul. Toţi sunt trecuţi peste 73-74 ani, am găsit şi de 80 ani. Se duc bătrîni şi vitezi făuritori ai independenţei României, ai regatului şi începători care au pus temelie la România Mare. Mulţi din cei din 77-78 au luat parte la răsboiu din 916-918 de întregirea neamului. Facă cerul ca urmaşii să păstreze şi consolideze ce au făcut cu mari jertfe, cu mult sînge vărsat şi cu pîrae de lacrimi. **C.I. Berceanu.**

Generaţie[i] de azi i-a fost dat să trăiască vremuri pe care alţi abia le au visat; să fim vrednici de ele **C.I.B.**

Ofiţerul

Legenda povesteşte cum, în clipe grele pentru ţară, Vrîncioaia a dat oştirii viteazului Ştefan vodă pe cei şapte feciori ai săi. Pentru credinţa şi bărbăţia dovedite, domnitorul i-a răsplătit cu stăpînirea a şapte munţi.

În timpul războiului pentru cucerirea independenţei,[1] Zoe Boteanu a dat o replică modernă legendei străbune, trimiţînd pe cîmpul de luptă şase fii şi un ginere, toţi oşteni de frunte.

Colonelul Emanoil C. BOTEANU (1812-1890) a fost tatăl celor şase bravi feciori. Se trăgea dintr-o veche familie, cunoscută încă în secolul XVII, cu ramuri în Moldova, Ţara Românească, Transilvania şi Rusia. În timpul domniei lui Gh. Bibescu, Emanoil Boteanu a organizat corpul de pompieri — ostaşi vrednici şi cu dragoste de ţară care, în 1848, sub comanda căpitanului Pavel Zăgănescu au înfruntat eroic trupele străine venite să înăbuşe revoluţia[2]. Alexandru Ioan Cuza l-a numit pe colonelul E. Boteanu şef al statului major princiar; după 1866 i s-a încredinţat funcţia de şef al Gărzii civice[3].

Primul său fiu, **generalul Emanoil E. Boteanu** (1836-1897), adjutant al lui Cuza, trimis de acesta ca observator pe lîngă armata nord-americană, în timpul războiului de secesiune[4], a absolvit cursurile Şcolii de ofiţeri de stat major din Paris şi, o vreme, a deţinut funcţia de secretar în Ministerul de Război.

În 1877-1878 a fost, mai întîi, şef de stat major al Corpului de observaţii de la Calafat şi apoi şef de stat major al Diviziei 4, cea greu încercată în timpul asalturilor de la Plevna. După război, a fost membru în Comisia superioară a armatei, fondator şi cel dintîi director al Şcolii de război.

Colonelul Gheorghe E. BOTEANU (1837-1902), director al Şcolii militare din Iaşi, lucra în 1877 în Ministerul de Război. La cererea sa, a fost trimis pe front, luînd comanda Regimentului 16 dorobanţi, unitate ce s-a distins în luptele de la Griviţa şi mai apoi de la Vidin. După război, a comandat, pe rînd, Regimentele 14, 15, 25 şi 26 dorobanţi.

Maiorul Aurelian E. BOTEANU (1842-1899), cumnat cu eroul George Şonţu, a comandat Batalionul 3 vînători la Plevna, Lom-Palanka şi Belogradgic. Avînd sănătatea şubrezită, a demisionat curînd din armată, cu gradul de maior.

---

[1] Vezi şi **Magazin istoric**, nr. 1/1967.

[1–4] Vezi **Magazin istoric**, nr. 6/1967, 9/1968; 9/1970; 7/1976.

Generalul Romulus E. BOTEANU (1848-1924), organizatorul și comandantul bateriei călărețe din Regimentul 3 artilerie, avea gradul de căpitan în luptele de la Plevna. După război, a comandat Regimentul 9, Divizia 8 artilerie și apoi artileria Corpului 3 armată. În ultimii ani de serviciu, a comandat regiunea fortificată Focșani Nămoloasa-Galați.

Generalul Remus E. BOTEANU (1851-1926), locotenent în Regimentul 15 dorobanți, a fost rănit la asediul redutei Griviția nr. 2. După război, cu grad de maior, a trecut în arma cavaleriei, comandînd, pe rînd, Regimentul 6 călărași și 1 roșiori; a fost comandant al Școlii de cavalerie, al Brigăzii 2 călărași și al Diviziei 1 cavalerie. În 1909 a fost numit secretar general în Ministerul de Război și apoi comandant al Corpului 5 armată.

Generalul Mihail E. BOTEANU (1853-1928) a participat la război ca locotenent, iar în perioada următoare a fost trimis în Franța spre a se specializa în armele artileriei și geniului. Întors în țară, a fost numit profesor la Școala de artilerie și geniu, apoi comandant al garnizoanei București, inspector general în Ministerul de Război.

Avînd gradul de maior și comandînd Regimentul 3 linie, alături de cei șase frați Boteanu, la războiul pentru cucerirea independenței a participat și cumnatul lor,

colonelul Nichita IGNAT (1829-1899). Român din Salva Transilvaniei ajuns căpitan în armata austriacă, el a trecut „în țară", înrolîndu-se în armata română, ca și mulți alți transilvăneni.

Urmașii acestor Boteni (șase generali, cinci colonei și un maior) au luptat vitejește pe fronturile din 1916-1918.

G. HOMORICEANU

fițeri, subofițeri, caporali și soldați! [...] Depunînd sabia pe care vitejia voastră — scrisă cu litere de aur în cartea neamului — m-a ajutat a o dobîndi, ultimul meu ordin este de astă-dată, ca și de-apururea, să nu părăsiți în nici un caz disciplina.

Regretul meu că vă părăsesc este că mă despart de un regiment demn de toată admirația și de toată ambițiunea.

Și ultimul meu regret este că nu vă voi mai putea conduce și la asalturile viitoare".

Cu aceste cuvinte, la 16 aprilie 1883, își lua rămas bun de la ostașii Regimentului 7 linie, al cărui comandant fusese mai bine de opt ani de zile, bunicul meu, colonelul **GRIGORE IOAN**[1]. Trecerea sa în „poziția de reformă", după cum consemnau documentele oficiale, se datora „infirmităților incurabile contractate în timpul campaniei pentru independența țării din anii 1877-1878".

Participarea sa la luptele din sudul Dunării, împreună cu unitatea pe care o comanda, este oglindită și de un document personal, rămas printre actele din arhiva sa: un mic carnet, legat în piele, cuprinzînd însemnările din timpul campaniei din 1877-1878. Din paginile lui răzbate grija comandantului pentru ostașii aflați în subordine, preocuparea pentru a le ușura condițiile de viață, atenția pe care o acorda tuturor problemelor legate de viața de campanie. Astfel, găsim notate cîteva instrucțiuni privind instalarea trupei în bivuacuri.

Alături de acestea, o însemnare privind sporirea rației de alimente distribuite fiecărui oștean din subordinea sa: „Carnea, în loc de 125 dramuri va fi de 150 dramuri". La fel mălaiul, în loc de 1 kg — 1,200 kg; fasole 250 g față de 140 g; la acestea mai adăuga și 400 g brînză, neprevăzute în rațiile anterioare.

Cu o grijă deosebită, Grigore Ioan consemna în filele carnetului său situația efectivelor regimentului. La 5 septembrie 1877, în timpul pregătirii unui nou asalt asupra redutei Griviția nr. 2 nota: ofițeri — 21 combatanți, 7 nedisponibili, 3 bolnavi, un rănit și un mort.

---

[1] Colonelul Grigore Ioan s-a născut în Iași, la 20 mai 1830, în familia unor tîrgoveți mărunți. La 16 septembrie 1848, a fost primit ca „militar nevîrstnic" într-o unitate de dorobanți, fiind avansat cadet. A parcurs treptele ierarhiei militare, primind la 10 noiembrie 1868 gradul de maior. În același an intenționa să se pensioneze, dar la sugestia domnitorului, a rămas în continuare în cadrul armatei. La 1 ianuarie 1875, a fost înaintat locotenent-colonel, încredințîndu-i-se totodată comanda Regimentului 7 linie (pe care-l comandase mai înainte colonelul Grigore Cantilli), în fruntea căruia a participat la luptele armatei române pe fronturile independenței. Un an mai tîrziu a fost avansat colonel. A fost rănit în timpul asaltului redutei Bukova (7 octombrie 1877) rămînînd cu o infirmitate la piciorul stîng, din cauza căreia cîțiva ani mai tîrziu a fost reformat.

A murit în București, în primăvara anului 1903, fiind înmormîntat cu funeralii naționale. În semn de omagiu, numele său a fost dat unei nave militare și unei străzi din Capitală (în prezent, strada Mirajului — n.r.).

Efectivul trupei se prezenta astfel: 1 070 combatanți, 17 dispăruți, 212 nedisponibili, 63 bolnavi, 50 răniți și 6 morți.

Cîteva luni mai tîrziu, la 9 octombrie, în urma bătăliei de la Bukova, situația trupei — aflăm din însemnarea comandantului — era următoarea: sub arme — 493; dispăruți 95; nedisponibili — 190; bolnavi — 272; răniți — 310; morți — 73. Ofițeri: 10 combatanți, 8 nedisponibili, 5 bolnavi, 10 răniți și 2 morți.

Paginile aceluiași carnet vorbesc despre luptele la care a participat Regimentul 7 linie. Trecerea Dunării a avut loc la 20 august 1877, pe podul de vase de la Silistioara, unitatea deplasîndu-se pe itinerarul Muselim Selo, Ciacova și Crîșelnița. La Calișovaț, Grigore Ioan nota: „Se va așeza la dreapta satului un bivuac pe vale, așezînd avanposturi pe dealul din față, spre a observa drumul spre Plevna".

La 23 august 1877, ora 7.30, regimentul a intrat în Verbița, la numai două ore după ce inamicul evacuase această localitate. În noaptea de 25 spre 26 august, românii au pătruns în Trestenic.

Urmează o însemnare laconică: „Bătălia de la Grivița a început la 26 august ora 9.40". Începea una din cele mai dramatice încleștări din epopeea armatei române în războiul pentru independență. Luptele erau tot mai încrîncenate. Comandantul nota cu deosebită atenție, pe zile și ore, intrarea în pozițiile de luptă, pierderile suferite.

La 15 septembrie, trei companii din unitatea sa au ocupat una dintre redutele inamice. La 7 octombrie, Regimentul 7 linie a trecut la asaltul Bukovei, important punct strategic, apărat cu disperare de inamic. Atacul românilor a fost respins în cîteva rînduri; reduta părea de necucerit. În acele momente de încordată încleștare, caporalul care purta drapelul regimentului a căzut. Smulgîndu-i stindardul, Grigore Ioan s-a avîntat în luptă: „Unde este steagul nostru, să fiți și voi. După mine, băieți!". Și ostașii, îmbărbătați și-au urmat comandantul. Apărarea otomană a fost străpunsă. În scurt timp, Grigore Ioan a înfipt drapelul românesc pe reduta cucerită; după care s-a prăbușit și el, între întăriturile șanțurilor de apărare. Primise șapte răni. Două din acestea, la piciorul stîng, l-au chinuit pînă la moarte.

Pentru vitejia sa în luptele de la Grivița și Bukova, a primit „Steaua României", în gradul de ofițer și, apoi, de comandor, medaliile „Apărătorii Independenței" și „Trecerea Dunării". Comandamentul rus i-a acordat, de asemenea, Ordinul „Sfînta Ana" și Medalia comemorativă a cuceririi Plevnei.

S-au păstrat printre hîrtiile sale și cîteva schițe ale pictorului Oscar Obedeanu care înfățișează momente din timpul luptelor la care a participat colonelul Grigore Ioan.

Grigore IOAN

Medicul

Deși majoritatea cadrelor medicale erau foarte tinere (să nu uităm că Facultatea de medicină din București își deschisese porțile abia cu opt ani înaintea începerii războiului), asistența pe care medicii și sanitarii români au oferit-o răniților și bolnavilor a fost îndeobște de o calitate corespunzătoare tuturor cerințelor epocii. Chirurgii noștri au folosit sistematic anestezia și s-au străduit să respecte regulile antisepsiei, orientare pe atunci foarte nouă în practica medicală.

În timpul războiului, corpul sanitar român a plătit un greu tribut, mai ales dacă ținem seama de numărul relativ restrîns, pe atunci, al medicilor și al ajutoarelor lor. Au pierit pe cîmpul de luptă sau pe paturile de spital 17 medici, farmaciști și chirurgi, în timp ce alți 51 membri ai corpului medico-farmaceutic au suferit de pe urma diverselor boli.

La începutul lui 1877, medicii bucureșteni au hotărît, în cadrul unei consfătuiri, să se pună cu toții la dispoziția serviciului sanitar al armatei. Totodată, ei au decis amenajarea unor formații spitalicești temporare, atît în Capitală, cît și în alte diverse localități din apropierea Dunării.

Într-o lucrare memorialistică publicată în 1912, doctorul Gheorghe Sabin prezintă activitatea neobosită desfășurată atunci de Carol Davila. La apelul acestuia, în preajma intrării României în război, numeroși studenți s-au înrolat pentru a lucra la ambulanțele armatei, ale Crucii Roșii și ale altor organizații. Pentru entuziasmul și devotamentul pe care l-a manifestat în toate împrejurările a devenit cunoscut „Gupul celor 14" studenți voluntari de la medicină, din care făceau parte, printre alții, și unii membri ai cercului socialist constituit în 1875-1876 la Spitalul Colțea din inițiativa lui Nicolae Codreanu.

Emoționant este și faptul că tinerii români aflați la studii medicale în străinătate au socotit de datoria lor să vină în țară pentru

a lucra în formațiile serviciului sanitar militar sau ale Crucii Roșii. Așa a fost cazul cu George Assaky, pe atunci student la Paris și apoi profesor de clinică chirurgicală și ginecologică la Facultatea de medicină din București. Doctorul Constantin I. Istrati, viitorul celebru chimist, își amintea cu emoție despre activitatea pe care a desfășurat-o împreună cu Assaky la ambulanțele de la Griviția și Mecica. „Văd încă — scria Istrati în revista **Spitalul,** din august 1885 — copacul sub care, în dosul unei mici coline, Assaky lega rănile de la 30 august cu ochii plini de lacrimi".

Instruirea personalului afectat ambulanțelor s-a făcut cu cea mai mare conștiinciozitate. La capătul unei vizite efectuate în octombrie 1877[1] în cîteva unități sanitare românești, ilustrul chirurg rus Nikolai Ivanovici Pirogov a ținut să-și exprime satisfacția pentru modul cum lucrau formațiile noastre de prim ajutor pe cîmpul de luptă. La rîndul său, doctorul Köcher, medicul principal al trupelor ruse, declara după ce asistase la o demonstrație făcută la Verbița de o companie de brancardieri români: „A fost de-a dreptul impresionant cu cîtă repeziciune, precizie și îndemînare a lucrat această companie. N-am văzut în toată Europa soldați sanitari mai bine instruiți".

Doctorul Köcher sublinia și că administrația serviciului sanitar militar român era „demnă de imitat" și atribuia principalul merit al acestei bune organizări lui Carol Davila, pe care îl caracteriza ca „ingenios, inepuizabil în găsirea mijloacelor necesare atingerii scopului său și tot atît de neobosit în obținerea acestor mijloace [...] Sub un asemenea conducător, este firesc ca serviciul militar al armatei române nu numai să facă o impresie din cele mai pozitive, dar practic să corespundă exigențelor „absolute".

Servanții ambulanțelor noastre și-au dovedit priceperea și spiritul de sacrificiu, ridicînd și transportînd, sub ploaia de gloanțe și șrapnele, pe răniții căzuți în fața Griviței sau a altor redute ale inamicului. Medicii și sanitarii români au făcut în asemenea împrejurări minuni de vitejie, întru totul comparabile cu cele ale combatanților. La atacul de la Griviția, din 27 august, însuși comandantul întregului serviciu sanitar operativ, doctorul Davila, a condus convoaiele de brancardieri pînă în prima linie de luptă.

Transferarea, în plină iarnă, a ambulanțelor și a spitalelor de campanie din jurul Plevnei către Vidin a constituit o operație extrem de anevoioasă. Iată ce aflăm dintr-o dare de seamă păstrată în arhiva doctorului Zaharia Petrescu, profesor la Facultatea de medicină, șef al secției sanitare de pe lîngă Cartierul General: „Dificultățile enorme ce a întîmpinat fiecare ambulanță divizionară în marșul său de la Plevna pînă la Nazîr-Mahala și Bela-Rada au fost nedescriptibile, aceasta din cauza lipsei de căi de comunicație, din cauza terenului prea accidentat și din cauza viscolului și zăpezii prea mari. Terenul foarte accidentat [...] a prezentat numai dealuri de o urcare și de o coborîre mai imposibilă [...] S-a urcat trăsură cu trăsură, trase de mai multe perechi de cai sau de boi fiecare, și s-a coborît pe mîini de către sanitari. Aceasta a făcut ca unele ambulanțe să facă 18-20 zile de la Plevna pînă la Vidin, și chiar atunci cu cea mai mare parte din caii lor pierduți, morți de inaniție și de sleirea de forțe, și cu o parte din trăsuri și din material lăsat pe drum sau prin comunele prin care au trecut. Fără stăruința zeloasă a medicilor șefi de divizie am fi fost în rizic de a pierde tot materialul de ambulanță sau de a rămîne în drum înainte de Ostroveni".

Greutăților și distrugerilor provocate de rigorile anotimpului li s-au adăugat pierderile datorate unor boli.

După capitularea Plevnei, serviciul nostru sanitar s-a aflat în fața unei noi și dificile probleme: îngrijirea miilor de prizonieri turci răniți și bolnavi. Omenia românească s-a manifestat din plin și cu această ocazie. În memoriile sale de război, publicate în 1911, generalul N. Stoika notează: „Prizonierii sosiți la noi au fost conduși la fortul Alexandru, unde li s-a distribuit pîine și li s-au adus vite tăiate, pentru hrană și lemne...".

[1] Toate datele din material sînt pe stil vechi.

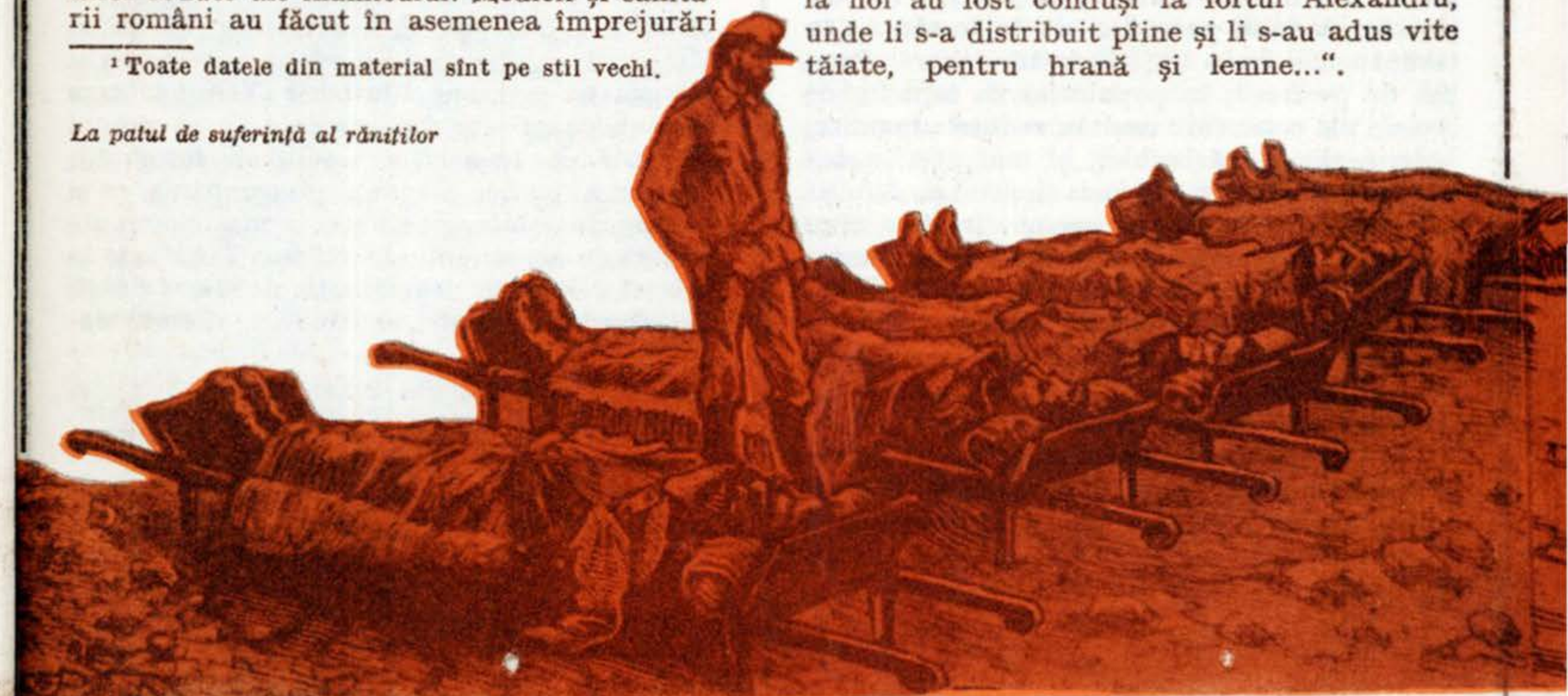

La patul de suferință al răniților

În legătură cu căderea Plevnei și cu soarta prizonierilor otomani, doctorul Zaharia Petrescu consemna, la 11 decembrie 1877, în jurnalul său intim: „În aceste două zile au mai trecut convoaie turcești de cîte 3-4 mii de prizonieri. Ei erau mai îmbrăcați decît ceilalți; cu toate acestea, mulți au căzut de oboseală și frig. Soldații și mai ales ofițerii noștri se întrec de a le veni în ajutor cu cîte ceva, dară cine poate îndestula o așa mare masă de oameni, toți dezbrăcați și desculți?"

Dr. G. BRĂTESCU

Pictorul

Numeroși artiști plastici ai vremii — pictori, gravori, desenatori — au zugrăvit în operele lor, multe din ele născute chiar pe cîmpul de luptă, principalele momente ale războiului.

O bună parte din aceste compoziții au apărut în publicistica epocii, însoțind relatările de pe front ale corespondenților de presă, în special în publicațiile **Resboiul** și **Dorobanțul.** Gravurile, efectuate după schițe trimise de artiștii aflați pe front, erau realizate în „Stabilimêntul de gravură și litografie" al lui Thiel și Weiss, doi austriaci stabiliți în Capitală, care își aveau atelierele la Hotelul Dacia (hanul lui Manuc); li s-a adăugat mai tîrziu Weidlich și Wennrich.

Ilustrațiile publicate în presa de atunci constituie o veritabilă cronică în imagini a războiului, de la primele salve de tun și pînă la capitularea oastei otomane și încheierea păcii. Ele au avut un rol important în susținerea elanului patriotic al celor rămași în țară, în mai buna lor informare asupra situației de pe front, în popularizarea faptelor de eroism ale celor care asaltau redutele inamice.

În perioada războiului, și mai ales în cea imediat următoare, a fost tipărit și difuzat un mare număr de foi volante în care erau ilustrate momentele cele mai importante: trecerea Dunării, atacul de la Grivița, bătăliile de la Plevna, Rahova, Smîrdan. Ele au cunoscut o largă popularitate.

Pe toată durată conflictului, trupele române au fost însoțite, alături de un important număr de corespondenți ai unor ziare și reviste de peste hotare, și de desenatori și gravori străini ca A. Lançon, Charles Baude, Scott, Petrowitzl, d'Aery, Koenen, Eckenbrecker, care au trimis marilor publicații ilustrate ale timpului — **Le Monde illustré, L'Illustration, Illustrirte**[sic!] **Zeitung, Illustracion Espagñola y Americana** etc. — desene oglindind înaltul eroism și spiritul de sacrificiu al ostașilor români.

Martori ai unor realități care le solicitau pe deplin talentul și dăruirea creatoare, reprezentanți de seamă ai picturii românești ne-au lăsat peste ani imagini de înaltă semnificație ale acelor înălțătoare momente.

Cînd a început războiul, **GEORGE DEMETRESCU-MIREA** (1852-1934) abia absolvise Școala de Belle Arte din București. Din perioada cît s-a aflat printre ostașii noștri pe cîmpurile de luptă, ne-au rămas lucrările înfățișînd un **Toboșar,** un **Sanitar,** un **Dorobanț,** un **Militar cu rană.** A pictat, de asemenea, momente din viața ostașilor în spatele frontului.

În 1889, G. D. Mirea a terminat tabloul de mari dimensiuni **Bătălia de la Smîrdan,** semnificativ pentru stilul și maniera sa de creație.

SAVA HENȚIA (1848-1904), originar din Transilvania și stabilit în Capitală, ca profesor la Azilul „Elena Doamna", a însoțit trupele române, ca și G.D. Mirea, de altfel, la sugestia generalului Carol Davila. În compozițiile sale a surprins viața din tabără **(Ziua de sîmbătă în tabăra de la Calafat, La Corabia, Românii jucînd hora),** scene de pe cîmpul de luptă **(Trecerea Dunării, Un telegraf de campanie, Întîlnirea),** imagini din localitățile cucerite de trupele române.

După schițele făcute pe front, ulterior, a executat o serie de picturi reprezentînd roșiori călare, bivuacuri, baterii de artilerie pe malul Dunării, transporturi de provizii etc.

CAROL POPP DE SZATHMÁRY (1812-1887), care luase parte în 1853 și la războiul Crimeii[1], întocmind un album de fotografii, a plecat și el pe front, în ciuda celor 65 ani ai săi. Era bun prieten cu Koenen, corespondentul gazetei germane **Illustrirte Zeitung,** care i-a publicat multe din desenele de pe cîmpul de luptă. El ne-a lăsat o suită de fotografii, imagini autentice ale vieții de campanie, ca și o serie de schițe, printre cele mai cunoscute lucrări de acest fel înscriindu-se **Tabăra de la Calafat, Pozițiile românești de la Calafat, Întăriturile turcești pe Dunăre, Bombarda-**

---

[1] Vezi **Magazin istoric,** nr.12/1973; recent, într-un studiu semnat de C. Săvulescu, revista trimestrială **History of Photography,** publicată de Departamentul de istoria artei al Universității statului Pennsylvania (S.U.A.) dedica numărul din ianuarie 1977 începuturilor artei fotografiei în țările române, cu o mențiune specială privind activitatea lui Carol Popp de Szathmáry — **n.r.**

ment pe Dunăre și o foarte expresivă **Noapte pe Dunăre.**

Lucrările sale ni-l arată deosebit de preocupat de viața soldaților, pe care i-a surprins în cele mai diverse momente: ocupînd o poziție de luptă, purtînd drapele, în marș spre Grivița, odihnindu-se în corturi, făcînd de pază, cărînd muniții, transportînd răniți, păzind prizonieri.

Înzestrat cu o mare dexteritate la desen, cu talentul de a contura doar din cîteva linii o scenă, Szathmáry s-a remarcat prin autenticul compozițiilor sale, prin simțul său de veritabil gazetar de front, această ultimă trăsătură vădindu-se deosebit de pregnant și în fotografiile pe care le-a făcut.

Războiul pentru independență și-a găsit o oglindire dintre cele mai impresionante în arta marelui **NICOLAE GRIGORESCU**[1].

În 1877, la izbucnirea conflictului, pictorul se afla la Paris. A venit în patrie și a solicitat să plece pe front, spre a urmări îndeaproape desfășurarea luptelor. „În rînd cu soldații — după cum nota Al. Vlahuță — înfruntînd moartea [Grigorescu] a privit de aproape toate atrocitățile războiului, a înțeles cine sînt adevărații eroi și lor le-a închinat toată iubirea și admirația [...], pe ei mai ales i-a nemurit în puternica lui operă — cea mai mișcătoare epopee a vitejiei neamului nostru".

Din perioada cît s-a aflat pe teatrul de operații, ne-au rămas de la Grigorescu peste 2 000 schițe, în care sînt conturate mai toate aspectele vieții de campanie, portrete de ostași, scene de luptă, imagini din diferite localități — toate acestea vorbind despre vastul laborator sufletesc al artistului cetățean, participant, alături de poporul său, la evenimentele care au marcat acei ani. Multe dintre schițe i-au servit mai tîrziu în alcătuirea unor mari compoziții, înscrise la loc de cinste între capodoperele picturii românești. Cine nu cunoaște **Dorobanțul** său? Cine nu a tresărit de emoție în fața impresionantelor scene de luptă din timpul atacurilor de la Grivița, Opanez, Rieben, Rahova?

Omenia românească a răzbătut în compozițiile în care Grigorescu a redat lungile convoaie de prizonieri otomani, imagini tulburătoare ale durerii și suferinței învinșilor: **Convoi de prizonieri, Prizonieri păziți de călărași, Prizonierul turc, Prizonieri** etc.

Pe baza schițelor de pe front, Grigorescu a creat capodopera sa **Atacul de la Smîrdan,** lucrare comandată de Primăria Capitalei. Deși pictorul nu a participat la această luptă, tabloul său — păstrat în două variante, la care a muncit ani în șir — a căpătat valoarea unui simbol al faptelor de vitejie ale ostașilor români pe cîmpurile de jertfă ale independenței.

Dr. Marin NICOLAU-GOLFIN

[1] Vezi și **Magazin istoric**, nr. 10/1968.

Aliatul

Numeroși participanți la războiul de la 1877-1878 — înalți comandanți, țarul Alexandru II, marele duce Nicolae, domnitorul României, Carol I, generali, ofițeri și subofițeri — au evocat în amintirile lor momente ale colaborării militare româno-ruse, întîlniri și discuții pe frontul de luptă, ilustrative pentru prețuirea reciprocă de care s-a bucurat această cooperare.

În însemnările sale zilnice, Carol I, de pildă, descrie astfel întîlnirile cu țarul Alexandru II și cu cîțiva generali ruși:

28 NOIEMBRIE/ 10 DECEMBRIE 1877

Am călărit pe drumul spre Griviţa, întuneric, sîrmc de telegraf pe pămînt. Drumul în multe locuri întrerupt. Dincolo de Griviţa m-am urcat în trăsura lui Davila, a mea s-a pierdut cu escorta în Plevna. Frig, umed, întuneric, abia la ora 9 am ajuns în Poradim, imediat la împărat care mă îmbrăţişează şi spune „cu răbdare, realizezi orice"; este enorm de fericit, a primit cele trei depeşe ale mele. Acasă găsesc o telegramă de mulţumire de la el [...].

29 NOIEMBRIE/ 11 DECEMBRIE 1877

Te-Deum la Plevna. La ora 10.30 la împărat, care îmi conferă Ordinul „Sf. Andrei" cu spade, o distincţie deosebit de rară. La ora 11 3/4 plecat cu împăratul spre Plevna; este foarte bucuros. La ora 12, pe înălţimile care domină Plevna, unde fusese cortul lui Osman. Marele duce [Nicolae] cu statul major acolo. El primeşte marea cruce a Ordinului „Sf. Gheorghe". Cîteva trupe acolo. Urale, Te-Deum şi salve de salut. Sînt felicitat din toate părţile. Am mers pe străzi înguste unde noroiul nu este adînc, am ajuns la o casă unde s-a luat dejunul. Împăratul a băut în sănătatea mea, pentru aliaţii noştri. E adus Osman-paşa, primit cu urale. Împăratul îi dă mîna. La ora 12.30 împăratul se întoarce la Poradim şi marele duce la Bogot [...].

Îl decorez pe Todleben. Am călărit spre Vid, trecut peste pod; peste tot zac morţi şi muribunzi. Cîmpul de bătălie arată îngrozitor, dincolo de Vid unde sînt cei mai mulţi prizonieri în tabără. Ambele divizii de grenadieri [2 şi 3] şi Brigada I din Corpul al IX-lea [rus] sînt aliniate. Îl aşteaptă pe împărat. Eu le-am trecut în revistă; sînt primit cu urale răsunătoare. Generalilor Ganetzki şi Danielov, le înmînez amîndorura decoraţii. La ora 6 1/4 înapoi la Plevna [...]; ajuns abia la ora 9.30 la Poradim, după ce a trebuit să coborîm de zece ori, să ne oprim în fiecare moment, din cauza transporturilor de răniţi [...]. Seara au sosit enorm de multe depeşe.

30 NOIEMBRIE/
12 DECEMBRIE
1877

A sosit Cernat; îmi raportează că au luat 28 tunuri. La ora 12 la împărat la dejun, cu marele cordon al Ordinului „Sf. Andrei", a cărui sărbătoare e azi. Împăratul mă îmbrăţişează. După micul dejun, consiliu de război la împărat ...

BUCHAREST. — Arrivée du Czar et de la Famille impériale au palais du prince Charles.

Vizita ţarului Alexandru II la palatul prinţului Carol I din Bucureşti

Referindu-se la unităţile ruseşti care au luat parte la luptele din ziua de 30 august/11 septembrie 1877, la pierderile suferite de acestea, generalul Ştefan Fălcoianu, şef al Statului Major al armatei române, şi-a exprimat astfel admiraţia pentru trupele aliate: *Oricît de dureroase ar fi fost aceste pierderi pentru armata rusă, nu este mai puţin adevărat că valoarea ei militară a fost tot ce se poate închipui mai măreţ şi brav.*

Un alt general român, Alexandru M. Fălcoianu, povesteşte cum, în timp ce o baterie română pregătea asaltul, s-a apropiat de ea, tîrîndu-se pe brînci, maiorul rus Kvitka, rătăcit de unitatea sa. *După cîtva timp, începînd atacul, pe cînd trupele noastre treceau pe lîngă baterie, maiorul Kvitka ne strînge mîna şi se avîntă înaintea trupelor cu care intră în redută...*

În acelaşi sens reţinem şi scrisoarea medicului Zaharia Petrescu, către soţia sa: *Verbiţa, 18/30 octombrie 1877. Mă grăbesc să-ţi anunţ o nouă mare victorie din partea armatelor noastre aliate. La 16 octombrie, Garda imperială a luat Telişul, un oraş fortificat, situat pe şoseaua ce merge de la Plevna la Sofia. [...] Prin cucerirea acestui oraş fortificat, ruşii s-au asigurat foarte bine din partea Sofiei. Turcii din Sofia nu vor mai putea trimite nici un fel de ajutor la Plevna. Astfel, noi sperăm că armata lui Osman paşa din Plevna va trebui să se predea în curînd din lipsă de ajutoare şi mai ales de alimente.*

La rîndul ei, comportarea armatei române în timpul luptelor de pe teatrul de operaţii sud-dunărean s-a bucurat de numeroase aprecieri din partea comandamentului aliat. *Trupele române* — scria la 5/17 septembrie 1877 ţarul Alexandru II lui Carol I — *reunite cu cele ale armatei mele şi puse sub comanda Alteţei Voastre Serenis-*

sime, au dat dovadă, în zilele de 30 august/11 septembrie şi 31 august/12 septembrie, de un curaj eroic, luptînd sub unul dintre cele mai nimicitoare focuri ale inamicului. Chiar în ziua capitulării Plevnei, la 28 noiembrie / 10 decembrie ţarul expedia o nouă telegramă în care se spunea: *Rezultatul a fost desăvîrşit şi mă bucur de partea strălucită ce a luat la el armata Alteţei Voastre Serenissime*. La sfîrşitul campaniei antiotomane, împăratul Rusiei îl anunţa pe domnitor că a decernat 25 000 medalii generalilor, ofiţerilor şi soldaţilor români, *drept recunoştinţă pentru faptele vitejeşti ale armatei române care s-a luptat curajos alături de armatele mele în timpul războiului din 1877-1878*. La rîndul său, marele duce Nicolae declara: *Rezultatele strălucite care s-au dobîndit la Plevna, sînt datorate, în mare parte, conlucrării cu brava armată română, precum şi imboldului pe care trupele aliate îl primeau de la comandantul lor [Carol], în care au admirat activitatea, curajul şi devotamentul la datoria de soldat. Îmi face o plăcere cu totul deosebită a exprima Î[nălţimii] V[oastre] aceste sentimente, precum şi mulţumirea sinceră ce am simţit de a vedea frăţia de arme dintre trupele ruseşti şi româneşti stabilind legături noi între ambele popoare*.

Cu altă ocazie, el îi scria lui Carol: *Izbînda de la Rahova aparţine pe deplin armatelor române şi, în afara interesului general ce îl prezintă ea pentru operaţiile noastre, eu împărtăşesc din tot sufletul mulţumirea ce puteţi resimţi ca suveran şi ca şef superior al unei armate, de care v-aţi îngrijit atîta*.

Cuvinte de înaltă preţuire la adresa armatei noastre au exprimat cu diverse prilejuri şi generalii ruşi care au cunoscut nemijlocit faptele de arme ale ostaşilor români. Generalul D.A. Miliutin, ministrul de Război al Rusiei, nota, în *Jurnalul* său, după cucerirea redutei Griviţa nr. 1: *Acţiunile reuşite ale trupelor române ne-au trezit noi speranţe şi multă încredere*. Generalul E.I. Todleben, locţiitor al lui Carol I la comanda Armatei de vest: *Nu o să uit niciodată eroismul soldatului român, întruchipat în două fapte: dorobanţii români aveau în carîmbul cizmei... un fluier. Îndată ce lupta înceta, viteazul — ca şi cînd nimic nu s-ar fi petrecut — lăsa pentru o clipă puşca şi cînta din fluier neasemuita doină românească. A doua imagine ce mi-a rămas întipărită în memorie e amintirea doctorului Davila, mergînd în linia de foc alături de brancardierii săi*. Relevînd caracterul deosebit de sîngeros al luptelor pentru cucerirea redutei Griviţa nr. 2, un comunicat al Comandamentului rus consemna că *românii au dat dovadă de o bărbăţie fără seamăn*, iar generalul I.V. Gurko, care a avut în compunerea corpului ce-l comanda şi unităţi de cavalerie română, vorbea într-unul din rapoartele sale despre *armata română, viteaza noastră aliată*. Generalul Meyendorf, care comandase la atacul Rahovei un detaşament mixt româno-rus, aprecia astfel comportarea dorobanţilor: *Ei înaintară cu cea mai mare forţă şi cu un curaj remarcabil*.

La scurtă vreme după cea de-a treia bătălie de la Plevna, din august 1877, comandamentul rus avea să consemneze într-un document că *tînăra armată română luptă minunat*, în timp ce generalul rus A.I. Arnoldi îi scria domnitorului Carol I că *toate armele armatei române, infanterie, cavalerie şi artilerie, şi-au îndeplinit datoria cu conştiinţă şi cu mult devotament*.

În evocările combatanţilor români întîlnim deseori cuvinte calde la adresa populaţiei bulgare, a ospitalităţii sale tradiţionale, a legăturilor seculare dintre cele două popoare: *Bulgarii şi românii au avut aceiaşi inamici şi suferinţele lor au fost identice. De aceea ambele aceste popoare, deşi deosebite prin ginte, au fost unite prin suferinţă. În timpurile din urmă, românii, respirînd mai liber, întotdeauna au dat ajutor bulgarilor în luptele lor pentru emancipare*, scrie sergentul Şt. Georgescu în *Memoriile* sale de război apărute în anul 1889.

Cu multă recunoştinţă relatează şi dr. Gh. Sabin, în *Amintirile* sale, o pildă de omenie a poporului bulgar: *Cîteva zile am avut călduri mari, doctorii şi amicii mei se temeau să nu fiu atins de tifos. În timpul boalei mele, gazda mea, o bulgarcă bătrînă ca de 60-65 ani, văduvă, singură pe lume, la care şedeam cu Spiroiu şi care, de cînd locuiam la ea, aproape nu a vorbit zece vorbe cu noi, cînd m-a văzut bolnav în pat, cînd aprins de friguri, cînd palid de slăbiciune, a venit lîngă mine şi, într-o românească stricată, plîngînd, mi-a istorisit că a avut şi ea un băiat ca un brad, de vîrsta mea, şi tot aşa s-a îmbolnăvit şi a murit. Apoi bătrîna m-a îngrijit ca pe copilul ei, dîndu-mi numai lapte, pe care şi dînsa şi-l procura cu greutate, şi vin negru foarte gustos dintr-un butoi în care pusese strugurii la culeş şi stau şi acum în vin terciuiţi.*

După cîteva zile m-am făcut bine şi bulgarca mea era foarte mulţumită că a contribuit şi dînsa cu ceva la căutarea mea, nevroind să primească nimic în schimbul acestui serviciu.

Învingătorul

13 februarie 1877. Unităţile Brigăzii 1, din Divizia 2 infanterie intră în Belogradgic. Este ultima etapă a războiului pentru cucerirea independenţei absolute a României. Pentru colonelul Cantilli şi ceilalţi oşteni ai brigăzii sale momentul capătă semnificaţii deosebite. El simbolizează nu numai sfîrşitul unei campanii eroice, ci, mai ales, triumful unui ideal pentru împlinirea căruia luptaseră şi se jertfiseră multe generaţii de înaintaşi. Mîndria de a fi printre făuritorii marii împliniri este sporită de bucuria reîntoarcerii în ţară, în mijlocul celor dragi.

Timp de trei săptămîni, de la încheierea armistiţiului şi pînă la ocuparea Belogradgicului de către trupele române, au loc numeroase contacte între comandanţii români şi turci, între armata română şi populaţia oraşului, stabilindu-se relaţii de bună înţelegere şi preţuire reciprocă[1]. Acest fapt este ilustrat şi de evenimentele petrecute în ziua de 13 februarie. La intrarea în Belogradgic, trupele române sînt primite de populaţia oraşului cu flori şi urale; o subunitate a garnizoanei otomane prezintă onorul. Pe zidurile cetăţii este ridicat tricolorul românesc. Este o atmosferă de mare sărbătoare care face să vibreze inimile tuturor ostaşilor români, cuceritorii redutelor de la Griviţa, Rahova şi Smîrdan, ale acelora care, prin vitejia lor, stîrniseră admiraţia întregii Europe.

Aceste momente de bucurie şi profunde simţiri patriotice le găsim descrise şi în însemnările lui Grigore Cantilli.

În transcrierea textului s-au efectuat aceleaşi operaţiuni ca în numerele precedente (vezi Magazin istoric, **nr. 3 şi 4/1977). Titlurile şi subtitlurile aparţin redacţiei.**

Marian ŞTEFAN,
Vasile ŞIMANDAN

Populaţia bulgară întîmpină cu bucurie trupele ruse şi române

În ziua de 13 februarie 1878, am intrat cu trupele în Belogradgic, zi frumoasă şi plină de mîndrie naţională, neuitată pentru mine. În ajun, stabilisem cu Soleiman efendi, comandantul Belogradgicului, modalitatea predării cetăţii trupelor româneşti, discutasem termenii protocolului de încheiat, rămînînd ca a doua zi să intru în Belogradgic, la poarta căruia un batalion permanent de turci să ne dea onorurile cuvenite, după care, apoi, să se retragă în partea opusă a cetăţii, la cel puţin şase kilometri, unde deja începuse şi se retrăsese garnizoana turcească. Luasem dispoziţiile acestea ca nu [cumva] din cauza fanatismului vreunuia să fiu nevoit să iau măsuri de reprimare severe, ceea ce vroiam să evit cu orice preţ. În ziua de 13 februarie şi înainte de intrarea noastră, urma să subscrim protocolul încheiat, cînd delegatul meu trebuia să ia în primire toate aprovizionările în muniţiuni şi victualii [alimente], aşa că, în momentul sosirii trupelor noastre, să fim singuri stăpîni aci. Găsisem în Soleiman efendi un om drept, care avea un deosebit respect pentru mine, dobîndit în puţinele zile de cînd ne cunoşteam, lucru ce îmi înlesni foarte mult misiunea. Cînd dar a doua zi, după fixarea preliminariilor de predare a cetăţii, mă dusei să subscriu şi să primesc un

[1] Vezi **Magazin istoric**, nr. 4/1977.

exemplar din protocolul de predare încheiat, găsii pe Soleiman efendi, cu toate autorităţile civile şi bisericeşti, jos la scara conacului, care mă primiră cu mari demonstraţiuni de respect. Ne-am suit în salonul unde fusesem primit de aceleaşi persoane la întîia mea venire în Belogradgic, după încheierea armistiţiului şi aci, dînd ultima citire protocolului făcut în dublu, l-am iscălit, luînd fiecare cîte un exemplar.

Ochii bătrînului soldat erau plini de lacrimi şi scoţînd un lung oftat, mă întrebă, prin căpitanul grec ce-i servea de interpret, ce aveam să hotărăsc în privinţa caimacamului şi a hogei.

Caimacamul, neapărat, răspunsei eu, poate să rămînă în oraş, şi pentru a cărui nesupărare personală mă făceam garant; dar atribuţiile sale administrative încetaseră din ziua aceea. Cît pentru hogea, îl rugam cu insistenţă să nu părăsească pe poporanii lui, căci de dînsul mă voi servi a linişti pe toţi. Chiar din momentul acela-l rugam să meargă în geamie, să adune pe credincioşi şi să le facă cunoscut că n-aveau să se teamă de nici o atingere a proprietăţii, credinţei şi familiei lor. Să le mai spuie încă, că la cea mai mică supărare ce ar avea din partea oricui ar fi, fiecare poate veni la mine, în orice timp, să-mi reclame şi că dreptate li se va face de îndată. Toţi, sărmanii, se prosternară pînă la pămînt înaintea mea şi, cu mîinile către cer apoi, ziceau că Allah m-a trimis pe mine acolo [...] Le dădui asigurare că n-aveau să se teamă de nimic, căci îndată ce trupele mele vor fi intrate în oraş, comandantul cetăţii, ce-am numit deja — colonelul Fotti — va face proclamaţiile necesare prin bătaie de tobă, ca fiecare să ştie că poate sta liniştit şi nesupărat de nimeni, găsind în trupele româneşti pe adevăraţii apărători ai lor.

Inimile obscurilor viteji

Intrarea triumfală a trupelor era hotărîtă pentru ora 3 după-amiazi, aşa ca să pot termina pînă atunci toate preliminările ocupaţiunii cetăţii şi ca trupele turceşti, toate la rîndul lor, să se poată conforma celor stipulate în protocol. Mă pregăteam să mă duc să le iau, cînd, înainte de a mă coborî în stradă, văd pe Soleiman că, de la fereastra la care se afla, se repezi spre mine cu ochii holbaţi, mă luă de mînă şi mă atrase la fereastră, arătînd cu degetul afară. Strada era plină de lume — bulgari — îmbrăcată în haine de sărbătoare: bărbaţi, femei, copii, purtînd ramuri verzi în mînă, unii lămîi şi portocale; se îndreptau spre poarta cetăţii pe unde aveau să intre trupele româneşti. Era, în adevăr, un spectacol grandios şi nu mă putui opri — se vede — de a-mi ascunde impresiunea de mulţumire ce simţeam [...]

La trei ore precis, trecui în revistă trupele mele, voinicii cu care străbătusem mai adînc de cît toţi în Balcani! Erau toţi înşiruiţi pe şoseaua ce, şerpuind, se urcă la Belogradgic, înconjurînd stîncile înalte de tot, în vîrful cărora erau aşezate baterii şi care făceau ca cuibul acesta, ce putea vărsa pară şi foc în toate direcţiile, să fie inexpugnabil. Cîtă muncă nu mi-a trebuit ca, în sfîrşit, să mă conving că un atac forţat, către care înclinam mult, ar fi fost o nebunie şi să mă opresc la hotărîrea de a forţa poziţiile dimprejur pînă la izvoarele de apă ce alimentau oraşul, să le tai, ca să silesc prin asta pe turci să se predea, cînd se făcu armistiţiul, fără a da curs hotărîrii mele!

În flancul drept era Regimentul 7, sub comanda maiorului George Pega, cu maiorul Jipa Nicolae; venea apoi Regimentul 14, cu colonelul Fotti şi maiorii Arabu Ioan şi Niculescu Petre; Regimentul 16, cu lt. colonelul George Boteanu (sosit aci de cîteva zile numai) şi maiorul Jipa Alexandru; două baterii de artilerie, sub comanda maiorului Fălcoianu Alexandru[1] şi un escadron din Regimentul 5 de călăraşi, sub comanda căpitanului Urziceanu Alexandru; o secţie de ambulanţă sub direcţia medicului de regiment Dumitrescu Vasile.

În trecerea pe dinaintea frontului ăstor viteji cu care luptam de aproape zece luni şi cu care am împărţit şi binele şi răul, fui primit cu frenezie şi cu strigăte de urale şi de „Să trăiască colonelul Cantilli, şeful nostru!". Cine n-a simţit asemenea emoţiuni, în momentul cînd şef şi subaltern au o singură gîndire, o vie mulţumire că, făcîndu-şi datoria către ţara lui, îşi găseşte răsplata, văzînd opera încoronată prin izbîndă; cine n-a comandat în război trupe, care întotdeauna au mers ca o maşină înainte la un semn făcut de dînsul, trupa avînd deplina încredere că cerîndu-i-se viaţa, spre binele comun, spre fericirea ţării sale este; cine n-a simţit repercutîndu-se în inima lui bătăile de inimă ale atîtor viteji obscuri, sclavi ai datoriei şi ai iubirii de patrie, acela nu poate pricepe lacrimile ce mi-au inundat ochii şi mîndria că jertfa de mine însumi, sentimentul de datorie şi de dreptate, exemplu de bravură date îşi găseau acum răsplata meritată! Regret că nu-mi pot aminti aci numele, cel puţin al tuturor ofiţerilor, ce-am avut sub comandă în campania Bulgariei, ca să le aduc viile mele mulţumiri şi omagiile mele de recunoştinţă pentru concursul absolut ce mi-au dat, fiecărui în parte şi tuturor împreună. Le zic, dar, astăzi, la toţi deodată, cum le-am zis atunci (cînd mă aflam călare pe favoritul meu Han-Dani-Djerid — un [cal] arab ce-mi dăruise prinţul Milan, pe cînd eram lt. colonel în Regimentul 6 de infanterie şi el a luat comanda onorifică a regimentului, în anul 1872), le zic acum, Mulţumim!

[1] Ajuns general, acesta avea să lase, de asemenea, interesante însemnări din 1877-1878 (vezi şi p. 18).

Trupele se rupseră la dreapta, eu în capul lor, muzicile toate cîntînd, suirăm dealul spre Belogradgic. La vreo 500 metri înaintea porţii cetăţii ne întîmpină poporul ce văzusem trecînd pe sub ferestrele conacului în haine de sărbătoare, cu mănunchi de flori şi coroane de verdeaţă în mîini, avînd în fruntea lor pe preoţii singurei biserici creştine din cetate. Cel mai în vîrstă dintre preoţi îmi prezintă pîinea şi sarea tradiţională pe o tavă de argint, apoi cu toţii intonară un cîntec bisericesc, la care se asocie toată poporaţiunea ieşită înaintea noastră şi, în urmă, popa mă stropi cu aghiasmă. Am dat ordin atunci ca trupele să ia arma „spre rugăciune" şi muzicele să intoneze imnul rugăciunii, pe care toţi l-am ascultat cu capetele descoperite. Spectacolul — grandios — şi fiorii de emoţiune ce ne cuprinseseră pe toţi, cînd din fundul inimii şi cu gîndul spre patria noastră iubită, atît de depărtată, mulţumirăm lui Dumnezeu care ne adusese pînă aci victorioşi, este de nedescris ! Un ura puternic încheie rugăciunea cîntată de muzică, ieşit involuntar din pieptul atîtor voinici şi văile şi munţii, în repercutarea lor multiplă, aveau aierul de a se fi însărcinat să transmită în România cele ce simţeam toţi în momentul acela frumos, frumos fără seamăn !

Pornirăm înainte ! Popa stropea cu aghiasmă trupele, pe măsură ce treceau pe dinaintea poporului ieşit întru întîmpinare şi care îngîna cîntări bisericeşti cu marşurile ce cîntau muzicele noastre şi care făceau să urle văile. Ajunşi la poarta cetăţii, fui întîmpinat de Soleiman efendi care, în capul unui batalion permanent, ne dete onorurile militare şi veni înaintea mea ca să-mi facă un raport verbal oricare, din care n-am înţeles nimic ! I-am dat mîna şi l-am poftit să ia loc la stînga mea. A primit, lăsînd căpitanului grec comanda batalionului care trebuia să prezinte armele, pînă ce toate trupele [române] aveau să intre în cetate.

Ajunşi în dreptul conacului, mă opri ca să primesc defilarea trupelor, defilare ce a fost încheiată prin defilarea batalionului turcesc. Înainte ca acesta să se apropie de locul unde primeam defilarea, Soleiman efendi, care sta la stînga mea, se duse de se puse în capul lui şi defilă cu dînsul. Aci ne despărţirăm, urîndu-i fericire şi călătorie bună [...]

O dată trecute pe dinaintea mea, trupele aveau ordin să se îndrepte spre biserica creştinească, unde trebuia să se aşeze în coloană împrejurul bisericii, spre a asculta rugăciunile de mulţumire ce aveau să cînte preoţii bulgari. Dintr-însele, o baterie avea ordin să se suie în punctul cel mai înalt al cetăţii, deasupra căruia era să se ridice drapelul nostru în momentul cîntării Te-Deum-ului *şi să salute înălţarea tricolorului românesc pe zidurile turceşti, cu salve de artilerie ...*

(Va urma)

Grigore CANTILLI

Învinsul

În numărul său din aprilie 1976, revista lunară din Istanbul, Pirelli, **a publicat un articol consacrat apărării Plevnei de către garnizoana otomană în 1877. Reproducem, în traducere prescurtată, acest articol. Titlul şi subtitlurile aparţin redacţiei** Magazin istoric.

Pe la 1870, Imperiul otoman îşi pierduse vechea sa vigoare şi se găsea în plină decadenţă. O mare parte a acestei imense împărăţii era cuprinsă de puternice frămîntări. Statul nu avea o armată capabilă să-i asigure securitatea, iar intrigile şi indiferenţa oamenilor politici îi ameninţau serios soarta. Apreciind foarte plastic situaţia de atunci a imperiului, un valoros om de stat — marele vizir Keçecizade Fuad paşa, aflat într-o călătorie în Franţa, unde îl însoţea pe sultanul Abdul Aziz — îi spusese lui Napoleon III:

— Maiestate, cel mai puternic din lume este statul nostru, pentru că, deşi — atît dumneavoastră, străinii din afară, cît şi noi, turcii dinăuntru — încercăm să-l distrugem, nu reuşim cu nici un chip.

Piatra unghiulară a conflictului: participarea României

Imperiul otoman avea în ajunul războiului o armată de 700 000 oameni, dar o mare parte a acesteia fusese răspîndită în diversele regiuni ale imensului teritoriu. Yemenul şi Libia erau în fierbere, în alte teritorii mocnea revolta. Sistemul de comunicaţii se afla într-o situaţie foarte proastă. Statul nu putea recruta la oaste pe cetăţenii de religie creştină, foarte mulţi la număr. În cazul unui conflict cu Rusia, lucrurile se complicau şi mai mult, căci Poarta trebuia să lupte pe două fronturi: la Dunăre şi în Caucaz.

Din primele clipe ale războiului ruso-turc, a devenit limpede că soarta lui va fi decisă pe malurile Dunării, căci — putînd coborî mai uşor prin această zonă, în înaintarea lor spre Istanbul — ruşii şi-au concentrat aici cea mai mare parte a armatei.

În cadrul războiului, România avea să joace un rol foarte important. În faza premergătoare conflictului, guvernul român solicitase guvernului otoman să-i recunoască independenţa deplină. Prinţul Carol declarase că, în cazul cînd Poarta va accepta independenţa ţării sale, România nu va permite trecerea trupelor ruse pe teritoriul său. Dar oamenii de stat otomani — demonstrînd şi cu acest prilej incapacitatea lor — au refuzat categoric

propunerile guvernului român. În aceste condiţii, România a fost obligată să se alieze cu Rusia.

Oamenii de stat otomani n-au prevăzut această situaţie. Dacă ei ar fi recunoscut independenţa României, campania ar fi avut alt sfîrşit. Ruşii au ştiut să folosească refuzul Porţii şi, promiţînd românilor independenţa, au putut folosi sprijinul lor în acest război. Alianţa României a fost piatra unghiulară în stabilirea rezultatului final al conflictului.

În prima parte a lunii iunie, trupele ruseşti au intrat în Dobrogea, prin Măcin; în noaptea de 26/27 iunie 1877[1], oştirile ruseşti au forţat Dunărea pe la Zimnicea. În fond, odată cu trecerea ruşilor peste fluviu, războiul a fost pierdut de către turci. Abdul Kerim Nadir paşa — comandantul şef al trupelor otomane — deşi era un bun ofiţer de stat major, cu studii militare la Viena, adoptase o poziţie pasivă, neopunîndu-se forţării fluviului de către ruşi, greşeală cu consecinţe dintre cele mai grave. În urmă cu 24 ani, Omer paşa reuşise să-i învingă pe ruşi, tocmai pentru că nu le permisese să treacă Dunărea. Pentru atitudinea sa, Abdul Kerim paşa a şi fost chemat în faţa Curţii Marţiale, condamnat şi destituit, la 17 iulie 1877, comanda fiind încredinţată lui Mehmed Ali paşa.

În cîteva zile, ruşii au reuşit să fracţioneze armata turcă în două mari grupări, complet izolate una de alta. Se părea că totul acţiona în favoarea lor. Dar, deşi obţinuse cîteva victorii rapide, comandamentul rus era convins că trebuie să ocupe toată regiunea dintre Dunăre şi Balcani, ameninţînd de acolo capitala otomană. În acest scop, şi-a propus să cucerească Plevna.

Comandamentul turc a sesizat intenţia inamicului şi Osman paşa — unul dintre cei mai capabili comandanţi turci, aflat pe atunci la Vidin — a primit ordin să se deplaseze imediat la Plevna. Aici, a luat măsuri imediate pentru consolidarea oraşului, efectuînd şanţuri şi alte întăriturii. Cînd ruşii au ajuns în faţa fortăreţii, i-au găsit pe ostaşii lui Osman paşa instalaţi în poziţii de apărare şi atacul de la 20 iulie s-a frînt în faţa apărării eroice a turcilor.

Curînd, comandamentul rus a adus noi forţe la Plevna şi, la 30 iulie, generalul Krüdner a dat un nou atac. Osman paşa a reuşit din nou să-şi păstreze poziţiile. Numele său a devenit celebru în toată Europa.

Ţarul Alexandru II şi marele duce Nicolae, considerînd ocuparea Plevnei o problemă fundamentală pentru desfăşurarea războiului, au ordonat aducerea unor puternice unităţi de rezervă. Dar, pînă la sosirea ajutoarelor din Rusia, marele duce Nicolae a trimis prinţului Carol faimoasa telegramă prin care îi solicita ajutorul. Osman paşa şi oştenii săi au rezistat, la 11 septembrie [30 august stil vechi] noului mare atac, cu participarea trupelor române şi ruse, cîştigînd şi cea de „a treia bătălie de la Plevna". După acest succes, Abdul Hamid II i-a decernat titlul de **Gazi** („Învingător într-o bătălie sfîntă") — titlu acordat extrem de rar în istoria multiseculară a Imperiului otoman.

Bucureşti - Harkov - Istanbul

Osman paşa avea 45 ani. Toată lumea îl preţuia, în afara generalilor turci, invidioşi pe izbînzile sale. Deşi primiseră ordin să deschidă drum spre Plevna, pentru a-i veni în ajutor, Mehmed Ali paşa şi Rauf paşa, n-au făcut nimic în acest sens, pînă ce toate căile de acces au fost interceptate de ruşi. La toate acestea s-a adăugat o iarnă foarte grea.

La 12 noiembrie 1877, marele duce Nicolae i-a trimis o scrisoare politicoasă lui Osman paşa, cerîndu-i să capituleze. În ziua de 13 noiembrie, comandantul turc i-a răspuns, tot printr-o scrisoare politicoasă, respingînd cu demnitate propunerea. Înţelegînd însă că unica posibilitate de a-şi salva armata era ieşirea din Plevna, el a intenţionat să plece pe furiş, cu toate trupele sale, noaptea pe întuneric. Numai că adversarul a prins de veste şi, în zorii zilei de 10 decembrie [28 noiembrie stil vechi], a început ultima mare bătălie, în valea cea largă dintre Plevna şi malul rîului Vid.

La un moment dat, o schijă de şrapnel a străpuns piciorul stîng al comandantului turc şi i-a ucis calul. Văzîndu-l căzut şi plin de

[1] Stil nou, ca şi celelalte date din articol — n.r.

sînge, ostaşii au intrat în panică. Strigăte de „Paşa a murit!" au răsunat imediat în jur. Deruta a luat proporţii. O redresare a dispozitivului era imposibilă. Continuarea luptei în aceste condiţii însemna nimicirea zadarnică a întregului efectiv. Cu inima grea, Osman paşa a dat ordin lui Tevfik paşa — şeful statului său major — să transmită adversarilor hotărîrea sa de a capitula.

La 12 decembrie 1877, Osman paşa a fost readus la Plevna, într-o trăsură descoperită. Ostaşii români şi ruşi, înşiraţi de o parte şi alta a şoselei, i-au arătat multă consideraţie şi respect. Prinţul Carol al României şi marele duce Nicolae l-au întîmpinat cu o deosebită condescendenţă. Marele duce Nicolae i-a spus:

— Vă felicit, domnule general, pentru eroismul cu care v-aţi apărat şi care va rămîne înscris în istoria războaielor.

După cîteva zile, viteazul comandant a fost trimis la Bucureşti, care l-a primit cu multă căldură. Stima de care s-a bucurat în România a fost pentru el o mare consolare. La Bucureşti, rana i-a fost bine îngrijită; pentru însănătoşirea lui grabnică, prinţul Carol a avut amabilitatea de a-i pune la dispoziţie pe medicul său personal.

Ulterior, la Harkov, ruşii l-au tratat cu aceeaşi solicitudine, nu ca pe un prizonier de război, ci ca pe un oaspete de vază. În timpul şederii în Rusia, marele duce Nicolae a avut o nouă întrevedere cu Osman paşa. Întrebîndu-l de ce s-a „încăpăţînat atîta ca să nu se predea", comandantul turc a răspuns:

— Excelenţă, ţara mea nu mi-a spus să las armele şi să mă predau cînd îl voi vedea pe inamic; ea m-a trimis la Plevna ca să lupt.

Considerînd că generalul învins merita un tratament deosebit, dincolo de litera regulamentelor militare, marele duce Nicolae i-a înapoiat lui Osman paşa sabia, predată pe cîmpul de luptă.

În martie 1878, redobîndindu-şi libertatea, Osman paşa s-a întors la Istanbul. Capitala de atunci a Turciei, l-a întîmpinat pe eroul de la Plevna cu nestăvilit entuziasm, organizînd în cinstea lui manifestaţii fără precedent.

Sultanul Abdul Hamid II l-a numit, mai întîi, ministru de Război, iar apoi şambelan al Curţii, postul cel mai înalt din cadrul Seraiului[1]; în această calitate, el lua loc în trăsură alături de sultan, la toate ceremoniile de gală.

Osman paşa a încetat din viaţă la 4 aprilie 1900. I s-au organizat funeralii naţionale şi a fost înmormîntat lîngă mausoleul sultanului Mehmed Cuceritorul, în curtea moscheii Fatih, unde, ulterior, i s-a construit un mausoleu.

Gem ATABEYOĞLU

[1] Palat al sultanului — n.r.

Primirea sărbătorească făcută generalului otoman la reintoarcerea sa în capitala Turciei

Parlamentul

În urmă cu o sută de ani, la 9 Mai 1877, forumul suprem al țării, Parlamentul, a proclamat independența de stat a României. În dorința de a oferi cititorilor o imagine cît mai exactă a memorabilelor evenimente petrecute acum un secol, reproducem — cu omiterea unei incursiuni în istoria Belgiei și a unor liste de deputați — pentru prima oară după o sută de ani, stenograma dezbaterilor Adunării deputaților din ziua de 9 Mai (Monitorul oficial al României, **nr. 118, din 27 mai/8 iunie 1877). Tonul dur al vorbitorilor la adresa Imperiului otoman și aprecierile măgulitoare pentru puterile garante trebuie înțelese în lumina servituților inevitabile ale unor cuvîntări oficiale.**

În transcrierea textului au fost efectuate doar acele operațiuni ortografice necesare cititorului de astăzi.

Președenția d-lui președinte **C. A. Rosetti,** asistat de d-nul secretar M. Ghelmegeanu.

Ședința se deschide la $1^1/_2$ ore după amiază.

Presenți 84 d-ni deputați [...]

Sumarul ședinței precedente se aprobă.

D. președinte. D. N. Fleva are cuvîntul spre a anunța o interpelare.

D. N. FLEVA. D-lor, am onoarea a adresa guvernului următoarea interpelare:

„1. Dacă guvernul a comunicat oficial tutulor puterilor ruperea legăturilor noastre cu Turcia, și, prin urmare, independența absolută a României.

2. Dacă, în starea de resbel în care ne găsim, în urma provocațiunei Turciei, d. ministru de Esterne a rechiemat pe agentul român din Constantinopol și dacă s-a comunicat, în mod oficial, puterilor această stare de resbel, și dacă s-au luat toate măsurile necesare".

D. M. KOGĂLNICEANU. Suntem gata a răspunde chiar astăzi.

D. președinte. Aveți cuvîntul, d-le Fleva, spre a vă desvolta interpelarea dv.

D. N. FLEVA. D-lor deputați, sunt momente solemne în cari orice resentiment trebuie să tacă, orice pasiune, orice ură, orice recriminațiune să dea loc la avînturi mai mari, la idei, la aspirațiuni, cari trebue să coprindă toate cugetele române. Voi să vorbesc de acele momente solemne cari trebue să unească pe toți fiii patriei și în cari este vorba de mărirea și regenerarea adevărată a unui popor. O soartă mai fericită a făcut ca, în timpii noștri, România să trăiască nu luptîndu-se zi cu zi cu sabia în mînă pentru esistența ei, precum erau siliți să facă strămoșii noștri. Dară tocmai pentru aceea mormintele lor sunt deschise, și ochii lor sunt ațintiți asupra noastră, ca să vadă dacă știm să păstrăm ceea ce ei au păstrat cu sîngele lor, și nu numai să păstrăm, dară încă dacă, în momente solemne și de pericol, suntem gata să ne espunem ca dînșii, spre a face mărirea și fericirea patriei noastre!

Oricine ar lua istoria contimporană a României, nu numai în mișcările ei interioare, dară chiar în patronarea ei de către puterile Europei, dacă mă pot esprima astfel — fiindcă voi recúnoaște de la această tribună că fericirea României, în cea mai mare parte, este datorată patronagiului ce puterile mari ale Europei ne-au acordat — oricine ar studia, zic, această istorie contimporană, s-ar convinge că Europa a acordat patronagiul său națiunei române, pentru că vedea într-însa o unitate de vederi, o unitate de rasă, aceeași limbă, în fine toate acele elemente necesare esistenței unui popor, și pe care poporul român le posedă mai presus decît multe chiar din celelalte popoare civilisate ale Europei.

Această istorie ne dovedește că, chiar în ideea acelora cari ne-au patronat și cărora le suntem adînc recunoscători, patronagiul lor a fost o încercare ca să vadă dacă și la noi este vitalitatea poporațiunei latine. Ceva mai mult, o încuragiare, și pot zice o părintească încuragiare — ca să ajungem la acel grad de desvoltare, care singur poate să facă mărirea unui popor, independința lui absolută, precum libertatea poate aduce singură mărirea și prosperitatea unui individ. Zic, d-lor, o părintească încuragiare, căci, dacă România, prin Tratatul de la Paris, a căpătat cîteva numai din punctele care sunt elementul ei de viață, d-voastră încă știți că acei cari au condus afacerile noastre în toate timpurile pas cu pas, au făcut revendicări, ca să nu zic impietări, au făcut la acel tratat derogațiuni, cari, cu toate acestea, au fost primite și recunoscute de Europa, pentru că nu erau efectul ambițiunei unor oameni, nici ambițiunei tronurilor, ci erau efectul ambițiunei legitime a unui popor care voia să ajungă la ținta oricărui popor în lume, la independința lui **(aplause).** Și dacă națiunea română n-a făcut încă un pas înainte în această cale, acum un an, după cum ne-a spus onor. d. ministru de Esterne, în acele momente în cari pacea Orientului era periclitată, aceasta n-a făcut-o, nu pentru că ea nu dorea și atunci, ca totdauna, ca să fie de sine stătătoare, dară pentru că ea a voit mai bine să comprime în sufletul ei orice tendință cît de legitimă, decît să dea pretest inamicilor noștri să zică că punem dorințele noastre mai presus de interesele Europei, că

suntem aici niște agenți care voim să turburăm pacea lumei întregi.

Ei! D-lor, momentele acelea au trecut, și fără să aducă după dînsele acea pace atît de dorită. Din nenorocire, neutralitatea, dacă nu cea mai... culpabilă, dară cea mai nepăsătoare a României, n-a putut să oprească resbelul, pe care noi nici o dată nu l-am dorit. Acest resbel s-a încins, și s-a încins aducînd cu sine, nu stindardul opresiunei sau al cuceririi, ci stindardul liberării popoarelor care sunt oprimate. Datorim progresului și luminelor secolului în care trăim, ca suveranii să vină astăzi a recunoaşte că nu popoarele sunt destinate pentru dînșii, ci că ei sunt destinați pentru popoare **(aplause prelungite)**; că națiunile cari sufer au dreptul la altă viață decît aceea pe care le-au creat-o apăsătorii lor **(aplause).** Aceasta este un mare progres, d-lor, și dacă acest secol de lumini n-a ajuns încă la acel grad de perfecțiune, care este pacea universală, visul națiunilor și al folosirilor, dară a făcut un pas mare înainte, pentru că astăzi foarte rar se întîmplă că numai ambițiunile să verse sîngele oamenilor, și toți recunosc că acest sînge nu trebuie să se verse și să alimenteze pămîntul decît numai pentru a face să se nască învierea și libertatea popoarelor **(aplause prelungite).**

Astfel, în contra voinței, în contra dorinței noastre, resbelul s-a declarat. Și în acest resbel am rămas espuși fără a fi sprijiniți de nimenea; ne aflăm lăsați la noi înșine. Ne aflăm, d-lor, în o posițiune, nu de părăsire, pentru că acei cari ne iubesc, nu ne-ar părăsi vr-o dată. Eu unul nu voi crede nici o dată că Francia, care ne iubește și care în nenumărate rînduri ne-a arătat iubirea ei ne va lăsa în părăsire; nu cred că Anglia care trebuie să ne iubească ne va lăsa în părăsire. Rusia și Germania au dat totdauna probe de interes pentru noi; asemenea nu cred că Austro-Ungaria ar putea să aibă vrun drept ca să ne urască; nu cred în fine că Italia, al căreia suflet a palpitat totdauna pentru România, a căreia inimă a bătut totdauna pentru această colonie latină, ne va abandona vr-o dată. Nu cred, d-lor, că Puterile vor părăsi causa noastră; dară ce voiți? Nici una din aceste Puteri nu poate să meargă cu iubirea ei pentru noi pînă acolo, încît să se sacrifice pe dînsa și interesele ei proprii, căci ideea de sacrificie și de simțiminte se întîlnesc foarte rar în viața națiunilor. Dacă în viața privată am văzut uneori individe sacrificîndu-și averea pentru alții și mergînd la călugărie, aceasta nu o putem pretinde în viața publică a națiunilor. Noi nu suntem dară părăsiți de astă dată, ci suntem numai lăsați noi înșine, și aceia cari în această conflagrațiune ne-au lăsat singuri fără a-și întoarce privire d-asupra noastră, ș-au zis: îi

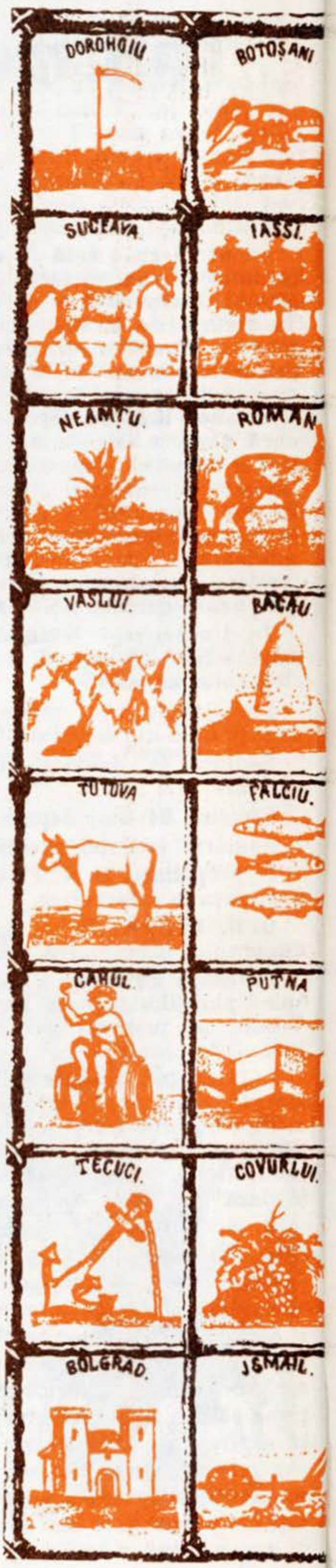

Stemele județelor României, după o litografie apărută în 1878

lăsăm pentru ca să vedem dacă sunt în adevăr o națiune, și pot ajunge să trăiască și fără patronagiul nostru **(aplause).**

Dacă însă în aceste momente am fost lăsați noi înșine de către toate Puterile europene, era însă d-lor, o putere care era mai strîns legată de noi, și care era datoare să se intereseze ca aceste legături să nu se rupă, căci putea chiar ea să se pericliteze. Această putere era Turcia. Turcia însă a nesocotit interesele ei! Destinul a făcut așa, încît chiar aceia cari erau legați de noi să nu cunoască îndestul interesele lor; și zic destinul, pentru că trebuia să fie ceva care să facă pe acei oameni să nu mai judece și să uite interesele lor proprii, și acel ceva care nu este, nu găsește definițiunea lui în rațiunea filosofilor, nu este decît ceea ce superstițioșii numesc **destinul.** Ei bine, destinul Turciei a făcut ca dînsa să sacrifice nu numai interesele sale proprii, dară a făcut ca să pună prejudecățile și absurdițățile ei d-asupra acestor interese, lovind necontenit în demnitatea noastră, în esistența noastră ca națiune liberă și autonomă. Aceasta a făcut ca noi astăzi să declarăm că sunt rupte toate legăturile care ne-au ținut alăturea de dînsa; căci, d-lor, noi nu am avut și nici nu avem alte legături cu Turcia, decît acelea făcute de iluștrii noștri Domni în timpul gloriei puterei otomane, făcute pe atunci pe cînd se numeau Capitulațiuni chiar tratatele încheiate între alte state mari din Europa cu puterea otomană. Ei bine, aceste legături au esistat pînă astăzi între România și Turcia. În puterea lor statul român era autonom, și se obliga numai la o dare anuală ca indemnisare pentru protecțiunea la care are drept în timp de pericol. Ei bine, nu cred că în virtutea unor asemenea legături Turcia era în drept să zică că România face parte din statele sultanului, că supușii ei sunt supuși otomani, și să concedieze pe ambasadorul nostru, ca și cum ar destitui pe un funcționar al ei.

Turcia ne-a tratat necontenit și ne tratează ca și cum încă am fi în timpul lui Mahmud și lui Baiazet, fără ca să țină în seamă că românii d-astăzi sunt mai aproape de Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, decît turcii d-astăzi de eroii lor; că, dacă în timpii cei vechi părinții noștri au știut să lupte dînșii în timpii de mărire, astăzi românii vor lupta cu aceași bărbăție și mult mai lesne, pentru instituțiunile și independența patriei lor **(aplause).**

Turcia însă cu cît cădea mai jos, cu atît era mai rău dispusă în contra noastră, și în cele din urmă ei credeau că la încăpățînarea și disprețul lor noi o să răspundem căzînd în genuchie înaintea sultanului, și cerîndu-i ertare.

Iată, d-lor, ce ne-a venit de la Înalta Poartă care avea cele mai mari interese ca să fie totdauna în legături de amiciție și bună-voință cu noi.

Atunci România, care s-a considerat și se consideră ca o națiune liberă și independentă, lăsată în voia și puterile ei, a făcut o convenție cu Rusia; și România nici că putea să facă altfel, deoarece Rusia voia să treacă cu armata sa în scopul umanitar al liberării popoarelor creștine subjugate de jugul otoman. Ei bine, Turcia ce face în vederea acestei convențiuni? În loc să recunoască situațiunea dificilă în care se găsea și fără să-i fi făcut noi cea mai mică provocare, ea ne bombardează satele și orașele noastre, ne arde averea și căminele noastre, și face ceea ce s-a făcut în timpii cei mai barbari; după ce ucid sentinela română care moare la postul ei, nu respectă măcar în victimă îndeplinirea sacră a datoriei și, după ce o ucid, barbarii înfig într-însa iataganele și o sfîșie ca fiarele sălbatice, în bucăți **(aplause).**

Ei bine, d-lor, astăzi m-am hotărît să fac această interpelațiune pentru ca, în fața luptei soldatului român la fruntarii, în fața barbariei turcilor să ne întrebăm ce facem noi? Nu suntem datori încă odată să afirmăm și să declarăm în fața Europei că România este o națiune care va ști să moară pentru apărarea drepturilor, și că, liber de orice legătură cu Turcia, statul român este absolut independent? **(aplause).**

Ce? vom presinta oare noi Europei aceste contradicțiuni umilitoare, că, pe cînd soldații noștri se sacrifică cu atîta curagiu la fruntarii, noi representanți legali ai națiunei să stăm în șovăire și să nu avem curagiul de a proclama sus și tare independința patriei noastre? **(aplause).**

O zic aceasta, d-lor, nu pentru că nu suntem independinți înăuntru, dară pentru ca să nu mai lăsăm loc la nici un echivoc în afară, pentru că statul nostru nu a făcut pînă azi nici un act de acelea prin care să fie considerat ca absolut independent.

Statul nostru, cum zicea deunăzi un eminent orator de la tribuna Senatului, a fost considerat în relațiunile lui internaționale ca un stat suveran, însă nu suveran absolut, ci semi-suveran, cum se zice în dreptul internațional, adică un stat care are toată suveranitatea lui internă, dară care, din causa legămintelor sale de alianță inegală ce avea cu o altă putere, nu se putea numi absolut independent.

Iată pentru ce motive am făcut această interpelare.

Voiam ca guvernul să-mi răspundă, într-un mod categoric, dacă voturile Camerei de la 29 aprilie au avut consacrarea lor oficială; dacă, cu alte cuvinte, guvernul a comunicat tutulor Puterilor garante, tutulor Puterilor cu care suntem în relațiuni amicale, acest vot, și dacă a dat adevărata interpretare, dacă de cînd resbelul s-a declarat între noi și Turcia, statul nostru figurează ca stat absolut independent; dacă România este astăzi, în fața Puterilor, liberă, după cum toți românii o doreau și după cum fericirea a făcut ca noi tinerimea de astăzi să o vedem proclamîndu-se, fericire după care părinții noștri suspinau încă de 200 de ani **(aplause).**

Mai voiam să mai știu încă de la d. ministru de Esterne dacă starea de resbel dintre noi cu Turcia este declarată în mod oficial tutulor

Puterilor, pentru că știți foarte bine că starea de resbel obligă chiar pe amici la oarecari regule pe cari acei ce le calcă nu fac decît a călca dreptul ginților. Voiam să știu dacă amicii noștri, dacă Puterile garante sunt în cunoștință despre starea oficială de resbel între noi și Turcia; și eram autorisat la aceasta cu atît mai mult, cu cît auzisem că sunt unii comercianți străini, unii întreprinzători cari căutau să se folosească de o stare de echivocitate, pentru ca să procure inamicului muniții, provisiuni, mijloace de distrugere în contra noastră, mijloace pe cari avem dreptul să le

M. Kogălniceanu

oprim întrucît ele trec pe sub tunurile noastre. În privința aceasta am fost satisfăcut cînd am văzut declarațiunea d-lui ministru de Esterne, prin care făcea cunoscut că, dacă libertatea navigațiunei pe Dunăre era garantată prin Tratatul de Paris, din nenorocire, în starea actuală de resbel, Tratatul de Paris nu a avut efecte nici în privința Dunărei, după cum nu a avut efecte nici în privința noastră, nici în privința Imperiului otoman. Voiam să știu dacă în această situație escepțională libertatea navigațiunei Dunărei era lăsată numai în contra noastră și oprită în avantagiul inimicilor noștri, dacă statul român a oprit Dunărea și din marginea noastră ca să nu avem neajunsuri.

Mai este ceva asupra căruia voiam să atrag atențiunea, d-lor miniștri și care face parte din această interpelare.

Starea de resbel este o stare nenorocită, din care însă națiunile nu pot ieși, căci duelul între oameni își găsește, d-lor, mijlocul lui de eliminare la tribunale; duelul dintre națiuni însă pînă astăzi, din nenorocire, nu are nici un alt tribunal de cît armele la cari să apeleze. Aceasta va dura încă pînă cînd civilisațiunea și luminele, pînă cînd progresul va face să triumfe noțiunea dreptului asupra forței care astăzi, în ceea ce privește națiunile, nu și-au avut consacrarea.

Prin urmare, vream să știu, d-lor, dacă guvernul a luat toate măsurile necesarii cînd o națiune se pune în stare de resbel. O zic aceasta și din punctul de vedere pentru că nicăiri nu se poate întîmpla mai lesne decît într-o țară care din natura ei este ospitalieră, care s-a bucurat în pace de libertatea ei și n-a făcut turburări; nicăieri nu se poate întîmpla, zic, mai lesne decît într-o asemenea țară ca străinii răuvoitori să vină să facă pe spionii în mijlocul nostru, ceea ce ar putea, în împregiurările de față, să aducă nenorociri mișcărilor armatei române. Asemeni indivizi rău voitori trebuiesc urmăriți și pedepsiți cu asprime; o zic aceasta pentru că, din nenorocire, am aflat că s-a întîmplat, chiar la unul din orașele noastre de pe marginea Dunărei, a se găsi asemeni spioni. Întreb, aș vrea să știu, dacă s-au introdus înaintea autorităților militare sau civile?

Înțelegeți, d-lor, că cu aceasta nu vin să fac nici o incriminare politicei guvernului de astăzi. Am din contră cea mai deplină încredere în abilitatea și patriotismul guvernului în ceea ce privește interesele României; oamenii ce-l compun au luptat în viața lor pentru această țară și ei nu pot avea altă dorință, altă mîngîiere de cît de a îndeplini opera lor, și a nu se coborî în mormînt înainte de a fi liberată patria și a o fi văzut renăscînd din cenușă ca fenixul, și rădicîndu-se mare și mîn-

I.C. Brătianu

dră după cum au dorit **(aplause prelungite)** [...][1].

D.M. KOGĂLNICEANU, ministru de Esterne. D-lor deputați, în de-afară de posițiunea mea de ministru, ca român am aplaudat la limba-

[1] În continuare, N. Fleva făcea o scurtă incursiune în istoria Belgiei — n.r.

giul românesc; energic, patriotic al onor. d. Fleva. Aceasta o dată zisă, trebue să mă întreb pe mine, dacă mie, ministru Trebilor din Afară şi prin a cărui slabă voce România astăzi vorbeşte în străinătate, îmi este permis să-l urmez pe d-sa şi să consult mai mult inima decît raţiunea rece.

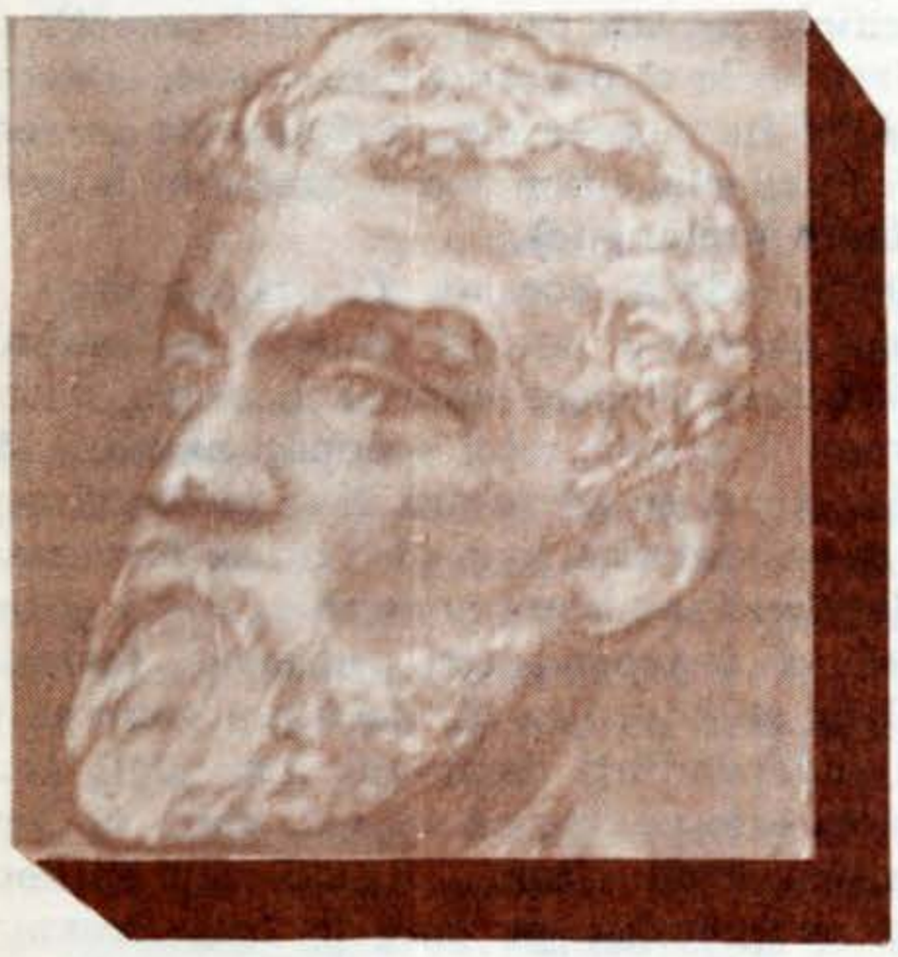

N. Fleva

Onor. d. Fleva a zis un cuvînt pe care mi-l voi apropria. D-sa, vorbind despre spionii cari cutreieră ţărmii noştri dunăreni, faţă în faţă şi chiar în mijlocul armatei noastre, a zis că un cuvînt, o literă poate să compromită soarta armatei române. Voi zice şi eu la rîndul meu: un cuvînt, o literă zisă sau scrisă în mod imprudent de acela care are onoarea a dirija interesele ţărei faţă cu străinătatea, poate să compromită mai mult de cît soarta oştirei României, poate să compromită soarta naţiunei române.

Vă voi ruga dară să binevoiţi a ţine seama de această reservă care sunt dator să o pun sentimentelor mele şi să binevoiţi a nu aştepta de la mine, nu voi zice entusiasm, dară nici chiar căldură şi nici frase altele de cît acelea cari se reclamă de gingăşia cestiunei. Ceea ce am zis, împrumutînd o frasă a unui mare diplomat străin, cînd am răspuns la interpelarea d-lui Stolojan[1], aceea zic şi astăzi: că la gurele Dunărei nu sunt numai interese locale; sunt interese europene, e centrul de gravitate al Europei. Aci e norocirea României, dară aci este, sau mai bine-zis ar putea să fie, şi nenorocirea României.

[1] Se referă la interpelarea din 29 aprilie 1877, cînd s-a declarat starea de război cu Poarta — **n.r.**

D-lor, cînd s-a votat convenţiunea cu Rusia, precum şi cu ocasiunea interpelării d-lui Stolojan, am vorbit nu numai ca ministru, dară poate că am vorbit şi ca român. Astăzi sunt dator să vorbesc numai ca ministru, şi negreşit ca ministru al României.

D-lor, şi Camera şi Senatul, la interpelările d-lor Stolojan şi Fălcoianu, au recunoscut că suntem în stare de resbel, că suntem deslegaţi de legăturile noastre cu Înalta-Poartă şi că acele legături sunt rupte mai întîi de către Înalta-Poartă. Aceste două voturi au hotărît situaţiunea şi nu mai aveau nevoie de un comentariu mai mare. În stare de resbel, cu legăturile rupte, ce suntem? Suntem independenţi; suntem naţiune de sine stătătoare **(aplause).** Avem domn de sine stătător. **(aplause).** Însă d-lor, aci se opreşte travaliul nostru? aci se opreşte misiunea noastră? Am adjuns la scopul urmărit nu de azi, ci, pot zice, de secole, şi mai cu deosebire urmărit de la 1848 încoace? Mai întîi de toate,

C.A. Rosetti
(detalii din basorelieful de pe statuia din piaţa bucureşteană care îi poartă numele — operă a sculptorului W. Hegel)

d-lor, să ne facem întrebare: ce am fost înainte de declararea resbelului? Fost-am noi dependenţi către Turcia? Fost-am noi provincie turcească? Fost-am noi vasali ai Turciei? Avut-am noi pe sultanul ca suzeran? Străinii au zis aceasta; noi nu am zis-o nici o dată. Noi nu am fost vasali. Sultanul nu a fost suzeranul nostru. Însă era ceva: erau nişte legături **sui generis;** nişte legături care erau slabe cînd românii erau tari; nişte legături care erau tari, cînd românii erau slabi **(aplause generale).**

Încercările Turciei, pretenţiunile Turciei contra noastră, dacă în adevăr nu sporeau, cel puţin se repeţeau necontenit; şi mai mult în scris, căci în fapt nu se puteau face pentru că Turcia slăbea din ce în ce mai mult, şi numai cînd slăbea socotea de cuviinţă a-şi arăta puterea către noi pe care ne credea slabi. În acest mod resistenţa Turciei ni s-a manifestat mai cu seamă în aceşti din urmă 20 de ani, nevoind să intre în înţelegere cu noi spre a preface acele legături **sui generis,** cari nu mai sunt ale secolului actual şi cari, dacă nu mai erau de folos pentru noi, nu mai erau de folos nici pentru Turcia. Resultatul a dovedit aceasta **(aplause).**

D-lor, eu nu voi să fac procesul Turciei; aceasta este treaba oamenilor de stat şi cari sunt în guvern, şi cari au fost, şi cari astăzi iau parte în Parlamentul otoman. Ei sunt datori să vază că au greşit cînd au răspuns pururea şi într-un mod sistematic cu **non possumus** la toate cererile noastre. Aceasta este ceea ce ne-a adus pe noi în trista necesitate de a îndrepta armele noastre în contra armelor turceşti îndreptate asupra noastră; aceasta ne-a adus în trista necesitate ca, precum pe noi ne pîra Poarta şi ne învinovăţea că am trădat interesele imperiului, că am rupt buna credinţă, să declarăm şi noi la rîndul nostru că, fiindcă tunul raţionează şi pune în aplicaţiune ameninţările coprinse în nota din 2 mai a lui Savfet-paşa, asemenea şi noi am făcut recurs la tun, şi tunul nostru răspunde tunului otoman **(aplause).** Ne întrebaţi acum ce suntem? Suntem în stare de resbel cu turcii; legăturile noastre cu Înalta-Poartă sunt rupte, şi cînd va fi ca pacea să se facă, nu cred că un singur român va mai consimţi ca România să reintre în posiţiunea ei de mai nainte, rău definită, hibridă şi jicnitoare atît intereselor României cît şi intereselor Turciei **(aplause).**

Aşa dară, d-lor deputaţi, nu am cea mai mică îndoială şi frică de a declara în faţa representaţiunei naţionale că noi suntem o naţiune liberă şi independinte **(aplause îndelung repetate).** Însă d-lor, acum încep greutăţile, fiindcă noua noastră condiţiune cu definirea independenţei noastre într-un mod mai determinat şi mai absolut trebuie să fie acceptată de Europa. Aci este cestiunea, aci se reclamă patriotismul, aci se reclamă prudenţa, aci se reclamă sînge rece. Eu, cît pentru mine, nu m-am îngrijit deloc de notele lui Savfet-paşa **(aplause);** dară foarte mult m-am îngrijit de acele cuvinte, zise la tribuna Parlamentului din Londra, că România face parte integrantă din Imperiul otoman şi că armata otomană poate trece Dunărea. Aceste cuvinte m-au îngrijit. Dară ce să facem? Să stăm morţi? Nu, d-lor, căci morţilor nimeni nu le poate adjuta; nimeni nu comptează cu morţii **(aplause prelungite).** Noi trebuie să dovedim că suntem naţiune vie, trebuie să dovedim că avem conştiinţa misiunei noastre, trebuie să dovedim că suntem în stare să facem şi noi sacrificie pentru ca să păstrăm această ţară şi drepturile ei pentru copiii noştri, şi această misiune în momentele de faţă este încredinţată fraţilor şi fiilor noştri care mor la hotare **(aplause prelungite).**

Dară, odată aceasta făcută, trebuie nu numai guvernul, dară şi Camera şi Senatul şi naţiunea să pledeze naintea Europei, naintea marelui Areopag, acel areopag naintea cărui însăşi Rusia se adresează şi-şi pledează causa sa; să ne adresăm şi să pledăm cu fermitate şi cu înţelepciune buna noastră credinţă şi buna causă a independenţei noastre **(aplause).** Trebuie să dovedim că, dacă noi voim să fim mai independinţi decît am fost pînă acum, aceasta este pentru că nu mai voim să depindem de certele altora, nu mai voim să depindem de greşelile pe care le face Poarta — fiindcă, fără a acusa, sunt dator să constat că acest resbel a provenit din causă că Turcia n-a voit să ţină seamă de o hotărîre unanimă a Europei, care a constatat că Poarta nu a dat creştinilor acele îmbunătăţiri pe care le-a promis prin Tratatul de Paris, nu le-a făcut măcar o condiţiune de om. Ei bine, pentru că Poarta a făcut asemenea greşeală, trebuie oare să pătimim noi? Pentru că, d-lor, dacă resbelul încă nu a venit, au venit însă greutăţile lui, greutăţile armatelor mari venite pe pămîntul nostru, şi aceasta din greşeala Turciei. Iată dară pentru ce voim să fim independinţi, ca să nu mai atîrnăm de capriciul sau de greşelile cutărui sau cutărui vizir din Constantinopole. Trebuie să dovedim că reclamăm independinţa pentru că şi noi ca naţiune avem dreptul să trăim cu viaţa noastră. Cînd toată Europa predică sentimentele de justiţie, este cu drept ca aceste sentimente să se răspîndească şi asupra noastră, şi să ne lase să trăim cu viaţa noastră proprie, răspunzînd numai pentru greşelile noastre, şi primind chiar pedepse pentru greşelile noastre, eară nu pentru ale altora. Trebuie să arătăm Europei că nu voim ca noi care, în timp de 20 de ani, am lucrat şi am dat un avînt de progres şi de civilisaţiune acestei naţiuni, nu voim să vedem acest travaliu al nostru ca să fie pus în cumpănă afară din hotarele noastre.

Așa dară, trebuie să dovedim că, dacă voim să fim națiune liberă și independinte, nu este pentru ca să neliniștim pe vecinii noștri, nu este pentru ca să fim un popor de îngrijiri pentru dînșii; din contra, și încă mai mult de cît pînă acum, să arătăm că suntem o națiune hotărîtă să ne ocupăm de noi, să ne ocupăm de națiunea noastră, să ne ocupăm de desvoltarea ei, de desvoltarea buneistări morale și materiale, eară nici de cum ca să îngrijim, ca să neliniștim pe cineva. Noi voim să fim bine cu toate puterile, și cu Rusia, și cu Austria, și chiar cu Turcia; și cu Turcia vom face legături noi, dară legături de acelea cum se cuvine să se facă în secolul XIX, cum am făcut cu Austria, cum am făcut cu Rusia etc. eară să nu rămînem în acele legături ca pînă astăzi, care nu mai au rațiunea lor de a fi.

Mă resum, d-lor: voim să fim independenți, pentru că voim să trăim cu viața noastră proprie, pentru că nu voim să mai pătimim pentru greșelile altora, pentru că voim ca la gurele Dunării de jos să fim un bulevard în contra resbelului **(aplause).**

Vor fi greutăți foarte mari, pentru că din nenorocire interesele europene de multe ori se încrucișează; dară cu prudență, cu patriotism, urmînd o politică energică, dară pururea ținînd seama de greutăți, precum am făcut de 20 de ani, cum am făcut totdauna de cînd eram două mici provincie și astfel am ajuns să fim ceea ce suntem astăzi; dacă zic, vom pune o asemenea energie, și dacă energia noastră va fi nedeslipită de înțelepciune, eu cred că vom ajunge ca atunci cînd pacea se va face, România să fie și ea națiune de sine stătătoare și să nu i se mai zică de nicăeri că face parte din Imperiul otoman.

O mai declar încă o **dată**, nu cred eu că dreptatea Europei, că **chiar** interesul Europei ar voi să ne mai întoarcem în condițiunile de mai înainte, jicnitoare și nouă și chiar păcii Europei întregi.

D-lor, cred că este de prisos să răspund mai pe larg la întrebarea ce mi se face prin această interpelare, dacă am notificat Puterilor ruperea relațiunilor noastre cu Înalta-Poartă; căci circulara guvernului este în mîna tutulor Puterilor și nici un guvern nu și-a făcut ilusiuni despre dînsa. Au putut să se găsească ziare care au făcut aprețierile lor după cum au crezut ele; dară circulara aceea este categorică și constată că legăturile noastre cu Înalta-Poartă sînt rupte, că suntem în stare de resbel și că starea noastră de resbel este făcută de însăși Turcia, nu numai pe teritoriul nostru dară și în apele noastre.

Încît se atinge de ceea ce avem să facem noi ne vom face datoria. Vocea țărei și datoria acelora care sunt pe aceste bănci vor face și mai mult, și ceea ce vor face ei va face Dumnezeu, va face puterea care nici odată nu ne-a lipsit. Atîta numai trebuie să ținem seama totdauna, că noi suntem stat mic, dară european, și nu ne este permis să facem nimic în contra marilor interese europene, și mai cu osebire în contra sentimentelor de dreptate și în contra bunei voințe ce Europa ne-a arătat de 20 de ani, și care cred că nu ne va lipsi și de acum înainte.

Încă o dată vă declar, d-lor, în numele guvernului, că noi ne privim ca în resbel cu Poarta, că legăturele noastre cu Poarta sunt rupte, că guvernul va face tot ce va fi cu putință ca starea noastră de stat independinte și de sine stătător să fie recunoscută de Europa la viitoarea pace, pe care și guvernul și dv., și țara întreagă o dorește să o vază cu o oră mai înainte **(aplause prelungite).**

D. N. FLEVA. D-le președinte, cer cuvîntul pentru a mulțămi și a arăta deplina mea satisfacere în privința celor zise de d. ministru de Esterne.

N-am cerut și nici nu voi cere nici o dată de la un guvern să facă mai mult de cît a făcut acum. Să însoțească energia cu înțelepciunea, să ducă cu dînsul inima celor tineri și mintea celor bătrîni și împreună cu toți să ducă țara la limanul pe care tot românul l-a dorit, adică la libertate și independență, care să fie o garanție de pace și de progres atît pentru țară, cît și pentru Europa întreagă.

D-lor, în urma cuvintelor d-lui ministru ca să nu vă obosesc mai mult, mi-am permis să fac următoarea moțiune motivată și cred că toți d-nii deputați vor primi să o voteze în unanimitate fără a-i face vreo obiecțiune:

Camera mulțumită de explicările guvernului asupra urmărilor ce a dat votului ei de la 29 aprilie anul curent, ia act că resbelul între România și Turcia, că ruperea legăturilor noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit consacrarea lor oficială[1].

Și comptînd pe dreptatea Puterilor garante, trece la ordinea zilei **(aplause prelungite).**

D. M. KOGĂLNICEANU, ministru de Esterne. D-lor, la moțiunea făcută de onor. d. Fleva

---

[1] În aceași zi a fost adoptată și în Senatul României o moțiune privind proclamarea independenței. Iată textul ei:

„În urma explicațiunilor date de D. ministru al Afacerilor străine, în privința moțiunii votată de Senat, în ziua de 30 aprilie.

Senatul, luînd act de poziținea făcută României de Imperiul otoman, consideră statul român independent și invită pe guvern a lucra ca independența ei să fie recunoscută și garantată de marile puteri europene, a căror dreptate și sprijin au contribuit în tot timpul la dezvoltarea României". (Monitorul oficial al României, nr. 132 din 12/24 iunie 1877).

n-am a zice decît două cuvinte: D-sa a binevoit, în dezvoltarea interpelațiunii sale, a zice că pe această bancă ministerială sunt din acei bărbați care au lucrat la aducerea stării actuale a lucrurilor, la renașterea României. Așa este; se află pe această bancă din acei bărbați care din tinerețe au lucrat pentru ca să ajungem unde am ajuns; dară se află pe această bancă și juni, care vor duce mai departe ceea ce bătrînii au început.

Un singur cuvînt am să vă mai zic astăzi: ne vedeți pe noi reci, fără entusiasm, raționînd cu sînge rece. Ei bine, în ziua cînd Europa va recunoaște aceea la care toți trebuie să lucrăm, va recunoaște hotărîrea noastră și ne va pune sub scutul unui viitor tratat de pace european; în ziua aceea, pe această bancă nu veți mai găsi pe bătrîni; ne veți găsi pe toți tineri și plini de entusiasm **(aplause prelungite).**

— Ne cerînd nimeni cuvîntul contra moțiunii se pune la vot prin apel nominal și resultatul este cel următor:

Votanți... 79

Abțineri... 2

D. N. DIMANCEA: D-lor deputați, în urma votului Dv. prin care s-a creat o nouă situațiune României, suma de 914 000 lei ce era trecută la cheltuieli în budgetul statului ca dare către Turcia, nemaiavînd nici o rațiune a mai figura în budget cu această destinațiune, subsemnații basați pe prerogativa ce ne acordă Constituțiunea, propunem din inițiativa Camerei alăturatul proiect de lege, prin care suma de 914 000 lei se trece la cheltuielile armatei pe anul curent.

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Suma de 914 000 lei ce figurează la cheltuieli în budgetul anului curent ca dare către Poartă, se șterge de la acel capitol.

Art. 2. Această sumă se afectează la cheltuielile întreținerii armatei pe anul curent.

N. Dimancea, N. Fleva, Tănase Călinescu, Sc. Călinescu, M. Ghelmegeanu, N. Lupașcu, G. Rădulescu, P. Buescu, V. Maniu, D. Genescu, G. Radovici, E. Costinescu.

Adunarea decide a se trămite de urgență [proiectul] la comisiunea financiară.

Capitala

Evenimentele petrecute la București în martie-aprilie — readucerea lui Mihail Kogălniceanu la conducerea Ministerului de Externe al țării, semnarea și apoi ratificarea de către Corpurile legiuitoare a convenției româno-ruse, mobilizarea, într-un entuziasm general, a armatei române — au constituit doar prologul inițiativelor de importanță istorică pe care avea să le ia țara noastră de-a lungul lunii mai 1877.

Răsfoind presa vremii și filele arhivelor diplomatice, să reconstituim, așadar, încărcata agendă politică bucureșteană din acea perioadă.

Aprilie - mai

● 19 APRILIE/1 MAI:

Camera deputaților votează legea rechizițiilor prin care se reglementează strîngerea de mijloace de transport, îmbrăcăminte, furaje etc. pentru nevoile armatei; cetățenii răspund cu înalt simț patriotic acestei îndatoriri; bunurilor strînse în baza prevederilor legale li se adaugă ofrandele, ca expresie a dragostei față de patrie.

● 20 APRILIE/2 MAI:

premierul român, I. C. Brătianu, pleacă la Marele Cartier General Rus de la Chișinău, pentru a duce tratative în legătură cu condițiile cooperării militare; guvernul de la București susține ca armata română, aflată sub comanda domnitorului, să-și păstreze individualitatea pe cîmpul de luptă; se discută și chestiuni de detaliu privind trecerea trupelor ruse prin România; se convine ca odată cu ajungerea primelor divizii ruse pe cursul inferior al Dunării, armata română să fie masată în Oltenia; problema cooperării active

PLANȘELE NOASTRE

Cîteva imagini din albumul cu 28 fotografii aparținînd probabil lui Carol Popp de Szathmáry și aflate în colecțiile Bibliotecii Centrale de Stat. Policromizarea lor, ca și a copertelor 1 și 4, a fost realizată de redacția **Magazin istoric.**

ALBUMUL

REGIMENTULUI

1877-78

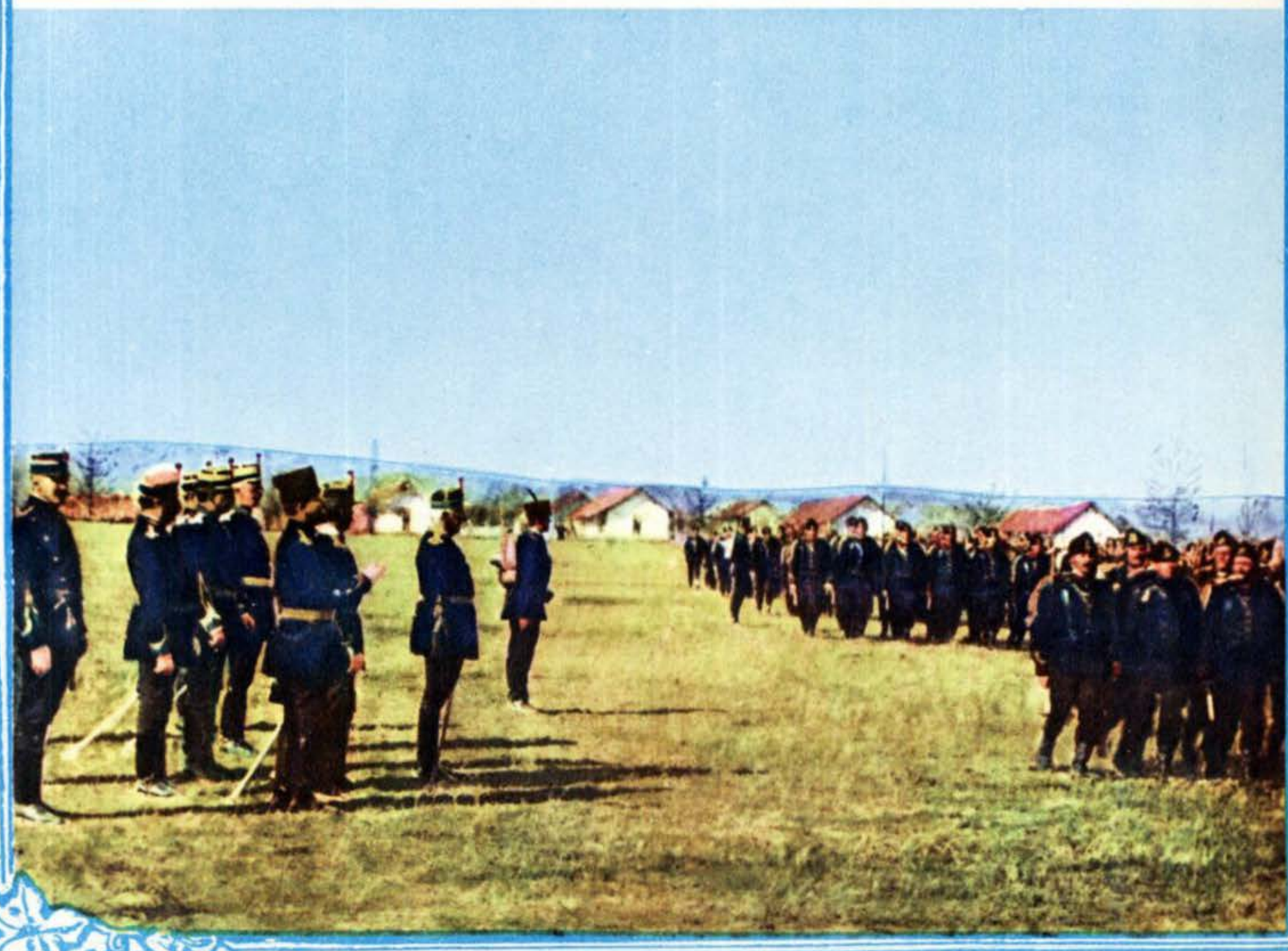

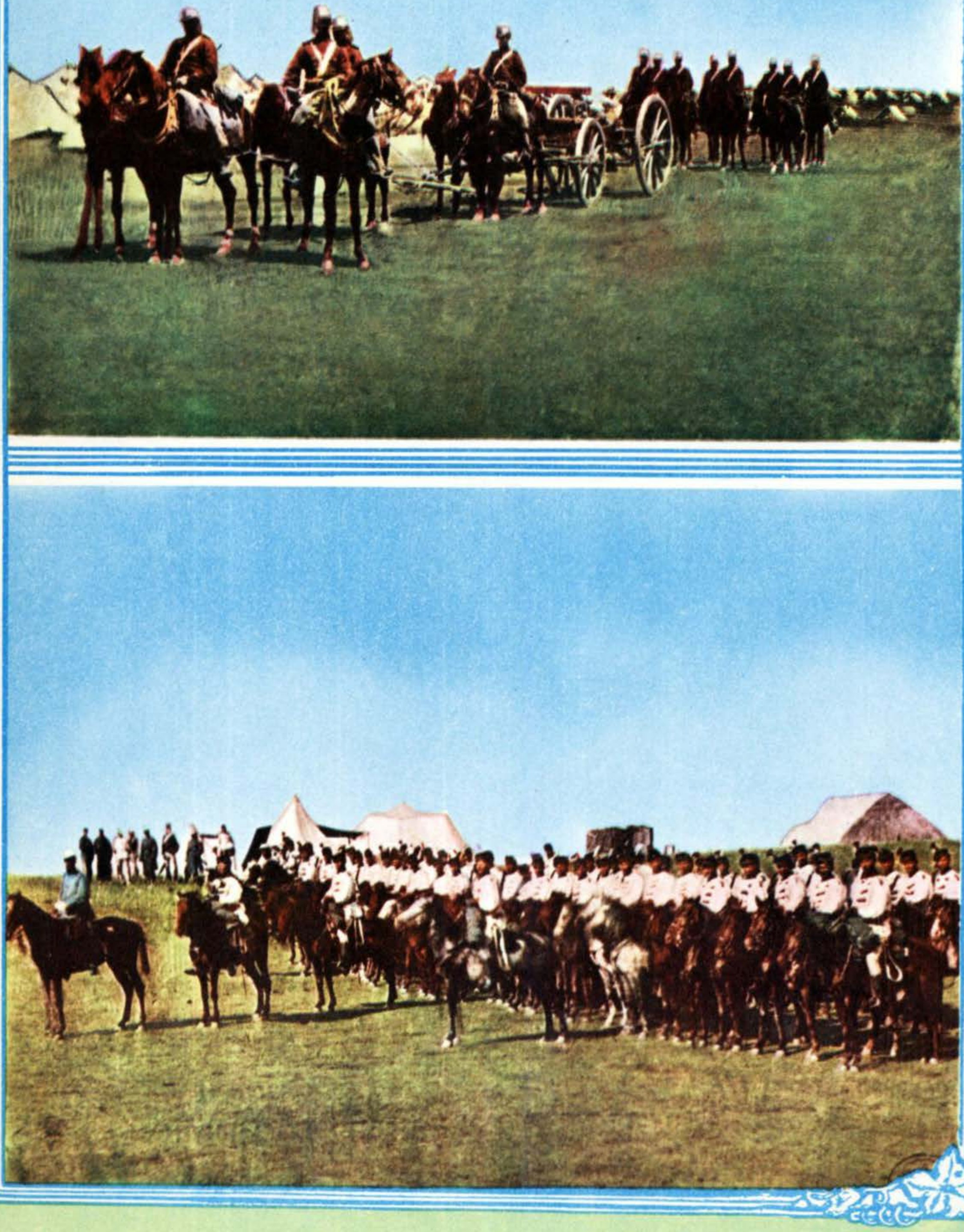

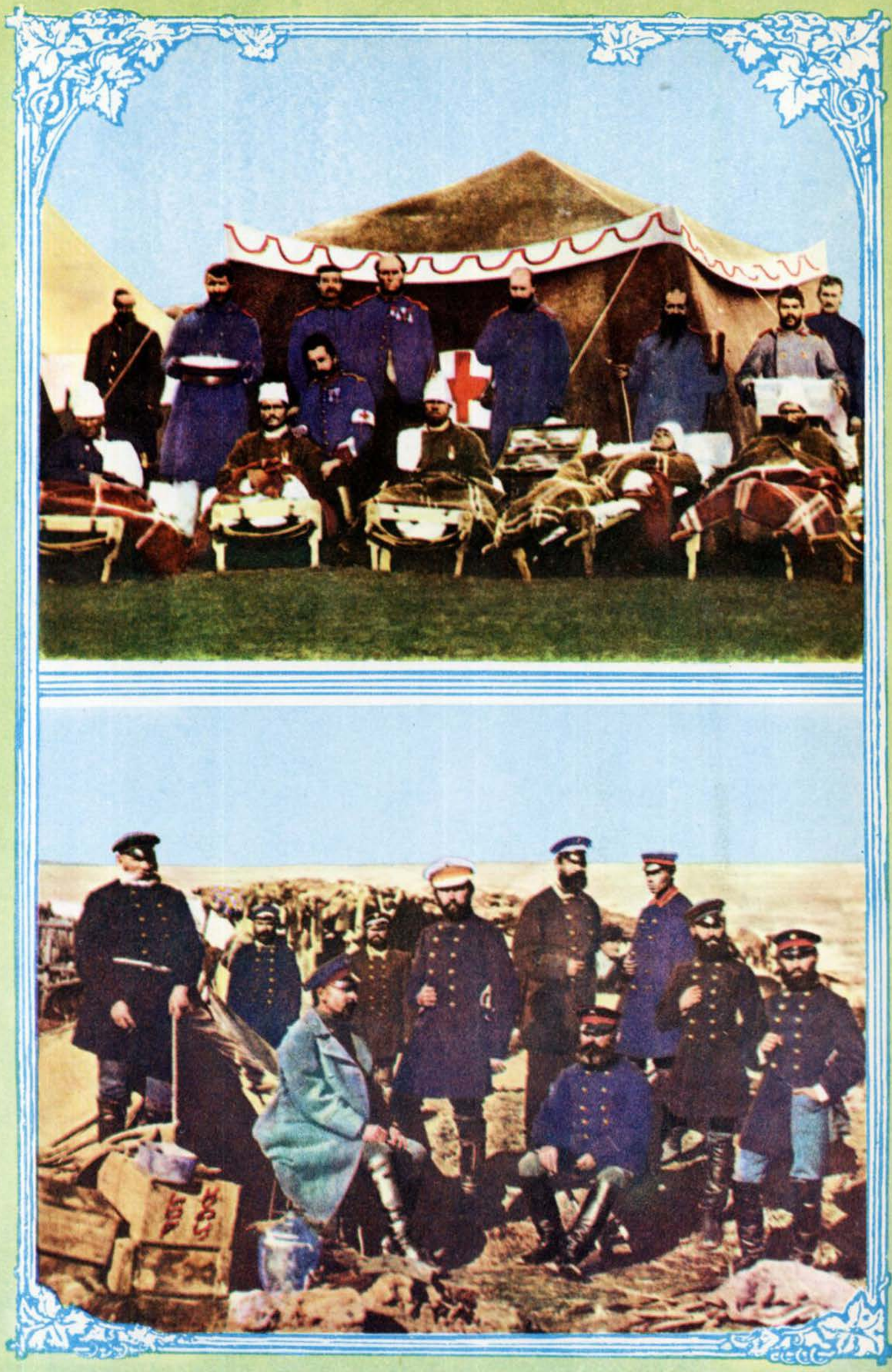

rămînea deschisă; primul ministru român revine în Capitală — via Brăila — la 24 aprilie/6 mai 1877. Șeful statului român inspectează unitățile Diviziei 3 de la Jilava, lîngă Sabar, apreciind moralul ridicat al ostașilor.

● 21 APRILIE/3 MAI:

ziarul **Românul** comentează favorabil ratificarea de către Corpurile legiuitoare a Convenției dintre România și Rusia.

Agenția de știri Havas transmite din Constantinopol declarația ministrului de Externe otoman, Savfet pașa, potrivit căreia — în urma încheierii Convenției româno-ruse — funcția de agent diplomatic al României la Poartă se suspendă. „Pretind a nu părăsi Constantinopolul decît în urma unui ordin formal al guvernului meu, căci vreau să fiu rechemat și nu expulzat" — scrie în raportul său diplomatul român Grigore I. Ghica, cerînd instrucțiuni lui Mihail Kogălniceanu; Ghica menționează ca instrucțiunile să fie transmise prin intermediul guvernului german, căci „orice telegramă destinată agenției [române] fie chiar indirectă (via Viena) riscă mult să fie interceptată". Declararea războiului avea să ducă la retragerea personalului Agenției diplomatice românești de la Constantinopol. **Journal de Bucarest** anunță prezența în Capitală a unor corespondenți de presă străini, veniți pentru a urmări desfășurarea evenimentelor: Grant de la ziarul londonez **Times** și Kingston de la **Daily Telegraph,** Boetzel de la **Le Monde** și Frédéric Kohn-Abrest, trimis special al jurnalelor **Le Siècle, L'Indépendance belge** și **Le Rappel.**

● 22 APRILIE/4 MAI:

Românul apelează la fiecare cetățean al țării pentru a-și pune „în serviciul patriei și mintea, și inima, și averea, și acțiunea". Ziarul **Pressa** își informează cititorii despre nota diplomatică prin care Poarta protestează față de apropierea intervenită între România și Rusia. Comandantul Corpului 2 armată transmite Diviziei 3 itinerarul de marș al trupelor spre Oltenia.

● 23 APRILIE/5 MAI:

de la Chișinău sosește colonelul Greceanu; el a predat țarului Alexandru II o scrisoare din partea prințului Carol, prin care făcea cunoscută ratificarea Convenției româno-ruse de către Corpurile legiuitoare ale României; la reîntoarcere, trimisul domnitorului a fost însărcinat să solicite, din partea marelui duce Nicolae, ca trupele române să acopere în zonele Giurgiu-București și Calafat, trecerea armatei ruse prin România în direcția Dunării.

● 25 APRILIE/7 MAI:

C. A. Rosetti stăruie pentru o grabnică proclamare a independenței; ziarul său **Românul** începe să publice articole în care se cere participarea directă a României la război. **Pressa** subliniază că orice hotărîre, în împrejurările existente, urmează să fie „expresiunea fidelă a tuturor partidelor reprezentînd voința unanimă a națiunii întregi".

● 26 APRILIE/8 MAI:

A. Plagiano este numit comisar general român pe lîngă cartierul general al marelui duce Nicolae. Conform decretului nr. 952 se stabilește noua ordine de bătaie a armatei, prin care domnitorul ia comanda operativă a trupelor, avînd ca șef al Marelui Stat Major pe colonelul Gh. Slăniceanu; la comanda celor două corpuri de armată sînt numiți generalii de brigadă Gh. Lupu și Alexandru Radovici.

● 28 APRILIE/10 MAI:

reprezentanții marilor puteri acreditați la București informează guvernele lor despre atmosfera ce domnește în cercurile politice și opinia publică din Capitală, considerînd declararea independenței României și a războiului drept iminente; consulul Austro-Ungariei, Zwiedinek, califică pe C. A. Rosetti drept „sufletul acestei agitații" și susține că situația internațională este favorabilă pentru ca România să devină stat de sine stătător; cu o zi înainte, Charles Mansfield comunica la Foreign Office că foarte curînd se va proclama independența României, neexistînd în această problemă divergențe între partidele politice. **Românul** scrie despre primele bombardamente ale artileriei turcești asupra orașelor Calafat (26 aprilie/8 mai) și Giurgiu (27 aprilie/9 mai) și consideră că „România, pusă în poziționea de a se apăra, de a răspunde lovitură pentru lovitură, nu poate face altfel decît să primească războiul și să-l susțină cu toată vigoarea, cu tot eroismul pe care îl reînflăcărează în sînul său tradițiile deșteptate ale vechii virtuți și vitejii strămoșești"; știri și comentarii asemănătoare apar în întreaga presă și „ziarele sînt smulse din mîinile vînzătorilor", după cum relatează Constantin Bacalbașa; în Capitală „însuflețirea crește și opinia publică cere cu glas tare ca România să declare război Turciei", notează același cronicar al **Bucureștilor de altă dată,** iar corespondentul ziarului **Le Constitutionel** își informează cititorii „că lumea e hotărîtă la cele mai mari sacrificii pentru a cuceri independența". Întorcîndu-se de la Giurgiu unde inspectase avanposturile de pe malul Dunării, domnitorul Carol trece în revistă, la Vidra, brigada rusă a generalului Rauch.

● 29 APRILIE/11 MAI:

vechea clădire a Camerii deputaților din „Dealul Mitropoliei" este ocupată „pînă la ultimul loc" de publicul nerăbdător de a cunoaște decizia ce va fi luată în privința declarării stării de război cu Poarta; după discursurile energice ale lui I. C. Brătianu

și M. Kogălniceanu, adunarea „deplin satisfăcută" adoptă o moțiune prin care se declară starea de război cu Imperiul otoman și dă guvernului „autorizarea ca, cu toate greutățile, să pună toată stăruința și să ia toate măsurile spre a apăra și a asigura existența statului român, astfel ca la viitoarea pace, România să iasă cu o pozițiune politică bine definită și națiunea de sine stătătoare să poată împlini misiunea sa istorică"; în ziua următoare o moțiune identică, prezentată de Dimitrie Ghica și susținută de Vasile Boerescu și Alexandru Orăscu, fruntași ai opoziției, este votată în Senat.

● 2/14 MAI:

cu un tren special, domnitorul Carol împreună cu Mihail Kogălniceanu pleacă la orele 13 la Ploiești, pentru a se întîlni cu marele duce Nicolae; în cursul întrevederilor se discută problema încheierii unei înțelegeri cu privire la o cooperare între cele două armate; negocierile vor continua la nenumăratele întîlniri ulterioare ale prințului Carol I cu marele duce Nicolae și mai tîrziu cu țarul Alexandru II, la Ploiești, unde se afla temporar Marele Cartier General al armatei ruse, și la București; tratativele sînt prelungite datorită divergențelor de opinie existente pe de o parte, între diplomația de la Petersburg — condusă de cancelarul Gorceakov, care se opune unei colaborări armate — și cercurile militare ruse, în frunte cu marele duce Nicolae, partizanul unei cooperări limitate și, pe de altă parte, guvernul român, care susține o participare activă a armatei române, ce urmează să-și păstreze individualitatea și să se afle sub directa conducere operativă a domnitorului; negocierile vor ieși din impas în a doua jumătate a lunii august, după telegrama marelui duce Nicolae, din 19/31 iulie, prin care se cerea trecerea Dunării de către armata română, în împrejurările desfășurării nefavorabile a luptelor duse de trupele ruse împotriva forțelor lui Osman pașa; în cadrul discuțiilor purtate de I. C. Brătianu la Marele Cartier General Rus, strămutat în Bulgaria și apoi de prințul Carol cu prilejul vizitei făcute țarului, se va conveni ca viitoarele operații militare româno-ruse de la Plevna să fie puse sub comanda domnitorului Carol, avînd ca șef de stat major pe generalul rus Zotov, iar armatei române să i se atribuie unul din sectoarele frontului, sub directa conducere a generalului Al. Cernat.

● 3/15 MAI:

marele duce Nicolae, însoțit de fiul său și de o numeroasă suită, vizitează pe domnitor la București; pe peronul gării, oaspeții sînt întîmpinați de perechea princiară, de membrii guvernului și de alți înalți demnitari.

● 4/16 MAI:

în editorialul său, **Pressa** scrie: „Nu mai este îndoială că, pentru aceia care au urmărit geneza statului român, independența este o concluzie naturală, logică...". **Monitorul oastei** publică lista donatorilor de cai pentru armată din București și județul Ilfov.

● 8/20 MAI:

întrunire la Facultatea de litere a românilor din Transilvania, Banat și Bucovina, domiciliați în București, cu scopul alegerii unui comitet pentru primirea ofrandelor de peste Carpați, în favoarea răniților români. Ziarul **Timpul** publică proclamația Comitetului revoluționar bulgar din București, semnată între alții de Ștefan Stambulov și Kiriac Țankov, prin care poporul bulgar este chemat la luptă pentru eliberarea patriei.

● 9/21 MAI:

marea zi a proclamării independenței absolute de stat a României; sesiunea extraordinară a Adunării deputaților; în urma interpelării guvernului de către deputatul Nicolae Fleva, ministrul de Externe, Mihail Kogălniceanu, declară: „sîntem independenți, sîntem națiune

Bombardamentele otomane silesc pe locuitori să plece din Calafat

de sine stătătoare"; se votează istorica moțiune prin care Adunarea deputaților ia act că „resbelul între România și Turcia, ruperea legăturilor noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit consacrarea lor oficială".

● 10/22 MAI:

Timpul își manifestă speranța că în urma votului Camerei deputaților, guvernul „va înțelege misiunea ce are de îndeplinit și nu va scăpa nimic din vedere pentru încoronarea acestei opere providențiale"; același cotidian publică un apel către comercianții din Capitală și districte „pentru a face donații către Crucea Roșie", subliniind că „ora deșteptării a sunat și momentul de a dovedi vechea vitejie a strămunilor noștri a sosit". O nouă vizită în Capitală, a marelui duce Nicolae; seara, oaspetele asistă, împreună cu domnitorul Carol, la o reprezentație de gală la Teatrul Național și, apoi, la manifestația studențimii bucureștene prilejuită de actul proclamării independenței de stat și încheiată cu o retragere cu torțe, ce sînt stinse în fața statuii lui Mihai Viteazul, simbolul unității naționale; este semnificativ faptul că dintre toți consulii străini acreditați la București tocmai reprezentantul Austro-Ungariei a fost cel care a reținut acest episod, informînd în acest sens pe ministrul de Externe, contele Andrássy.

● 11/23 MAI:

printr-un decret domnesc, C.A. Rosetti este numit în funcția de primar al orașului București, avînd drept consilieri ajutori pe N. Fleva, I. Procopie Dumitrescu și D. Giani.

● 18/30 MAI:

Românul reproduce din **Gazeta Transilvaniei** informații despre răsunetul pe care l-a avut proclamarea independenței României dincolo de Carpați: „Salutăm cu inima plină de bucurie această știre, căci ea se grăbea a ne spune că de azi încolo România începe o epocă nouă, o viață nouă de libertate și independență"; în ziua următoare, același cotidian relatează despre constituirea unui Comitet al românilor din Brașov, condus de Diamandi I. Manole; în apelul acestuia se spune: „Frații noștri de dincolo sînt puși în dura necesitate de a-și apăra cu arma averea și existența. Vocea carității vine și reclamă de la umanitate ajutor și alinare [...] este totodată vocea sîngelui pentru că ei sînt frații noștri"; sînt totodată publicate și listele cu ofrandele brașovenilor în valoare de 7 540 lei.

● 19/31 MAI:

în ziarul **Pressa** apare poezia lui Vasile Alecsandri **Balcanul și Carpatul.**

Beatrice MARINESCU,
Șerban RĂDULESCU-ZONER

Muncitorul, țăranul, intelectualul

Războiul din 1877-1878 a fost un război drept, necesar, progresist. Un război cerut, impus de legile istoriei, apărării poporului român. Un război care, în fapt, dura de la 1369, cînd oastea lui Vlaicu vodă[1] s-a ciocnit întîia oară cu trupele otomane, care făcuseră o incursiune la nord de Dunăre. Atunci, ajutat de oaste transilvăneană condusă de Ladislau de Dăbîca — alianță semnificativă care dovedea, încă din acele vremuri îndepărtate, hotărîrea poporului român de a se opune cu forțe unite cotropitorilor — voievodul Țării Românești a stăvilit invazia, după care, trecînd fluviul, i-a alungat pe otomani și din Vidin. De atunci, timp de 508 ani, poporul nostru s-a ridicat de nenumărate ori la luptă pentru a-și apăra independența, pentru ca să „cînte libertatea pe maluri dunărene". Sintetizînd această caracteristică a luptei românilor, Mihai Eminescu aprecia că „independența e suma vieții noastre istorice".

Prin obiectivele sale, războiul pentru cucerirea independenței a căpătat, de la început, caracterul unui război popular, care a implicat participarea întregii țări, a populației din toate teritoriile locuite de români. A fost un război care a cerut maselor un considerabil efort uman și material, soarta independenței, proclamată ca un act sacru de voință al națiunii române, fiind hotărîtă pe cîmpul de luptă, prin tributul de sînge plătit de miile de ostași căzuți la datorie și prin uriașa activitate desfășurată de masele muncitoare pentru a asigura frontului cele necesare.

Doi ostași la fiecare sută de locuitori

Fiii țării au răspuns cu un înalt simț patriotic chemării de a lua arma în mînă pentru apărarea pămîntului strămoșesc. Din primele zile după apariția, la 6 aprilie 1877, a Înaltului decret prin care s-a hotărît mobilizarea armatei, din toate județele mii și mii de tineri au intrat în oaste. În total, efectivele mobilizate s-au ridicat la circa 100 000 militari, dintre care 58 700 au reprezentat armata activă. La fiecare sută de locuitori ai țării, doi se aflau sub arme.

Pregătirea militară și fluxul tinerilor spre armată începuse însă cu mult înainte de decre-

[1] Vezi **Magazin istoric**, nr. 11/1975.

tarea mobilizării. Așa cum relatează ziarul **Românul**, în numărul său din 8 ianuarie 1877, studenții bucureșteni luaseră hotărîrea de a cere Ministerului de Război instructori militari pentru a se instrui. Cererea le-a fost imediat satisfăcută și tinerii s-au adunat „în număr de peste șaptezeci în curtea cazărmii jandarmilor și au luat prima lecție", hotărînd să se întrunească din nou pentru a-și perfecționa pregătirea ostășească în folosul patriei.

Odată cu așezarea armatei în dispozitive de luptă de-a lungul Dunării, numeroși voluntari și-au manifestat, de asemenea, hotărîrea de a se înrola. Spre exemplu, cînd Regimentul 8 călărași și-a concentrat escadroanele la Caracal, la unitate s-au prezentat un important număr de membri ai miliției, fiind cu toții „însuflețiți de nobila dorință de a da o probă și un exemplu de dragostea românului pentru patria sa, mai ales în momentele de grea cumpănă".

Și tinerii aflați peste granițele țării la studii, au solicitat înrolarea pentru a contribui astfel la dobîndirea independenței. În **Declarația studenților români din Paris,** publicată în ziarul **Românul,** din 16 aprilie 1877, tinerii care se găseau în capitala Franței și-au exprimat hotărîrea de a participa cu tot elanul la apărarea țării. „Toți românii din Paris — se arată în **Declarație** — s-au întrunit într-un singur gînd: acela de a fi gata a-și face datoria pînă la unul, în momentele cînd serviciile lor vor fi cerute pentru apărarea căminelor strămoșești".

Într-o scrisoare adresată, la 23 aprilie, tatălui său, domnitorul Carol remarca felul în care populația a răspuns mobilizării: „Spiritul armatei noastre — scria el — este excelent. Un mare număr de tineri [...] au intrat ca voluntari în armată și toți ard de nerăbdare d-a primi botezul focului. Rușilor le place armata noastră, mai cu seamă artileria, cu caii ei buni. Am mobilizat 180 tunuri".

Cu îndîrjirea proprie pe care românii au dovedit-o de-a lungul veacurilor pentru apărarea gliei străbune, ostașii au făcut față cu stoicism privațiunilor impuse de război și au luptat cu legendară vitejie pe front. „Tinerele trupe române — consemna generalul Radu Rosetti — răspunseră în chip destoinic așteptărilor [...] Ele executară în bune condițiuni lungile marșuri pentru executarea noilor dislocări — unele unități mergînd pe jos de la Focșani pînă în Oltenia [...] se arătară, de asemenea, calme sub bombardamentul artileriei, respinseră cu hotărîre încercările de incursii ale dușmanului, avură mulți voluntari pentru recunoașterile peste Dunăre...".

Armata română și-a dovedit cu prisosință eroismul pe cîmpurile de bătălie, în luptele purtate pentru cucerirea Plevnei, Rahovei, Vidinului și atîtor poziții otomane. Cei aproape 10 000 morți și răniți, zecile de mii de ostași

Ziarele aduceau celor din țară numele eroicilor ostași căzuți în luptă

răsplătiți pentru eroismul lor cu ordine și medalii românești și rusești sînt, peste vremuri, dovada cea mai pilduitoare a marelui obol pe care masele populare l-au dat pentru cucerirea deplinei neatîrnări a patriei.

Peste 11 milioane lei contribuție

Războiul se anunța dificil pentru țară. Ultimii trei ani fuseseră grei pentru economia României.

În aceste condiții, cheltuielile legate de echiparea, alimentarea și transportul armatei au revenit, în principal, tot maselor populare. La 5 aprilie 1877, în vederea asigurării cu alimente, îmbrăcăminte, furaje etc. necesare purtării războiului, Consiliul de Miniștri a hotărît să se recurgă la rechiziții. De îndată, în întreaga țară a început strîngerea celor prevăzute, îndeosebi a alimentelor. O statistică a vremii arată că, prin rechiziții, populația României a contribuit cu 116 199 hl grîu, 195 199 hl orez, 18 162 hl porumb, 66 387 cai și vite, 1 383 641 kg alimente (carne și brînzeturi) la asigurarea hranei armatei. Într-un raport adresat Ministerului de Interne, prefectul județului Buzău, Constantin H. Boră-

nescu, arăta că cetățenii au „răspuns printr-un avînt admirabil la apelul făcut de guvern [...] Ca un singur om, neținînd socoteală [...] de lipsa de mijloace, toți s-au întrecut, unii în ofrande de cai și sume de bani, ceilalți au primit fără murmur prețurile ce li s-au oferit de comisiunea mixtă, așa că în toate inimile se părea că nu exista altă idee decît nobilul sentiment d-a contribui, fiecare în marginile posibilului, la nevoile țării".

Poporul, în special țărănimea, a efectuat și transportul produselor și al diferitelor materiale spre linia întîia a armatei române. Țăranii au asigurat acele „trenuri de aprovizionare", lungi convoaie de care ce se scurgeau necontenit spre front.

În total, pentru necesitățile efortului de război al armatei au fost rechiziționate 264 394 care; populația rurală a prestat, la cărăușie, construirea drumurilor etc., 1 045 747 zile de lucru.

Echivalentul bănesc al întregii contribuții materiale a maselor populare s-a ridicat la 11 227 098 lei (aproape 80 la sută din bugetul alocat de țară Ministerului de Război[1]), oglindind fidel sentimentul de responsabilitate ce stăpînea masele populare, conștiința poporului că orice efort, oricît de mare, era justificat de scopul nobil căruia îi era destinat — dobîndirea independenței.

„Pre soțul, pre fratele, pre fiul lor..."

Poporul a ținut să-și arate solidaritatea cu cauza cuceririi independenței și prin obolul pe care fiecare cetățean l-a dat pentru înfăptuirea marelui ideal.

Spontan, din elan patriotic și umanitar, în întreaga țară s-au creat peste 40 comitete, asociații, societăți, cu misiunea de a strînge ofrande pentru oștire. Numele lor — „Independența", „Providența," „Societatea țărănimii", „Comitetul pentru ajutorul armatei în timpul campaniei" — sunau ca un îndemn la o cît mai largă participare pentru ajutorarea soldaților. Comitetul pe țară al Crucii Roșii lansa o fierbinte chemare către toți românii, solicitîndu-le contribuția pentru ducerea războiului și dobîndirea victoriei: „Mame, surori, soții și copii au șters lacrima ce le brăzda fața după fiul, fratele, soțul și părintele plecat la hotare și au strigat cu țara întreagă: Trăiască armata română! [...] Acea mamă, acea soră, acea soție [...] care iubesc pre soțul, pre fratele, pre fiul lor, care, cu tărie de inimă, impunînd tăcere durerei despărțirii și stavilă făcînd de patriotism lacrimilor neputincioase, vor privi cu ochiul prevăzător viitorul și vor lucra din toate puterile spre ușurarea greutăților momentului".

Chemări similare răsunau din toate colțurile țării. La Craiova, prefectul Ion Titulescu, tatăl viitorului mare diplomat al României, a constituit un „Comitet de strîngerea ofrandelor pentru armata română", lansînd un apel în care arăta: „Armata noastră stă gata de a ne spăla umilințele și de a ne afirma în fața lumii civilizate că merităm să fim un popor liber și independent [...] Pînă ce să fim chemați de a plăti fiecare din noi, cu sîngele său, tributul natural ce datorăm către patrie,va trebui ca, cu toții să contribuim cu ce va sta în putință spre a îmbunătăți cît se va putea mai mult condițiile de trai ale armatei noastre".

Într-o chemare adresată întregului cler din Moldova, mitropolitul Iosif Naniescu chema preoții să sprijine acțiunile de masă pentru adunarea de ofrande, arătînd că acestea sînt foarte necesare acum „cînd fiii poporului român, copiii și frații noștri sînt la hotarele țării cu arma în mînă, vărsîndu-și sîngele pentru a putea apăra drepturile, viața, averea, căminurile și onoarea României".

Masele muncitoare și-au dat ofrandele lor pentru cumpărarea de arme. Răspunzînd apelului lansat de Mihail Kogălniceanu la 7 septembrie 1877, care spusese că „avem brațe, dar n-avem puști", din toate localitățile au început să se strîngă sume necesare procurării de armament. Într-o știre publicată în presa vremii, se arăta: „Comunele din plasa Vădeni, districtul [județul] Brăila, au fost cele dintîi comune rurale, pe cît știm, care au destinat sume din bugetele lor pentru cumpărare de arme. Publicăm mai jos lista acelor comune, felicităm pe alegii lor pentru această patriotică faptă, pe care o dăm ca exemplu tuturor celorlalte comune urbane și rurale din țară. Onoare cetățenilor din Brăila!".

La rîndul lor, comunele din județul Buzău și-au dat obolul pentru a se cumpăra 2 000 puști „Peabody" — arme americane de cel mai nou model. 14 comune din județul Vîlcea au strîns „pentru cumpărarea de arme" 9 959,22 lei.

În numărul său din 16 septembrie, ziarul **Românul** consemna următoarele subscripții: Botoșani — 6 000 lei, Brăila — 30 000 lei, Ploiești — 42 000 lei, Romanul „o sumă echivalentă cu prețul a 120 puști", „Bîrladul — o sumă trebuitoare pentru 2 000 arme" ș.a.m.d.

Arme, arme ne mai dați

În mod deosebit trebuie relevată contribuția muncitorilor care, alături de țărani, n-au pregetat să-și rupă pîinea de la gura copiilor spre a ajuta ostașii ce se băteau pentru ne-

[1] Bugetul acestui minister a reprezentat 15,6 la sută din cheltuielile acelui an, cheltuieli ce s-au ridicat la aproximativ 123 milioane lei — **n.r.**

Giurgiu, în timpul războiului pentru independență

atîrnare. O societate a micilor meseriași din Iași a oferit, de pildă, 133,75 lei pentru armată. Muncitorii de la Fabrica de timbre „nu se mulțumiră de a da cu generozitate obolul lor. Ei luară și o mare parte din orele lor de repaus și făcură cu suma subscrisă 28 perne de lină albă, 56 fețe de pernă de pînză, în valoare de 150 lei". Aidoma au procedat sute și mii de învățători, mici funcționari, meseriași etc. Profesorii Gimnaziului „Mihai Bravul" din Capitală, au donat 500 lei, sumă „dacă nu mare, însă dată din toată inima". Învățătorul Ilarie Marian, din comuna Poiana-Dolj, a adunat suma de 214 lei pentru cei care au plecat peste Dunăre „cu arma în mînă, ca să-și facă datoria către mama noastră a tuturor și să ne apere de primejdia și focul vrăjmașului". Institutorul Th. Corneliu și preotul M. Solescu din Vrancea au pus la „dispoziționea înaltului guvern din salariile noastre cîte 15 franci mensual [lunar — **n.r.**] [...] de la 1 mai curent și pînă la definitiva terminare a războiului declarat". În scrisoarea de donație și-au motivat gestul cu dorința de a ajuta guvernul „pentru a realiza una din cele mai mari și mai seculare dorinți a neamului românesc [...] Nu credem că poate fi vreo anima adevărat românească, care la acțiunea actuală a înaltului guvern să nu tresară de bucurie, amintindu-și de plăcutele fructe ce vom culege pe viitor din realizarea celor aprobate și declarate zilele acestea în sînul adunărilor noastre române".

Alături de populația românească, și cetățenii de alte naționalități au ținut să-și aducă contribuția la înzestrarea armatei. Colonia germană din București, de exemplu, a organizat la 5 iulie 1877, o serbare în folosul Crucii Roșii Române, în urma căreia s-au strîns 4 500 lei.

Colectele au continuat în toate straturile societății. Tineretul învăța odată cu ostașii un marș compus ad-hoc avînd refrenul mobilizator: „Arme, arme ne mai dați?" În total, conform calculului făcut de Alexandru Pencovici într-o lucrare, **Requizițiunile și ofrandele pentru trebuințele armatei române în războiul din 1877-1878,** apărută un an mai tîrziu sumele de bani subscrise de cetățeni pentru cumpărarea de **arma**ment s-au ridicat la impresionanta cifră **de 1 639 798** lei, care „echivala cu valoarea a 35 000 arme la prețul cel mai ridicat de atunci". Și nu sînt cuprinse aici decît contribuțiile adunate prin intermediul comitetelor și asociațiilor special create în acest scop. Numeroși cetățeni și-au trimis contribuția lor benevolă direct autorităților militare.

Contribuțiilor bănești li s-au adăugat donațiile de produse în natură (alimente, îmbrăcăminte, medicamente). Numai în perioada aprilie 1877-august 1878 au fost colectate, pentru armată, prin contribuția voluntară a populației: 3 453 oi și berbeci, 1 290 vaci și boi, 1 882 cai, 252 600 kg legume, 74 600 kg grîu, 125 400 kg orz, 35 400 kg ovăz, 376 900 kg porumb, 42 244 kg brînză, 33 736 kg făină și mălai. Orașele Iași, Roman și Bîrlad au trimis, împreună, 70 000 pîini, Craiova — 37 000; Buzăul a dăruit, la rîndul său, 277 oca de brînză și cinci butoaie cu vin, județul Roman a colectat 300 cămăși, 77 mintene. Evident, nu pot fi citate decît cîteva exemple din impresionanta listă de donații ce ilustrează larga participare și pe acest plan a maselor populare la epopeea Independenței.

Referindu-se la uriașul efort al întregului nostru popor, la fierbintea sa năzuință spre libertate, ziarul **Românul** scria: „În sînul națiunii române stă tăinuită de secole o comoară nesecată de vitejie ostășească și de sacrificii patriotice; cu ajutorul ei totul se putea spera; în zilele mari, ea putea ține loc de tot ce lipsea [...]. Facultățile fericite ale gintei române se desvăluiră sub neînduplecatele cereri ale evenimentelor; ele făcură minuni și izbînzile cele mai strălucite, pe toate tărîmurile, încununară și de astă dată credința nobilă și patriotică".

Dumitru ALMAȘ

Socialistul

În concepția și acțiunea practică a mișcării noastre muncitorești, independența și unitatea națională au fost socotite necesități imperioase atît pentru propășirea, în ansamblu, a patriei, pentru rezolvarea problemelor esențiale cu care se confrunta societatea românească, cît și pentru întărirea și dezvoltarea luptei clasei muncitoare împotriva exploatării, pentru făurirea unei societăți noi. Odată cu constituirea primelor organizații muncitorești și pe măsura asimilării creatoare a socialismului științific, proletariatul a început să se afirme ca cea mai avansată forță social-politică a timpului, înzestrată cu o capacitate deosebită de analiză și înțelegere a realităților societății, de descifrare a comandamentelor majore ale luptei poporului român pentru progres social și libertate națională. Definindu-i locul și rolul, **Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism** vede în proletariat „purtătorul idealurilor celor mai revoluționare ale maselor populare, exponentul aspirațiilor vitale ale întregului popor muncitor spre dezvoltarea patriei pe calea progresului, spre o viață liberă și demnă, spre făurirea unității naționale și cucerirea independenței de stat".

Nu există înfăptuire mai de seamă în istoria modernă a poporului român care să nu fi înglobat în sine și contribuția clasei muncitoare, a cărei prezență în arena istoriei s-a făcut simțită încă de la sfîrșitul secolului XVIII. În timpul revoluțiilor de la 1821 și 1848, în 1859, lucrătorii, calfele, meseriașii au luat parte activă la evenimente.

Numeroase alte momente din istoria începuturilor mișcării noastre muncitorești atestă preocupări majore pentru întărirea statului român, îndeosebi pe plan economic, bază solidă pentru înfăptuirea deziderateIor sale naționale. Teodor Diamant, realizatorul falansterului de la Scăieni (Prahova)[1], preconiza constituirea unor unități „agro-industriale", datorită cărora „produsele țării n-ar mai fi exportate în stare brută în străinătate și importate manufacturate"; după părerea lui aceasta ar fi lichidat dependența economică față de țările dezvoltate din punct de vedere industrial. Este deosebit de semnificativă în acest sens și concepția exprimată în 1872 de Asociația generală a lucrătorilor din România[2], prima organizație centralizată la nivel național, una dintre cele mai vechi organizații muncitorești din lume — care vedea în industrie „o putere a statului român, o onoare a națiunii noastre".

În 1877, cînd întreaga viață politică s-a concentrat în jurul marelui eveniment pe care l-a reprezentat proclamarea independenței absolute a României, proletariatul, cercurile socialiste s-au încadrat cu entuziasm în primele rînduri ale făuritorilor marelui deziderat al neatîrnării. Exprimînd poziția socialiștilor față de războiul pentru cucerirea independenței, gazeta **Socialistul,** organul de presă al Cercului socialist din București, scria la 26 mai 1877: „Azi însă e timpul cînd românii, în avîntul și entuziasmul suvenirilor trecute, iau arma pentru a-și apăra independența".

Membri ai cercurilor socialiste, tineri medici, studenți s-au înrolat ca voluntari la ambulanțele armatei, punîndu-și viața, cunoștințele și elanul patriotic în slujba nobilei cauze a națiunii. „Țara noastră — scria în acele zile Nicolae Codreanu, exprimînd poziția de principiu a mișcării socialiste în această problemă — este în rezbel cu unul din mulții săi inamici, cu Turcia, aceasta este ideea care stă neclintit în capetele tuturor chiar și pe aicea, prin Puiești; aceasta este ideea care pune pe gînduri despre datorii către țară ce trebuiesc acuma îndeplinite [...] M-am gîndit și eu neapărat despre ceea ce trebuie eu să fac în împrejurările de față ale țării noastre, prin ce chip să mă arăt că sînt un vrednic fiu al națiunii române și m-am hotărît ca în împrejurările de față să părăsesc pentru cîtva timp serviciul de medic de plasă, să mă duc acolo unde arma inamicului României zdrobește vieți tinere și forte ale conaționalilor mei, unde se varsă pentru o cauză sfîntă sîngele românesc".

„Grupul celor 14", studenți medicinișți, din care făceau parte cunoscuții militanți socialiști C. Stăuceanu, Al. Spiroiu, Gh. Sabin, alături de I. Niculescu, P. Lăzărescu, I. Corvin, I. Iliescu, s-a distins în mod deosebit în timpul luptelor de la Grivița. Doi dintre ei — I. Corvin și P. Lăzărescu — au căzut la datorie, îngrijind răniții.

Tot ca medici militari au funcționat și cunoscuții militanți socialiști N. Rusell, C.I. Istrati și V.G. Manicea. În același timp, în țară, Nicolae Codreanu și-a făcut cu prisosință datoria ca medic la spitalul din Pitești, îngrijind răniții aduși de pe cîmpul de luptă. Pentru contribuția lor la izbînda armatei române, militanții socialiști N. Codreanu, N. Rusell și C. I. Istrati au fost distinși cu „Steaua României", iar Gh. Sabin, C. Stăuceanu și Al. Spiroiu cu „Virtutea militară".

Alături de întregul popor, proletariatul a susținut, prin toate mijloacele, uriașul efort material cerut de pregătirea și desfășurarea operațiilor militare. Muncitorimea română a lucrat exemplar pentru fabricarea materialelor necesare frontului, pentru întreținerea mijloacelor de transport și a contribuit cu sume importante la fondurile destinate cumpărării

---

[1-2] Vezi **Magazin istoric,** nr. 2/1975; 10/1972.

armamentului și ajutorării răniților. Într-un vibrant apel din 18 august 1877 către întreaga națiune, ziarul **Românul** aducea un omagiu „celor ce fac un adevărat sacrificiu cînd dau o parte din micul lor salariu sau din munca obositelor lor brațe", adică muncitorilor și țăranilor, care cei dintîi au răspuns la chemarea țării.

Paginile **Monitorului oficial,** ale ziarelor **Românul, România liberă** și ale altor publicații din acel timp, cuprind numeroase mărturii ale eforturilor materiale ale muncitorilor în susținerea armatei. În primele rînduri ale celor care au sprijinit efortul de război al țării s-au aflat membrii Societății constructorilor români din București, lucrătorii de la fabrica și depozitul de timbre, cizmarii din atelierele de pe Podul Mogoșoaiei (Calea Victoriei), tipografii și culegătorii de la „Laboratoarele române", de la **Monitorul oficial** și din Tipografia „Thiel și Weis", frînarii, lăcătușii și macaragiii din stația CFR Turnu Severin, ceferiștii din gara Filaret, croitorii din atelierul „Franche" din București, precum și muncitorii constructori de drumuri din zona Pitești-Slatina.

De asemenea, la Sibiu, Brașov, Făgăraș, Timișoara, Deva, Cluj, Abrud, Alba-Iulia, Năsăud, Sighișoara, Sighet, Cernăuți, Suceava, Gherla, Aiud, au luat ființă comitete și societăți de sprijinire a armatei române. La chemările înflăcărate pe care acestea le-au adresat „către toți aceia în al căror piept bate o fierbinte inimă de român", orașele și satele de peste Carpați au răspuns într-un singur glas. Și aici, lucrătorii au oferit cu multă dragoste, ca semn al „unei sfinte datorii", donații în bani, îmbrăcăminte, provizii, medicamente.

În perioada următoare cuceririi independenței, în publicațiile socialiste a fost remarcată pe larg semnificația deosebită a acestui act istoric: „Proclamarea neatîrnării României — scria într-un articol retrospectiv din 7 mai 1900 ziarul **Lumea nouă** — a fost, fără îndoială, un fapt de cea mai mare însemnătate, întrucît el a constituit o linie de despărțire între veacurile de asuprire, sub stăpînirea Turciei, și independența de care ne bucurăm astăzi. Poporul român a știut, prin jertfe și abnegații și cu prețul sîngelui său, să se elibereze de sub turci, într-un război glorios, asigurîndu-și astfel o neatîrnare care să-i permită să se dezvolte în pace și să pășească pe calea civilizației".

Organizațiile politice ale proletariatului au folosit adesea exemplul înălțător al eroismului ostașilor români în războiul pentru independență ca argument istoric în demonstrarea necesității întăririi organizatorice a mișcării muncitorești. Astfel, într-un apel din 1888 prin care Societatea „Înfrățirea muncitorilor" din Galați îi chema pe muncitori să se organizeze, se spunea: „Să ne grupăm împrejurul acestui steag [al mișcării muncitorești] și, călăuziți de această idee sfîntă [a luptei unite, organizate], să dăm mîna unul cu altul și să-l purtăm tot cu atîta bărbăție, cum l-au purtat și frații noștri pe cîmpiile Plevnei, vărsîndu-și ultima picătură de sînge".

Militanții revoluționari români înțelegeau relația dialectică dintre patriotism și internaționalism, laturi esențiale ale procesului amplu de dezvoltare, pe noi trepte, a mișcării muncitorești: „Internaționalismul și patriotismul în sensul cel bun și adevărat al cuvîntului — scria gazeta **Munca** din 1 mai 1892 — nu numai că nu se exclud, dar sînt legate necesarmente între ele". Cît privea însă „împrejurările speciale ale țării noastre, înțelegem că înainte de a fi membri ai omenirii sîntem români, că trăim în țara românească".

Suporturile trainice ale acestei atitudini patriotice rezidă atît în cunoașterea istoriei patriei, a coordonatelor evoluției poporului român, cît și în înțelegerea clară a imperativelor timpului. Partidul clasei muncitoare a oferit soluții proprii, socialiste, destinate să potențeze capacitatea de apărare a țării, să consolideze independența obținută în 1877-1878, soluții sintetizate în concepția despre înarmarea întregului popor, despre transformarea treptată a armatei permanente în națiune înarmată. Această concepție deriva, în mod logic, dintr-o cerință obiectivă adînc resimțită de România, ca țară mică, aflată la confluența unor interese care exprimau în ultimă instanță aceleași scopuri cotropitoare. Este cît se poate de semnificativă aprecierea gazetei socialiste **Besarabia,** care remarca, cu justețe, la 21 octombrie 1879: „Orice armată, cît de puternică, ar deveni fără putere cînd ar avea să lupte cu întregul popor care cunoaște, simte interesele lui și ține bine de ele. În asemenea cazuri, unei bătălii regulate poporul ar opune rezbelul partizan, în contra căruia nu poate să ție mult timp nici o armată regulată [...]. Poporul e puterea". La rîndul său, **Lumea nouă,** subliniind necesitatea adoptării unui sistem de apărare menit să angreneze atît armata, cît și întregul popor în efortul defensiv național, scria la 2 aprilie 1898: „sîntem pentru o armată permanentă cît mai puternică și cît mai bună [...]. Noi știm că pe armată se reazimă existența noastră de stat neatîrnat".

Concepția socialistă cu privire la apărarea și consolidarea independenței țării a fost exprimată și de la tribuna Parlamentului. Astfel, în aprilie 1889, atunci cînd a fost dezbătut un proiect de lege prin care urma să se acorde guvernului un credit de 15 milioane de lei pentru continuarea construcției sistemului de fortificații din jurul Capitalei și de la Focșani-Nămoloasa-Galați, Ioan Nădejde a votat **pentru,** atitudine care a primit deplina aprobare a lui F. Engels. Nădejde

a mai avut intervenții și în cadrul altor dezbateri parlamentare din 1889 și 1890, cu care ocazie a reafirmat punctul de vedere socialist cu privire la căile și metodele de asigurare a suveranității României: „Eu socotesc că sîntem datori să avem și noi armată; nu putem cere acum ca noi să fim cei dintîi care să dezarmăm, pentru că nimeni din Europa pînă azi nu a început să dezarmeze; dar, ceea ce putem cere noi este să căutăm un sistem de armare care să fie și mai bun și mai ieftin și mai democratic. Eu, d-lor, nu voi fi acela care voi vota contra înarmării națiunii".

La socialiști, patriotismul implica însă și lupta hotărîtă pentru propășirea maselor populare, pentru ridicarea lor materială și culturală, condiții esențiale ale trăiniciei statului. Măsurile necesare apărării independenței țării, sublinia în ședința Parlamentului din 13 decembrie 1896, deputatul socialist V.G. Morțun, „trebuie să le căutăm, trebuie să le găsim în noi, în neamul nostru care a știut, după vremuri, să se arate în stare de a păstra și a apăra cu vrednicie acest pămînt împotriva tuturor încălcărilor și a năvălirilor". Pentru aceasta, pentru a face din România „o stîncă solidă care să stea mîndră și semeață înaintea amenințătoarelor valuri", remarca el în continuare, „trebuie să deșteptăm la viață politică pe fiii, pe urmașii acelor viteji care în atîtea rînduri și în scurgerea atîtor veacuri ne-au apărat țara și neamul".

Adversari hotărîți ai politicii marilor puteri de împărțire a Europei în tabere militare, socialiștii români s-au pronunțat pentru respectarea dreptului tuturor popoarelor la independență. „Adevărul, tristul adevăr — scria ziarul socialist **Drepturile omului** din 11 septembrie 1885 — este că puternicii stăpînitori ai lumii se joacă de-a mingea cu micile popoare, că harta Europei se modelează, se preface, se reformează după cum le convine celor cîțiva arbitri ai omenirii".

În analizarea și aprecierea politicii externe a statului român în ultimele decenii ale secolului trecut, socialiștii români nu puteau face abstracție de condițiile și posibilitățile interne ale țării, de situația ei geografică și strategică, de jocul alianțelor marilor puteri, de evoluția și dinamica relațiilor internaționale. Desprinzînd coordonatele de permanență ale politicii externe românești și pronunțîndu-se pentru menținerea lor, socialiștii le-au definit ca logice și orientate „în direcția intereselor țării". Așa se explică, de fapt, participarea lor entuziastă la luptele care au avut loc în acei ani pentru desăvîrșirea unității național-statale, pentru apărarea țării de orice agresiune.

Dr. Vasile NICULAE

Transilvăneanul, bănățeanul, bucovineanul

În procesul de înfăptuire a marelui ideal al independenței României, la loc de cinste se înscrie și contribuția românilor din teritoriile ce continuau să fie detașate prin granițe nefirești de trupul țării. Se manifestase încă o dată, în chip impresionant, unitatea în cuget și simțiri a tuturor românilor. Acum, ca și altădată, înainte și după aceea, tot ce se întîmpla mai de seamă de o parte a Carpaților stîrnea un răsunet puternic de cealaltă parte. Românii din provinciile subjugate aveau încredere nestrămutată în izbînda României în războiul drept pe care-l purta. Ei erau conștienți că statul român suveran va reprezenta un sprijin hotărîtor în înfăptuirea visului secular, „de dorul cui au răposat și moșii și părinții", desăvîrșirea unității naționale.

Pregătirile de război, după semnarea la 4/16 aprilie a Convenției româno-ruse[1], au avut un viu răsunet în opinia publică a românilor din provinciile subjugate. **Gazeta Transilvaniei** (Brașov), **Telegraful român** (Sibiu), **Familia** (Oradea) și alte publicații de peste munți și-au informat permanent cititorii despre evenimentele din România și le-au comentat semnificativ. În ajunul proclamării independenței, **Gazeta Transilvaniei** arăta că „independența statului român [...] este astăzi unul dintre cele mai principale obiecte ce se discută în toată presa europeană", iar prin pana lui George Bariț sublinia că „România este decisă a-și apăra existența și drepturile sale pînă la marginile extreme", adică pe cîmpurile de luptă, pînă la sacrificiul suprem.

Proclamarea independenței României a produs o puternică impresie în Transilvania, Banat și Bucovina.

Discursul rostit, la 9 mai, de Mihail Kogălniceanu a fost publicat de presa română de peste Carpați. „Noutatea cea mai mare pentru noi, scria revista **Familia** din 15/27 mai, se rezumă în cuvintele: «România s-a proclamat independentă și totodată a declarat război Turciei»". La rîndul său, **Gazeta Transilvaniei** sublinia starea de spirit a tuturor românilor: „Ziua proclamării indepen-

[1] Vezi **Magazin istoric**, nr. 4/1977.

denței României a produs în inimile fiecărui român sentimente de bucurie, că după atîția secoli [...] România este redată sieși". Românii din Imperiul habsburgic, dorind să facă cunoscută Europei poziția lor față de evenimentele din România, au editat la Viena, ziarul de largă circulație **Der Osten.** În acest ziar a apărut o declarație de solidaritate semnată de 300 persoane, prin care era salutată „cu frățească cordialitate România liberă și independentă" și se ura, în același timp, „glorie și izbîndă armatei sale". În comentariul apărut în același ziar se arăta că „milioanele de români din Transilvania, Banat și Bucovina urmăresc cu simțăminte frățești această luptă glorioasă a fraților · lor", subliniindu-se că „lumea n-a văzut niciodată o luptă mai dreaptă și pentru o cauză mai justă".

Apreciind, în cunoștință de cauză, ecoul produs peste Carpați de actul istoric de la 9 mai, comitele suprem al comitatului Turda-Arieș, Kemény György, raporta la 7 iunie 1877, ministrului de Interne maghiar Tisza Kálmán, că românii din Transilvania, după proclamarea independenței României, „jubilează, sperînd și crezînd că, în viitorul apropiat, Regatul României va fi întemeiat, iar poporul român este convins că unirea Transilvaniei cu Regatul Român este numai o chestiune de timp".

Declarațiilor și demonstrațiilor de solidaritate cu România independentă din orașele și satele Transilvaniei și Banatului, li s-au adăugat, pătrunse de același fior patriotic, cele din Bucovina. Deși această provincie era lipsită de presă în limba natală, românii de aici au găsit posibilități de a-și exterioriza sentimentele lor de bucurie față de actul de independență a României. Printr-o proclamație tipărită la Iași și difuzată în acele zile, poetul bucovinean Dimitrie Petrino îndemna pe românii transilvăneni și bucovineni „să ridice armele împotriva asupritorilor pentru eliberarea lor din robie și unirea cu românii din țară". Organizați în Societatea „Arboroasa", studenții români de la Universitatea din Cernăuți, celebrînd evenimentul, își exprimau hotărîrea de a sprijini direct, cu armele, cauza României independente.

Susținerea războiului din 1877-1878 de masele populare din Transilvania, Banat și Bucovina s-a concretizat în sprijinirea morală și materială, înrolarea de voluntari în armata română.

Nu se proclamase încă, oficial, independența și apeluri pentru organizarea de comitete de ajutorare s-au înregistrat la Cluj, Sibiu și Brașov, la Cernăuți și Suceava. În fiecare zi se anunța formarea altor comitete în orașele și chiar în satele Transilvaniei și Bucovinei. Numai în Transilvania numărul acestora s-a ridicat la peste 350, în această cifră cuprinzîndu-se doar cele consemnate de presa vremii. Cîte vor fi fost în total e greu de știut. Se știe însă că impulsul a pornit din sudul Transilvaniei, de la Sibiu și Brașov, puternice centre culturale și politice românești, unde își aveau sediul „Astra", organele de presă **Gazeta Transilvaniei** și **Telegraful român.** Din aceste focare, elanul patriotic s-a răspîndit cu iuțeală spre Făgăraș, Alba Iulia și Cluj, ajungînd, concomitent, pe Mureș și pe Tîrnave, în Munții Apuseni și Țara Năsăudului, în Bihor și Satu Mare, în Banat și Maramureș.

De amploarea mișcării de solidaritate a transilvănenilor cu frații lor de peste munți s-au sesizat oficialitățile, grupările politice și publicațiile ostile acesteia. Ministerul de Interne de la Budapesta a interzis „înființarea de comitete peste tot, fără distincțiune de naționalitate și culori politice", iar oficialitatea locală a luat măsuri de desființare a comitetelor existente. În articolul **Spre folosul românilor răniți,** George Bariț, lua atitudine vehementă față de măsurile oficialității și nu ale poporului maghiar, împotriva comitetelor de ajutorare, demonstrînd că datoria cea mai de preț a unui popor este lupta sa pentru libertate, pentru independență. În numele întregii prese românești, Bariț adresa o caldă felicitare locuitorilor din România pentru patriotismul dovedit și comitetelor femeilor române din Transilvania, a căror activitate nu se deosebea prin nimic de a „Crucii Roșii" din orice țară. De aceea, socotea el, trebuia continuată cu toată energia, „disprețuind orice metehne ale tiraniei și egoismului ucigător de patrie". Exemplul lui Bariț a fost urmat și de alții, care au iscălit și publicat proteste asemănătoare. Un **Apel la români,** publicat în **Gazeta Transilvaniei,** din 9 iunie, sublinia „simțămîntul umanității, iubirea și legătura de sînge", care „nu se dizolvă decît odată cu viața", și reînnoia chemarea de „a da fiecare obolul său pentru alinarea suferințelor fraților noștri din România răniți în război".

„Cauza ostașului român" era considerată „cauza generală română". Victoria armatei române era socotită victorie a „întregii națiuni, fie aceea risipită în oricare parte a lumii", deoarece „sîngele apă nu se face". De aceea, înfruntînd greutăți, rezistînd amenințărilor, patrioții din Transilvania, Banat și Bucovina și-au înmănuncheat voințele și au învins toate piedicile, toate primejdiile. La acestea trebuie adăugată atitudinea Crucii Roșii din România, a presei din București în frunte cu **Românul.** Exprimîndu-și regretul față de „rigorile de neînțeles la care sînt supuși românii din Transilvania din partea autorităților ungurești", Mihail Kogălniceanu, într-o scrisoare către agentul diplomatic al României la Viena, califica drept „un lucru nemaiauzit" de a împiedica „românce le de dincolo de Carpați să facă colecte pentru ambulanțele noastre".

În pofida arbitrariului oficialității, listele de donații au sporit mereu, mai cu seamă

în perioada luptelor de la Plevna, Rahova, Smîrdan, încît presa se găsea în criză de spațiu în privința publicării lor. **Gazeta Transilvaniei** cerea chiar scuze cititorilor pentru întîrzierile în aducerea la cunoștința opiniei publice a acestor liste, din cauza numărului lor atît de mare „încît am putea umple mai multe coale de tipar numai cu acestea".

Conștienți de însemnătatea istorică a evenimentelor, țăranii, muncitorii, meseriașii, negustorii și intelectualii români, tinerii care studiau la Viena și Pesta, chiar și elevii au adunat importante sume de bani și cantități de îmbrăcăminte, pînză, medicamente, pansamente ș.a. Într-un timp relativ scurt, brașovenii au subscris numai în bani suma, însemnată pentru vremea aceea, de 7 540 lei aur, iar sibienii — vreo 5 000 lei aur. O ambulanță bine echipată cu tot ce era necesar, „prea frumos împodobită", pe care strălucea inscripția „doamnele române din Transilvania", pornea spre cîmpul de luptă la 23 iunie 1877. Cunoscutul și originalul oier-cărturar Badea Cârțan din Cârța Făgărașului a donat pentru nevoile armatei întreaga sa turmă de 1 200 oi, care se afla la pășunat în Bărăgan. Pe listele de subscripție apăreau ca donatori sătenii din Vistea și Lisa — Făgăraș (zeci de cămăși, pînză, pansamente), cei din Cean-Cluj (scamă), țăranii din Poiana-Sibiu (porumb) sau din Pecica — Arad (102 florini). În fiecare casă românească femeile și copiii făceau pentru răniți acele scame care serveau pentru înlocuirea vatei la pansamente.

Demn de subliniat este și faptul că, alături de români, în acțiunea de susținere materială și morală a luptei armatei române s-au aflat și maghiari. Meseriașii din Vraniu (Banat), de pildă, au donat în acest scop 500 coroane; la Blaj, în noaptea căderii Plevnei, intelectualii și meseriașii maghiari au aprins lumînări la geamurile caselor, asemenea întregii populații românești; marele poet maghiar Arany János a cîntat eroismul ostașilor români în însuflețitorul său poem **Plevna.**

Tot mai numeroase și mai valoroase donații din Transilvania soseau pe adresa Crucii Roșii din București, iar din Bucovina pe adresa Crucii Roșii din Iași, adăugîndu-se celor realizate de locuitorii din România. Pe bună dreptate neobositul George Bariț putea scrie că „dacă nu am mai avea altă probă despre ferma decisiune a locuitorilor țării de a se apăra pe viață, pe moarte, ne-ar fi deajuns acele liste lungi de oferte extraordinare".

În adevăr, **Monitorul oficial** din București constată că totalul listelor de subscripție din România și teritoriile de sub dominația străină ajunsese la 1 540. Realitatea a confirmat și afirmația lui Bariț referitoare la raportul valoric dintre donații și rechiziții. În adevăr cei 9 247 000 lei reprezentînd valoarea donațiilor înregistrate de la populația din toate provinciile românești de sub dominație străină era egală cu circa 77 la sută din valoarea rechizițiilor efectuate în România pe baza legii.

Contribuția provinciilor aflate sub dominație străină la susținerea războiului de independență a avut o strălucită expresie și în lupta cu arma în mînă a multor fii ai acestor meleaguri împotriva oștirilor otomane. Numărul mare de cereri de înscriere ca voluntari în armata română a numeroși tineri din provinciile de sub stăpînirea Imperiului habsburgic constituie o demonstrație grăitoare că pe toate plaiurile românești se declanșase o adevărată mișcare în acest sens. Și nu era vorba numai de români, ci și de tineri din rîndul naționalităților conlocuitoare, între aceștia și evrei, care erau ajutați în feluri forme de comitetele evreiești organizate în sprijinul războiului de independență.

Simțămintele patriotice care stăpîneau mințile și inimile românilor din teritoriile subjugate creaseră un adevărat climat pentru afirmarea dorinței și voinței de a se înrola ca voluntari în armata română. Cu multă măiestrie și abilitate acționa presa pentru dezvoltarea acestui climat. La sfîrșitul lunii mai 1877, de pildă, **Gazeta Transilvaniei** publica apelul intitulat **La arme,** adresat foștilor ofițeri care au servit în armata austro-ungară, arătînd că sînt primiți „cu brațele deschise" voluntari în armata română. Presei i se alătura acțiunea în același sens a unor entuziaști care nu conteneau a face propagandă pentru înrolarea de voluntari. Unul dintre aceștia, tînărul I. Tieșeanu, din Oravița, răspîndea în rîndul colegilor de generație harta Daco-României și întreținea legături cu patrioții din România, care, prin scrisori, îi alimentau mereu îndrăzneala. O asemenea scrisoare, primită din Slatina, la 8 mai 1877, îl îndemna la activitate secretă: „Grijește bărbătește pentru colecta de bani și voluntari".

Și voluntari au plecat din Brașov, Făgăraș, Orăștie, Blaj, Vișeul de Sus și din alte și alte orașe și sate transilvănene; din Bucovina s-au înrolat voluntari elevi din clasele superioare ale liceului și școlii normale, studenți de la facultățile Universității din Cernăuți, printre care se aflau nu numai bucovineni, ci și bănățeni și chiar români din Valea Timocului. Cheltuielile de călătorie ale studenților au fost asigurate printr-o colectă organizată de Societatea „Arboroasa". Rezultatele au fost peste așteptări. După acoperirea costului drumului, au mai rămas bunuri și bani destinați pentru ajutorarea răniților. Presa din România a publicat un număr apreciabil de știri cu privire la înrolarea voluntarilor transilvăneni, bănățeni și bucovineni, fără a-i nominaliza însă pentru a le feri familiile de măsurile represive ale oficialității. Documentele vremii, memoriile și amintirile contemporanilor, participanți sau nu la campania militară, au consemnat totuși pentru posteritate numele unora din-

tre voluntarii ardeleni și bucovineni. De la Blaj, elevii N. Cotuțiu și Artimon Pop; din comuna Bobahalma, Petru Drăghici; de la Orăștie, N. Cruceanu; de la Făgăraș, V. Grama, Gh. Borzea, I. Bejan, I. Popovici și Damaschin Popa; din Brașov, Gh. Diamandi; din Rîșca, A. Hențescu și mulți alții; dintre bucovineni se cunosc numele lui Chibici-Rîvneanu, prietenul lui Eminescu, ale conducătorilor grupului de liceeni și normaliști Alexandru Giurgiuvan, Emilian Hudei, Gheorghe Levescu, Ilie Gherghel, precum și ale altora. Cei mai mulți au rămas însă necunoscuți, contopindu-și vitejia și jertfele cu ale zecilor de mii de eroi din România.

Că numărul voluntarilor a fost destul de însemnat ne-o atestă și măsurile drastice ale oficialităților, anchetele și urmăririle efectuate de autoritățile locale, discuțiile furtunoase din Parlamentul de la Pesta, unde deputatul român bihorean, Partenie Cosma, încerca să tempereze „zelul reacțiunii de a frîna acest impuls firesc", repetatele proteste ale guvernului de la Viena adresate guvernului de la București. Un exemplu edificator: ministrul de Externe austro-ungar, Gyula Andrássy, sesiza pe C. Bălăceanu, reprezentantul diplomatic al României la Viena, că „un număr de tineri români din Sibiu și Făgăraș [...] au trecut fără pașaport spre a se înrola în armata noastră și au fost la Ploiești obiectul unor manifestații jignitoare pentru Austro-Ungaria", pretinzînd guvernului român să-i extrădeze pentru a descuraja pe alți tineri care ar dori să le urmeze exemplul. Dacă voluntarii s-ar dovedi refractari sau „revoluționari", continua ministrul austro-ungar, urmează a fi siliți să se întoarcă la casele lor în virtutea convenției de extrădare. Atitudinea guvernului român a fost demnă și fermă: ministrul de Externe, Mihail Kogălniceanu, a respins cererea de extrădare a voluntarilor, neuitînd să-i amintească lui Andrássy că el, Kogălniceanu, în calitate de ministru de Externe și prim-ministru, în anii 1859-1860, a acordat sprijin și ajutor patrioților maghiari care se străduiau să organizeze acțiuni antihabsburgice.

Comportarea voluntarilor transilvăneni și bucovineni în timpul războiului este aureolată de nimbul vitejiei și eroismului. Ei au primit botezul focului chiar în cele dintîi lupte cu turcii. Voluntarul transilvănean Coriolan a înfruntat cele mai periculoase situații, făcîndu-și datoria pînă la jertfirea vieții. Lovit de un glonte inamic pe cînd îngrijea un rănit, Nicolae Grancea nu a părăsit tranșeele, ci a continuat să acorde asistență sanitară celor ce sufereau. La fel a procedat și Filip Mihalca, care a acordat cu devotament ajutor ostașilor răniți. Emilian Hudei s-a distins la asediul Plevnei, obținînd galoanele de sergent, împreună cu alți tineri din Bucovina — Ion Fongan, Bodnărescu și Apolonie — Alexandru Chibici-Rîvneanu s-a remarcat în luptele de la Smîrdan, medicul veterinar Dionisie Buceschi și-a făcut datoria unde era mai mare nevoie. Mai binecunoscută este activitatea căpitanului bănățean Moise Grozea[1], care, prin priceperea, vitejia și curajul său, prin spiritul de abnegație dovedit la atacul asupra Griviței, poate sta cu cinste alături de cele mai frumoase figuri de eroi ai războiului de independență. El vedea în războiul la care participa un moment de culme în existența poporului român. Așa cum spunea într-una din scrisorile sale, „victorie sau moarte este deviza fiecărui soldat român; să dăm tot ce avem pentru bravii noștri soldați este deviza fiecărui cetățean român". Și într-adevăr pentru vitejia și eroismul lor, mulți voluntari din provinciile românești subjugate, între care și căpitanul înaintat la gradul de maior, Moise Grozea, au fost distinși cu importante decorații militare.

Se potrivesc tuturor luptătorilor transilvăneni, bănățeni, bucovineni aprecierile aceluiași Partenie Cosma, rostite în Parlamentul de la Pesta, anume că atunci „cînd a bătut ora pentru eluptarea independenței patriei tot românul, ca unul, au sărit înaintea redutelor neexpugnabile ale celui mai cumplit și viteaz inamic, ce e drept însoțit de surîsul curios și compătimitor al Europei, dar în curînd s-au reîntors întîmpinați în calea lor de triumf, de admirarea și stima Europei, pentru că au dovedit în mod eclatant înaintea lumii că acolo jos la Dunăre există un popor brav și tînăr, care-și cunoaște chemarea sa europeană și este în stare a și-o împlini, un popor a cărui alianță poate fi prețioasă pentru oricine".

Independența României, asemenea altor istorice înfăptuiri n-a fost opera unui singur om sau a unor oameni, oricîte merite au avut unii dintre aceștia în realizarea marelui eveniment. Asemenea altor evenimente de răscruce, independența României a fost opera întregului popor român, din România și deopotrivă din provinciile aflate sub dominație străină. Poporul a pregătit-o pas cu pas, cu răbdare și tenacitate. Poporul a apărat-o cu sîngele și viața celor mai buni fii ai săi. Poporul a suportat toate greutățile, materiale și morale ale războiului. Efortul statului și poporului român pentru susținerea războiului de independență își are și o grăitoare expresie cifrică — peste 100 000 000 lei aur — care, raportată la numărul populației și la gradul de dezvoltare economică a țării în acea perioadă, este cu adevărat impresionantă. Conștientă și matură, chibzuită și hotărîtă, națiunea, în mod unanim, a consimțit la marea solicitare umană, militară și economică a momentului istoric. Și această bază socială și națională largă și puternică a conferit independenței de stat a României temeinicia veșniciei.

Acad. Ștefan PASCU

[1] Vezi **Magazin istoric**, nr. 11/1976.

Femeia

Pe vastul front național pentru cucerirea independenței depline a țării s-au remarcat, prin fapte demne de admirație, și milioanele de femei din orașele și satele patriei, ca și românce le din Transilvania și Bucovina, provincii aflate vremelnic sub stăpînirea Imperiului austro-ungar. Acționînd în cadrul Societății de Cruce Roșie sau în comitete special constituite, ele s-au ocupat cu strîngerea de fonduri bănești și diverse materiale destinate ajutorării armatei, precum și cu organizarea și înzestrarea unor ambulanțe și spitale, subvenționate prin mijloace proprii. Din Moldova și pînă în Oltenia și de aici în Transilvania s-a desfășurat astfel o largă acțiune, prin care ostașii aflați pe front au simțit în permanență sprijinul mamelor, soțiilor, fiicelor și surorilor lor.

La 18 aprilie 1877 lua ființă, sub conducerea Mariei Rosetti Roznovanu, „Comitetul central al doamnelor din Iași pentru ajutorul și îngrijirea răniților români", care adresa următorul apel: „Nouă româncelor ne revine sarcina și onorul de a aduce alinare suferinței, de a veghea lîngă răniți și a-i reda țării lor; pentru aceasta nu trebuie să cruțăm nici bani, nici stăruințe. Rolul nostru este de a fi peste tot locul unde se va cere acel spirit de adînc și curajos devotament...". Hotărîrea femeilor moldovene de a participa la efortul general pentru susținerea armatei a avut un larg răsunet. „Femeile din Iași, urmașe demne a mumei lui Ștefan cel Mare, se grăbesc a încuraja pe soții și fiii lor să-și facă datoria, astăzi cînd patria-i cheamă a-și vărsa sîngele pentru dînsa, promițînd că la rîndul lor ele nu vor cruța nici sacrificii, nici osteneli", relata ziarul local **Curierul,** în aprilie 1877.

Imediat după constituire, comitetul a început să se ocupe de organizarea unei ambulanțe[1] și a unui spital mobil. În acest scop, după cum menționa aceeași publicație, s-a creat un depozit, „astăzi în plină activitate și care posedă deja un material atît de însemnat, încît el este suficient nu numai la înzestrarea completă a unei ambulanțe, dar și la mai departea ei aprovizionare pe cîmpul de bătălie", și un atelier în care femeile pregăteau diferite obiecte necesare unităților sanitare. În același timp, presa, aproape în fiecare număr, publica numeroase liste cu numele donatorilor și cu mențiunea donațiilor trimise comitetului din diferite regiuni ale țării de către persoane particulare, întreprinderi și instituții în vederea organizării și înzestrării ambulanței și a spitalului mobil. Pentru înzestrarea spitalului, comitetele femeilor din Tecuci și Piatra Neamț, de exemplu, au oferit corturi și paturi. Ministerul de Finanțe a acordat scutiri de vamă pentru comenzile de material sanitar făcute în străinătate; Primăria orașului Iași — pentru taxele comunale; Regia monopolului tutunului a oferit tutun pentru ostași; Căile Ferate au luat măsuri ca transportul celor două unități sanitare și al personalului necesar să se facă — o bună parte din drum — în mod gratuit.

Odată pregătirile terminate, ambulanța dotată cu trăsuri și furgoane pentru transportul răniților și spitalul, înzestrat cu tot ce era nevoie pentru instalarea lui, au fost trimise la destinație. „Așadar — cum remarca ziarul **Curierul,** în 31 iulie 1877 — în trei luni de zile s-a înființat de onorabilul Comitet central al doamnelor din Iași, atît o ambulanță din cele mai bine înzestrate de pe cîmpul de război, cît și un spital mobil".

Doctorul Carol Davila relata că primii 75 răniți au primit îngrijire din partea ambulanței doamnelor din Iași. Spitalul, instalat la Turnu Măgurele, era la 15 august 1877 „în plină activitate la fața locului".

Cu cele două unități sanitare a venit de la Iași și o parte din personalul medical necesar, printre care dr. Ludovic Rus, infirmierele Eliza Codreanu și Zoița Gheorghe, cît și directoarea spitalului, Eliza Vîrnav Liteanu și președinta comitetului, Maria Rosetti Roznovanu.

În noiembrie 1877, ieșencele au organizat, pentru cei ce se întorceau bolnavi de pe front, în orașul lor, în casa Elenei Mălinescu, Spitalul Santa Maria, cu o capacitate de 50 paturi.

Inițiativa celor din Iași a fost urmată și în alte orașe din Moldova. Astfel, în Bacău, 52 femei au format „un comitet cu scop de a aduna, prin concursul tuturor cetățenilor din acest județ, sume de bani spre a veni în ajutorul răniților din armata noastră". De asemenea, s-au mai constituit comitete ale femeilor pentru ajutorarea ostașilor români răniți și la Botoșani, sub conducerea Catincăi Buzdugan, la Tecuci, Roman, Huși, Fălticeni, Piatra Neamț, Galați, Suceava, Vaslui, Bîrlad etc.

În Muntenia, astfel de comitete au funcționat în județele Brăila, Buzău, Dîmbovița, Rm. Sărat, Romanați, Ilfov etc. și în orașele Ploiești, Tîrgoviște, Urziceni, Cîmpulung etc.

În capitala țării, Comitetul femeilor a funcționat sub președinția Mariei Rosetti. Apelurile adresate de acest comitet au avut, de asemenea, un larg răsunet în rîndul opiniei publice. În lunile mai și iunie 1877, aproape în fiecare număr al ziarului **Românul** au apărut liste cu colectele și donațiile făcute de public

[1] Ambulanță (în accepția epocii) — instalație sanitară în spatele frontului, unde răniților li se dă primul ajutor medical — **n.r.**

pentru înființarea unei unități sanitare destinate îngrijirii răniților. În iunie 1877, Maria Rosetti făcea cunoscut prin presă că datorită „patriotismului și generozității publicului" s-au primit donații cu care poate fi înființat un spital. O astfel de instituție a fost organizată, cu concursul medicilor L. Fialla, I. Felix, N.Kalinderu etc.

Revista **Familia,** în numărul său din 10/22 iulie 1877, sublinia că inițiativa acestei nobile întreprinderi a luat-o d-na Maria C.A. Rosetti, „prin a cărei stăruință s-au adunat obiecte necesare pentru 50 răniți și aproape 4 000 lei numerar". De altfel, inimoasa președintă a Comitetului femeilor din București s-a aflat mereu la datorie. „Am văzut pe d-na Rosetti cu multă abnegație lucrînd la bucătărie, stăruind, tocînd și împărțind carnea pentru diferite preparații culinare și pe lîngă acestea mai preumblîndu-se pe lîngă răniți, întrebîndu-i de dorințele lor", scria dr. Fialla. „Simțămintele iubirii de oameni și patriotismul luminat, de care ne dați exemplu, impun datoria oricărei femei române a vă urma pe calea virtuții și a devotamentului", i se adresa într-o scrisoare Ecaterina Robescu, în octombrie 1877.

Admirația și prețuirea de care s-a bucurat activitatea pe care femeile din București au desfășurat-o în acea perioadă își găsesc expresia și într-o scrisoare adresată, în decembrie 1877, redacției ziarului **România liberă,** de către Elena Dragomirescu al cărei fiu rănit a fost îngrijit în spitalul care a funcționat la Craiova și apoi la Turnu Măgurele: „Ca mamă, îmi permit, domnule redactor, a vă ruga să vă faceți ecoul inimii mele plină de recunoștință către aceste demne mame ale oștenilor suferinzi și a le asigura că numele dumnealor va fi etern imprimat în adîncul sufletului tuturor părinților ce, ca mine, au a le mulțumi chiar viața, poate, a fiilor lor".

În București a funcționat și Comitetul soțiilor medicilor, din care au făcut parte Elena Dumitrescu, Elena Fialla, C. Teodorescu, Eliza Petrescu, Maria Polizu ș.a. Acestea, nu numai în timpul războiului, dar și după terminarea lui au îngrijit pe cei suferinzi, constituind, în mai 1878, Societatea femeilor române pentru protejarea orfanilor din război.

O importantă contribuție au adus și femeile din Oltenia, care din luna mai 1877, au constituit comitete de ajutorare a ostașilor români răniți. Craiovencele s-au ocupat îndeaproape de amenajarea unui spital special chirurgical pentru îngrijirea soldaților răniți, de care au avut grijă în tot timpul războiului. În iunie 1877, învățătoarea Aristia Stoicescu, adresîndu-se Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, cerea: „În fața grelelor împrejurări în care se găsește țara cu ocaziunea resbelului, în lipsă de alte mijloace cu care aș putea veni în ajutorul fraților ce sînt gata a-și vărsa sîngele pentru apărarea patriei, vă rog cu onoare să binevoiți a primi mica ofrandă ce-mi permit a face, ordonînd a reține, cu începere de la 1 iulie, pînă la finele resbelului, o pătrime din modestul salariu ce-l primesc ca institutoare a clasei a III-a la Școala primară de fete nr. 3 din Craiova".

La 30 mai 1877, redacția ziarului **România liberă** a primit din Tg. Jiu o scrisoare semnată de 24 gorjence, în care se spunea: „Îndată ce ostilitățile au început între noi și Turcia, doamnele din Tg. Jiu, aducîndu-și aminte de datoria ce revine tuturor românilor atunci cînd țara e în pericol, au constituit o societate anume «Gorju», care are de scop a veni în ajutorul soldaților care luptă pentru apărarea drepturilor scumpei noastre Românii".

La Turnu Severin, cînd s-a anunțat, la începutul lui septembrie 1877, că vor sosi 150 răniți, apelîndu-se la cetățenii orașului ca să contribuie la pregătirea corespunzătoare a spitalului, femeile au răspuns primele la strîngerea a tot ceea ce era necesar.

Emoționante au fost dovezile date, în această mare acțiune, de către femeile muncitoare. Din puținul pe care-l aveau, au făcut donații în bani și în diverse obiecte. Lucrătoarele de la Fabrica de timbre din București, pe lîngă contribuția bănească, au confecționat 28 perne de lînă albă prima calitate, cu 56 fețe de pernă de pînză fină destinate spitalelor. Comitetul lucrătorilor și lucrătoarelor de la casa „Briol" a organizat un bal în scopul „ajutorării familiilor soldaților căzuți în lupte". Țărăncile, cadrele didactice de la orașe și sate, și-au adus, de asemenea, obolul lor, în marele obol al țării.

Șirul exemplelor privind contribuția femeilor din Moldova, Muntenia și Oltenia, ca și de pe toate celelalte plaiuri românești la războiul din 1877-1878, ar putea mult continua, toate dovedind că fiicele țării s-au arătat la înălțimea marelui moment pe care l-a trăit poporul.

Elisabeta IONIȚĂ

În împrejurările în care Partidul Național din Transilvania nu putea desfășura o activitate legală pentru mobilizarea maselor de solidarizare cu patria luptătoare, cele care au luat inițiativa acestor acțiuni au fost femeile. Soțiile, surorile și fiicele fruntașilor mișcării naționale românești în Transilvania și Bucovina au devenit în această largă acțiune activiste energice și permanente. Primul comitet de femei din Transilvania s-a constituit la Sibiu, în ziua de 5/17 mai 1877. Președinta acestui comitet, Iudita Măcelariu, „fiică a

Apusenilor" și urmașă, prin fapte, a luptătoarei revoluționare de la 1848, Pelaghia Roșu, era soția și colaboratoarea președintelui Partidului Național Român din Transilvania, Ilie Măcelariu. În jurul ei s-au grupat Maria Hannia, vicepreședintă, Caliope Boiu și Maria Cosma, secretare și Agnes Popa, casieră. La 7/19 mai 1877, George Bariț publica în **Gazeta Transilvaniei** un apel-manifest intitulat **Epistolă respectuoasă către femeile noastre,** prin care saluta constituirea comitetului. Autorul textului sublinia că armata română își varsă sîngele „pentru existența patriei și a națiunii, pentru libertate [...] România este decisă a-și apăra drepturile sale pînă la marginile extreme". În apel se exprima încrederea că în orașele și satele Transilvaniei urmau să se constituie comitete pentru ajutorarea românilor răniți pe cîmpul de lupte.

Aceleași idei au fost reluate într-un articol apărut în numărul din 22 mai/3 iunie 1877, al **Gazetei Transilvaniei,** sub titlul **Spre folosul românilor răniți**[1].

Răspunzînd chemării, Sevastiana Mureșianu, din Brașov, considera și ea că susținerea „consîngenilor noștri, astăzi răniți în bătălie [...] a eroilor români, care sîngeră oriunde în lupta pentru apărarea existenței naționale române", era o obligație sfîntă pentru fiecare român.

Comitetul din Sibiu a cuprins în raza activității sale 154 localități din județele Sibiu, Brașov, Alba, Sălaj, Hunedoara, Caraș-Severin, Timiș, Bihor, Maramureș și cu legături pînă la Budapesta și Viena.

Asemenea comitete s-au constituit și la Cluj — sub conducerea Mariei Iliescu, la Făgăraș — sub președinția Anastasiei Popescu, la Oradea — avînd în frunte pe Venturia Roman și la Năsăud — sub conducerea Elisabetei Pop Păcurariu.

Amploarea solidarizării românilor din Transilvania cu războiul de independență, în care vedeau o cauză comună, a produs panică în rîndul autorităților. Acestea au recurs la măsuri drastice pentru a împiedica dezvoltarea mișcării naționale românești. Printr-un ordin din Budapesta s-a dispus, la 12/24 mai 1877, dizolvarea comitetului de femei din Sibiu. Printr-un alt ordin, din 14/26 mai 1877, s-a interzis organizarea de „comitete peste tot fără distincțiune de naționalitate și culori politice". Pretextul folosit de autorități era poziția de neutralitate adoptată de Imperiul austro-ungar față de războiul din 1877-1878. Se trecea însă sub tăcere vasta activitate desfășurată de comitetele filootomane organizate în Ungaria cu sprijinul manifest al oficialităților.

Cot la cot cu ostașul...

Nevoită să anunțe, la 19/31 mai, suspendarea temporară a activității comitetului, Iudita Măcelariu adresa, în numele acestuia, Ministerului de Interne din Budapesta un protest în care se revendica revocarea ordinului de dizolvare. Referindu-se la comitetele organizate în capitala statului maghiar pentru ajutorarea răniților turci, Iudita Măcelariu se întreba cu temei: „Sau doară numai pentru aceea au devenit nepermisibile aceste comitete, pentru că au întreprins și doamnele române astfel de lucruri umanitare în favoarea fraților lor pătimitori din România?".

Protestul era larg sprijinit de presa românească de pe ambele versante ale Carpaților, de publicațiile săsești și chiar de unele periodice străine din afara granițelor românești. Constanța Argetoianu, din Craiova, își exprima, cu această ocazie, în **Gazeta Transilvaniei,** din 9/21 iunie 1877, credința că nici un ordin nu-i putea opri pe români de „a vorbi românește, de a iubi românește, de a lucra românește".

[1] Ambele texte au constituit principala acuzație în procesul intentat de către autoritățile habsburgice împotriva lui Barițiu, în iunie 1877, învinuit de „crima tulburării liniștei publice, pentru delictul de agitațiune și provocare de ură". Procesul — care s-a încheiat cu achitarea fruntașului transilvănean — a fost urmărit cu emoție de întreaga opinie publică românească. La 23 aprilie /5 mai 1879, Iudita Măcelariu, însoțită de Ana Moga și Maria Cosma, au înmînat lui Barițiu o scrisoare de mulțumire din partea femeilor luptătoare din Sibiu pentru sprijinul acordat în anii 1877-1878 — **n.a.**

Deși n-au funcționat legal decît o scurtă perioadă de timp, comitetele formate în Transilvania și Banat pentru ajutorarea ostașilor români au desfășurat o serie de acțiuni rodnice.

Măsura de dizolvare a comitetelor n-a putut sista activitatea în sprijinul ostașilor români. Femeile au continuat cu hotărîre lupta, preluînd ca persoane particulare sarcina de a colecta și expedia pe adresa Crucii Roșii din București ofrandele românilor din Transilvania și Bucovina. Alături de ele s-au aflat învățătorii, preoții, notarii comunali, profesorii și avocații care au folosit orice prilej pentru a aduna cît mai multe ofrande pentru răniți. **Familia** insera, la 12 august 1877, chemarea Aureliei Crișan și a Carolinei Pop, sora lui Al. Papiu-Ilarian, către „frații din cîmpie"; romînca I. Boiu Moldovan se adresa celor de pe Tîrnave printr-un apel apărut în aceeași publicație, intitulat mobilizator **Totul pentru ostașii români răniți.**

În orașe și sate s-au lansat numeroase liste de subscripții și s-au stabilit ca principale centre de colectare a donațiilor Sibiul și Brașovul, adăugîndu-li-se Făgărașul, Turda, Sighișoara, Timișoara, Oravița, Alba Iulia, Blajul, Clujul și altele.

Numeroase femei au trimis direct Crucii Roșii din România, fără a apela la un centru de colectare, darurile lor, ale familiilor și cunoscuților. Spre exemplu, femeile din Lugoj au trimis donațiile lor, în pînză și scame, prin asesorul consistorial Arone Damaschin. Din aceeași parte a țării se adresa Crucii Roșii din România, Zoe Lorenzo din Ciacova (Timiș). Trimițînd, la 27 noiembrie 1877, o importantă sumă de bani, 106 florini și 70 creițari, tînăra bănățeană da de știre că fratele său se înrolase voluntar și că era combatant în Regimentul 4 dorobanți, din Tîrgoviște. Din Tg. Mureș, Maria Szebeni Hossu expedia la București importante sume de bani. În Brașov, documentele consemnează participarea a 6 000 femei la acțiunea de ajutorare a României.

În Alba Iulia s-au remarcat Eufrosina Cirilea și Eufemia Pipoșu. „Pentru ajutorul fraților noștri — scriau ele la 9 iulie 1877 — astăzi români răniți în România liberă luptătoare pentru cauza națională și mărirea neamului român, ca în toate părțile locuite de români, așa și la noi se grăbesc cu toții a-și aduce ofrandele lor".

La astfel de acțiuni n-au participat numai particularii, ci și numeroase comunități, unități școlare și biserici, printre care biserica Sfîntul Gheorghe din Brașov, publicații periodice etc. O muncă înfrigurată pentru pregătirea materialelor sanitare necesare răniților s-a desfășurat în școala română din Sibiu, școlile din Tilișca, Macea, Sietin, Sistaroveț, Șomcuța Mare, Tezviniu-Recașu și altele. Femeile Transilvaniei au trimis ajutoare și prin intermediul gazetelor.

Sumele de bani trimise de transilvăneni, în strîngerea cărora femeile au avut o deosebită contribuție, au fost estimate la 124 700 franci aur sau 8 729 000 lei, iar cele în obiecte și medicamente la cel puțin 10 milioane lei. Prin munca fără odihnă a acestor femei, convoaie de căruțe, care ar însuma astăzi lungi garnituri de trenuri cu material sanitar, treceau permanent granița spre București, prin Predeal, Turnu Roșu, Orșova.

De asemenea, prin contribuția lor directă, transilvănencele au participat la organizarea, în iunie 1877, a primei ambulanțe a Crucii Roșii din România.

Solidaritatea cu patria luptătoare s-a manifestat în Transilvania și sub alte forme. Au fost organizate concerte, spectacole, adunări publice pentru sărbătorirea victoriilor de pe front, cu care prilej au fost strînse și ajutoare. În ținuta vestimentară a românilor intrase, ca un semn de distincție națională, cocarda tricoloră și pana de curcan.

Aceeași dragoste fierbinte de țară a călăuzit și activitatea femeilor din Bucovina. Un apel adresat bucovinencelor pentru a se încadra în marea armată a susținătorilor frontului național românesc a fost semnat de Victoria Zotta, Eufrosina Hurmuzachi, Eufrosina și Maria Petrino, Pulcheria Stirce, Catinca și Aglaia Vasilco, Olga Grigorcea, Elena Popovici și Natalia Hurmuzachi. După dizolvarea comitetelor organizate și aici pentru ajutorarea răniților români, semnatarele au continuat să acționeze trimițînd spre București numeroase donații și mai ales importante sume de bani. S-a remarcat cu deosebire activitatea Aglaiei de Flondor și a Elenei Popovici.

Toate acestea demonstrează larga participare a tuturor românilor, femei și bărbați, părinți și copii, tineri și bătrîni la lupta națională pentru independența absolută a României. În Transilvania și Bucovina, în condiții grele de teroare, activitatea femeilor a asigurat caracterul de masă al solidarizării naționale a celor de dincolo de Carpați cu România combatantă.

Cucerirea independenței României le-a dat românilor din teritoriile aflate vremelnic sub ocupație străină, îndemnul și încrederea în lupta pentru desăvîrșirea unității naționale.

Dr. Maria TOTU

Trăind de veacuri pe același pămînt — patria lor comună — români, germani, maghiari și alte naționalități s-au aflat în marile momente din trecutul României de aceeași parte a baricadei. Unul dintre aceste momente a fost războiul pentru cucerirea independenței absolute de stat. În condițiile politice de atunci, care au impus un cadru și forme specifice de manifestare, naționalitățile conlocuitoare s-au aflat din nou alături de români în lupta lor nobilă pentru independență.

Germanul

Sașii au privit cu deosebită simpatie efortul României pentru dobîndirea independenței sale, văzînd în aceasta o cauză dreaptă.

La 24 martie 1875 [toate datele din articol sînt pe stil nou — **n.r.**] **Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt,** oficios al burgheziei săsești, scria că dorința de independență statală e atît de mare în România, încît „la ivirea unui prilej favorabil [românii] nu se vor lăsa înfricoșați nici de eventuale lupte armate, numai pentru a scăpa definitiv de turci".

Consecventă acestei concepții privind dreptul popoarelor la libertate, încă de la izbucnirea primelor răscoale și ciocniri militare în Balcani, continuînd cu intrarea Rusiei și României în războiul împotriva Imperiului otoman și pînă la terminarea acestor confruntări dramatice, opinia publică săsească a urmărit cu deosebit interes evenimentele. Ziarele vremii — îndeosebi **Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt, Hermannstädter Zeitung** (ambele apăreau la Sibiu) și **Kronstädter Zeitung** (de la Brașov) au publicat numeroase știri, articole, corespondențe și comentarii pe marginea evenimentelor. Faptul că multe dintre aceste știri aveau drept sursă ziarele și publicațiile românești denotă, pe de o parte, creditul de care se bucurau aceste publicații și, pe de altă parte, faptul că sașii împărtășeau punctul de vedere al românilor. Astfel, sub titlul **Aus Rumänien** („Din România"), **Kronstädter Zeitung** a publicat, pînă în august 1877, o serie de corespondențe semnate „Z.Z.". N-am putut stabili cine se ascundea sub aceste inițiale, dar autorul lor se identifica cu destinele țării despre care relata, deoarece adesea vorbește despre „noi", despre „țara noastră", „guvernul nostru".

Cotidianul **Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt** își însoțea articolele cu schițe și hărți despre desfășurarea operațiilor militare în Balcani. Ziarele săsești nu se mulțumeau doar să se pronunțe în favoarea politicii românești de proclamare a independenței absolute, ci polemizau chiar cu o serie de ziare oficiale din Budapesta care adoptaseră o poziție filootomană. Astfel, **Kronstädter Zeitung,** luînd atitudine împotriva acelora care denigrau politica României, arăta mai întîi că, fiind pusă în fața problemei „a fi, sau a nu fi", ea a trebuit să aleagă această cale pentru a scăpa de vechi instituții feudale și pentru a se putea dezvolta în mod liber.

În perioada următoare proclamării independenței absolute a României, ziarele germane din Transilvania au prezentat numeroase informații despre participarea armatei române la războiul împotriva Porții, precum și despre contribuția ei la victoriile obținute pe cîmpurile de luptă din Bulgaria, îndeosebi la luptele de pe linia Dunării, de la Plevna, Rahova, Smîrdan ș.a. În repetate rînduri, s-a evidențiat eroismul dorobanților români, care prin vitejia lor stîrniseră admirația întregii Europe. La 26 mai, de exemplu, **Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt** scria: „Un rezultat interesant al luptelor de pînă acum de pe Dunăre este onoarea de arme pe care și-a cucerit-o armata română. În toate ciocnirile, soldații români s-au dovedit buni luptători". La 31 august același ziar relata: „Evenimentul zilei îl constituie ciocnirea trupelor românești cu turcii la Plevna. După relatările agenției **Politische Korrespondenz,** tînăra armată a principelui Carol a trecut cu bine botezul focului și s-a arătat viteză".

În urma victoriei de la Plevna, comentată pe larg, cotidianul săsesc din Brașov, preluînd opiniile unor agenții engleze, sublinia: „Faptul că armata română s-a dovedit atît de destoinică are, atît pentru țară, cît și pentru rezolvarea problemei orientale, o importanță mult mai mare decît s-ar părea. În ochii Europei, România are acum un cu totul alt prestigiu, decît pînă nu de mult [...]. Acum, armata română atîrnă în balanță, fiind un factor de care trebuie să se țină seama în momentul în care harta Europei suferă schimbări care ating și România".

Ziarul din Brașov a relatat și despre explozia de bucurie produsă de victoria de la Plevna în rîndurile românilor din orașul de sub Tîmpa. „Entuziasmat de succesele de arme ale fraților români de dincolo de Carpați, întregul Șchei a fost în picioare", scria **Kronstädter Zeitung** la 14 decembrie 1877.

Ziarele săsești s-au solidarizat cu acțiunile de sprijinire a războiului de independență

de către românii transilvăneni, publicînd ştiri şi comentarii privitoare la activitatea comitetelor româneşti pentru ajutorarea ostaşilor răniţi. Presa de limbă germană a condamnat hotărîrea samavolnică a guvernului de la Budapesta care a interzis activitatea acestor comitete, relevînd faptul că, după interzicerea lor, acţiunea a fost continuată pe cale particulară: „De la interdicţia cunoscută pentru formarea de comitete — scria **Kronstädter Zeitung,** la 6 iulie 1877 — s-au găsit în aproape toate oraşele Transilvaniei doamne româneşti care au publicat în ziare apeluri publice. Eforturile lor sînt încununate de succese frumoase".

Numele unor saşi au apărut chiar în fruntea listelor de ofrande, ca, de exemplu, în cea din februarie 1878, pe care figurau numele locuitorilor din comuna Vlădeni, jud. Braşov.

Deosebit de semnificativă pentru atitudinea populaţiei de naţionalitate germană din Transilvania faţă de războiul României pentru independenţă a fost participarea unor medici saşi în cadrul serviciului sanitar al armatei române, printre care renumitul chirurg dr. Josef Wilhelm Fabricius, ce se stabilise încă din 1859 în România. Medic-primar la Craiova, apoi la Spitalul Colţea din Bucureşti şi din nou la Craiova, el a condus în timpul războiului din 1877-1878 Spitalul „Independenţa" din această localitate. Pentru meritele sale a fost decorat cu „Steaua României". Alt braşovean, dr. Friederich

Eroicele bătălii purtate de armata română pe cîmpurile de luptă şi-au găsit o amplă reflectare şi în presa germană din Banat. Printre ziarele care au acordat un interes deosebit acestui eveniment s-a numărat şi prestigiosul cotidian Temesvarer Zeitung, *care apărea la Timişoara încă din 1852.*

Promovînd principiile liberale ale burgheziei orăşeneşti timişorene, Temesvarer Zeitung *a militat decenii de-a rîndul pentru colaborarea paşnică între toate naţionalităţile din Banat, relevînd lupta românilor bănăţeni pentru egalitate naţională şi dreptate socială. În 1868, de exemplu, gazeta a popularizat activităţile Asociaţiei culturale româneşti „Luminătorul" din Timişoara; în alte numeroase articole au fost reliefate momente din viaţa şi lupta românilor din Lugoj, Caransebeş, Oraviţa, Mehadia, Orşova.*

Începînd cu data de 1 iulie 1877, timp de şase luni, redacţia a acordat un amplu spaţiu frontului româno-ruso-turc. Iniţial, publicaţia a prezentat punctele de vedere oficiale ale guvernului austro-ungar care, încă din 1876, promisese Rusiei că va rămîne neutru în eventualitatea unui conflict al acesteia cu Turcia. Pe măsură însă ce situaţia militară se schimba în favoarea trupelor româno-ruse, în coloanele ziarului au apărut articole care evidenţiau tot mai des faptele de arme ale ostaşilor români.

Luptele de la Plevna au oferit şi acestei publicaţii prilejul de a remarca vitejia exemplară a românilor. „Alaltăieri, 11 septembrie [toate datele sînt pe stil nou — n.r.*], se scria într-un articol apărut la 13 septembrie 1877, a fost deschis focul asupra Plevnei pe întreaga linie a fronturilor. 12 baterii româneşti de artilerie au participat la bombardament. Brigada colonelului Alexandru Anghelescu a intrat în luptă corp la corp cu infanteria turcească şi, după lupte crîncene, a pus stăpînire pe poziţiile ei.*

S-au evidenţiat toate unităţile armatei, şi îndeosebi, Regimentul 13 dorobanţi. Ţarul Alexandru II a decorat 40 soldaţi şi ofiţeri români cu Ordinul «Sf. Gheorghe», iar principele Carol a decorat Regimentul 13 dorobanţi cu «Steaua României»".

Sub titlul Asaltul românilor, *la 1 noiembrie 1877, ziarul publica o amplă relatare privind reluarea luptelor de la Plevna: „Toate tunurile românilor au deschis, în dimineaţa zilei de 19 octombrie 1877, un foc puternic împotriva redutei Griviţa nr. 2. A urmat apoi asaltul a patru batalioane. Turcii au răspuns din redută cu un foc nimicitor asupra atacatorilor. Cu elan şi fără teamă de moarte, românii au înaintat pînă în faţa redutei, fiind obligaţi să se retragă datorită focului în salve al turcilor, care le-a provocat mari pierderi. După-amiază şi seara, tunurile româneşti au pregătit al doilea asalt împotriva Griviţei nr. 2. La lumina lunii, trei batalioane au reluat atacul şi, înfruntînd eroic ploaia de gloanţe, au reuşit să ajungă din nou, în faţa redutei".*

La 14 decembrie, sub titlul Plevna a căzut, *ziarul publica o amplă relatare asupra bătăliei decisive, relevînd vitejia dovedită de ostaşii români în această aprigă înfruntare.*

Thomas BREIER

Aloisius Schmidt, care studiase medicina la facultatea nou-deschisă în București, a activat ca medic la Spitalul „Știrbei" din Buftea-București, unde au fost amenajate în timpul războiului 30 paturi pentru răniți. Dr. Robert Hintz, stabilit la Giurgiu, a participat la război. În septembrie 1877, doi medici din Brașov — dr. Johann Altstädter și dr. Eduard Copony — au trecut Carpații și au activat ca medici șefi în ambulanțele Crucii Roșii din București. La plecarea lui Copony, **Kronstädter Zeitung** îi ura succes ca „luptător neobosit pe tărîmul umanității". Peste două săptămîni, același ziar insera știrea că Altstädter și Copony „sînt lăudați în mod deosebit de presa bucureșteană", fiind tratați „peste tot cu distincție". Pentru aportul său, Copony a primit „Medalia de Război".

Michael KRONER

Maghiarul

„Sînt mîndru pentru tot ce am putut face, că am putut contribui, cu trup și suflet, la cucerirea independenței române". Aceste cuvinte aparțin unui medic de origine maghiară, Ludovic Fialla (1832-1911). Născut la Baja, în Ungaria, participant la revoluția din 1848, el se stabilise încă din 1857 în București, unde, în scurt timp, fusese numit profesor la Școala de medici și farmaciști, condusă de Carol Davila. În 1877, a participat activ la organizarea serviciului sanitar al armatei române. Amintirile sale despre evenimentele la care a fost martor sau participant activ le-a tipărit în volumul **Reminiscențe din războiul româno-ruso-turc.**

Doctorul Fialla nu a fost un caz singular. Ziarul **Kelet** din Cluj — deși adoptase o poziție filootomană — a publicat o scrisoare semnată de opt meșteșugari maghiari, stabiliți în București și adresată populației din Transilvania: „Ne facem o datorie de a vă anunța că noi, meseriașii maghiari, am format un comitet și în curînd vom trimite micile noastre ofrande destinate a ajuta pe soldații români răniți". Pe cîmpul de luptă au participat mulți maghiari, care primiseră cetățenia română, alții au activat în diferite servicii ale armatei — cărăuși, lăcătuși, fierari, dulgheri. Această atitudine era pe deplin firească: maghiarii luau parte la marele eveniment al românilor, alături de care, de-a lungul veacurilor, trăiseră, munciseră și luptaseră ei înșiși pentru libertate națională și socială.

Dr. L. Fialla

Atmosfera entuziastă din țara noastră din acele zile ale proclamării independenței a fost descrisă de inginerul Sándor Veress (tatăl cunoscutului istoric și editor de documente românești Andrei Veress), stabilit din 1860 în capitala României: „Ziua de 9 mai a devenit sărbătoare populară la București și în orașele de provincie. Au fost expuse covoare pe balcoane, muzicanții au cîntat toată ziua cîntece patriotice și populare".

Ziarele progresiste de limbă maghiară din Transilvania și-au informat constant cititorii despre evenimentele din România. Astfel, în paginile lor a fost larg expusă ședința Camerei din 9 mai 1877. Pe baza unor informații, atît preluate din ziarele occidentale, cît și primite de la corespondenții de peste Carpați, s-au scris articole despre organizarea și înzestrarea armatei române, despre calitățile ei morale și de luptă. În ziarul **Alföld,** de exemplu, se arăta: „Trupele române au cea mai bună stare de spirit și au o ținută militară corespunzătoare [...]. Sînt bine îmbrăcate și înzestrate cu armament. Ordinea și curățenia sînt pilduitoare".

Presa a comunicat informații și aprecieri și cu privire la situația de pe front. Într-un articol publicat în ziarul **Kelet** se arăta: „Nu se poate nega faptul că, fără colaborarea celor 30 000 români; nu s-ar fi putut porni atacul asupra Plevnei". Bătălia pentru această localitate a stat în centrul atenției ziarelor, ai căror corespondenți considerau că aici se va decide soarta războiului. Evenimentele legate de Plevna — de la primul

atac împotriva cetății, pînă la capitularea armatei otomane — au fost amănunțit relatate.

Informații interesante s-au păstrat și despre atitudinea populației din Transilvania față de organizarea acțiunii de ajutorare a răniților. La Cluj se constituise un comitet de femei, pentru ajutorarea răniților români; membrele comitetului au mers din casă în casă pentru a aduna diversele daruri. Comitete similare au luat ființă în toate orașele transilvănene, ca și în multe sate, activitatea lor fiind urmărită cu simpatie de presa transilvăneană. Dizolvarea comitetelor de către autorități a avut ecouri negative, arătîndu-se că, dincolo de orice motivare de ordin politic, „sentimentele umanitare, legăturile de sînge și dragoste nu pot fi stîrpite decît o dată cu viața".

În august 1878, László Sámi, publicist și profesor de istorie la Cluj, declara la o adunare: „Cuvintele și acțiunile noastre trebuie să fie conduse de crezul și convingerile noastre politice, iar crezul și convingerile noastre politice sînt: libertatea e puternică și sigură numai atunci cînd este la îndemîna fiecăruia, iar la realizarea acestui țel trebuie să conlucreze fiecare. Deci, noi dorim și în interesul nostru, și pentru libertatea noastră, ca România, Serbia și celelalte țări din sud-estul Europei să fie libere și puternice". Într-o carte apărută în 1895 și intitulată **Amintiri despre Turcia, 1875, 1876, 1877-78,** autorul ei, Lajos Lakos, originar din Oradea, scria: „Am fi nedrepți, dacă n-am ține seama că România a fost parte beligerantă și că, mai cu seamă, vitejia armatei sale a contribuit la victoria armatelor rusești, în momentul cînd s-a hotărît rezultatul final al războiului".

Iosif KOVÁCS

Evreul

Prin anii 1942-1944, în locuința sa din București, l-am cunoscut pe colonelul Mauriciu Brociner. În timpul întîlnirilor noastre, mi-a evocat emoționante momente din timpul războiului pentru independență, din luptele la care participase cu unitatea sa — Regimentul 8 linie. În ciuda celor aproape 90 ani pe care-i avea atunci cînd l-am întîlnit, întîmplările din 1877-1878 îi erau vii în memorie.

Mauriciu Brociner

Mauriciu Brociner s-a născut în 1854, în Iași. După absolvirea Academiei de Comerț din Viena, întors în țară, s-a înrolat voluntar în armata română[1]. Stagiul militar și l-a făcut la Craiova, în cadrul Regimentului 8 linie, unde a obținut gradul de sergent. În 1877, a fost mobilizat, trecînd Dunărea cu unitatea sa. Se afla la Verbița, cînd a fost avansat sublocotenent, comunicîndu-i-se totodată că urma să fie transferat la un batalion din București. A ieșit la raport și l-a rugat pe comandantul regimentului, colonelul Grigore Ipătescu, să-i acorde permisiunea de a rămîne pe front, spre a împărtăși soarta camarazilor săi. Era în ziua de 28 august 1877. Două zile mai tîrziu, s-a declanșat memorabilul asalt de la Grivița. Batalionul din care făcea parte Brociner era comandat de căpitanul Nicolae Valter Mărăcineanu. Tot timpul s-a aflat lîngă comandantul său. Amîndoi fuseseră răniți, dar au continuat lupta. Ajunși în fața parapetului redutei și încercînd s-o escaladeze, lovit de gloanțe căpitanul a căzut; sublocotenentul Brociner a preluat comanda; pentru scurtă vreme însă căci rănit și el, s-a prăbușit, pierzîndu-și cunoștința.

S-a trezit pe un pat de spital. Colonelul Grigore Ipătescu i-a înmînat Ordinul „Steaua României" în grad de cavaler. Citat prin Ordin de zi pe armată, Mauriciu Brociner a mai primit „Virtutea Militară" cl. I, iar din partea comandamentului rus, Ordinul „Sf. Stanislas" cu spade. După terminarea războiului, cînd urma să fie demobilizat, M. Bro-

[1] Nefiind cetățeni români, evreii nu aveau îndatorirea de a satisface stagiul militar. În 1877 (și nu numai atunci) numeroși tineri evrei s-au prezentat însă ca voluntari, exprimînd astfel dragostea și devotamentul lor pentru patrie — **n.r.**

ciner a solicitat să rămînă în continuare în rîndurile armatei: „Cer să nu fiu despărțit în timp de pace de camarazii cu care mi-am vărsat sîngele pe cîmpul de război". A fost avansat, treptat, pînă la gradul de colonel. După retragerea sa, pentru limită de vîrstă, a fost numit consul general al României la Frankfurt pe Main. A încetat din viață în iulie 1946.

Mauriciu Brociner nu a fost singurul cetățean de naționalitate evreiască din România care și-a înscris numele în cronica eroică a anilor 1877-1878. Asemenea lui, nenumărați alții au participat la epopeea războiului de independență. Mulți dintre ei s-au înrolat voluntari, contribuind și prin jertfele lor, la strălucitele victorii repurtate de armata română în sudul Dunării. Și mai mulți, cei rămași în țară, au inițiat și organizat diferite acțiuni de ajutorare a celor aflați sub arme, a familiilor celor care pieriseră în lupte.

Încă din primele clipe ale declanșării războiului, au fost constituite comitete ale populației evreiești pentru sprijinirea armatei române. În **Apelul israeliților din București către israeliții din România** se spunea: „Țara în care ne-am născut reclamă în timpul de azi să-i plătim o mică părticică din ceea ce ne-a dat din ziua nașterii noastre [...]. Patria noastră are nevoie de concursul tuturor fiilor ei [...]. Fiți fii buni!".

Apelul doamnelor israelite din Capitală îndemna femeile „a contribui cît se poate de mult pentru binele soldaților răniți în această luptă frumoasă pentru viitorul Patriei". Un alt **Apel,** lansat de Congregația israelită spaniolă (sefardă), chema populația evreiască „spre a oferi obolul în ajutorul junei și bravei armate române".

Comitete de ajutorare au fost constituite în numeroase localități, printre care Iași, Bîrlad, Huși, Ismail, Focșani, Ploiești, Brăila, Bacău, Galați, Botoșani.

Cu însuflețire a răspuns populația evreiască și la apelurile Societății de Cruce Roșie din România, donînd importante sume de bani, însemnate cantități de alimente, materiale sanitare, îmbrăcăminte, rufărie de pat și de corp. Ziarul **Pressa,** în numărul din 31 mai 1877, consemna faptul că multe case ale „evreilor din România sînt transformate în ateliere în care femeile și copilele lor lucrează cu cea mai mare ardoare [...] la felurite obiecte necesare bravilor ostași români". Artiști, scriitori, editori evrei au donat fondului de ajutorare al Crucii Roșii din România onorariile și beneficiile lor.

O serie de comunități evreiești au pus localurile și spitalele lor la dispoziția armatei, participînd, totodată, la organizarea altor unități sanitare în apropierea frontului. Astfel, Comitetul israelit din Iași a înființat, la Turnu Măgurele, un spital ambulant, sub conducerea medicului și farmacistului Friedman. Populația evreiască a contribuit, de asemenea, la înființarea marelui spital de pe Cîmpul Cotrocenilor, din Capitală. **Journal de Bucarest,** din 20 septembrie 1877, publica o relatare a conducătorului acestui spital evidențiind aportul doctorilor Sigismund Steiner (care a activat fără a fi remunerat) și Salomon Halfon. Un alt medic, Moritz Wertheimer, profesor la Școala de medicină și chirurgie din Capitală, s-a oferit să predea, în mod gratuit, cursuri sanitare de cîte două luni celor care urmau să se ocupe de ajutorarea și îngrijirea răniților.

S-au distins în acele luni, prin eforturile lor de salvare a unor vieți omenești, și dr. Michael, inspector al Serviciului sanitar, precum și dr. Almogen din Huși, inventatorul unei brancarde speciale, adoptată de ambulanțele române și ruse.

Prin contribuția cetățenilor evrei a luat ființă o ambulanță organizată de Societatea Înfrățirea-Zion. Alcătuită din șapte care principale și multe altele auxiliare, ambulanța a plecat spre front duminică 26 iunie 1877, fiind salutată de o mare mulțime de bucureșteni. Medic șef era dr. Alexandru Cociu, cel care, în 1871, luptase pe barricadele Comunei din Paris[1]. Din personalul ambulanței mai făceau parte dr. I. Lebell, farmacistul Mauriciu Seil și 14 studenți medicinești de origine evreiască, printre care și A. Weinberg-Vianu, tatăl esteticianului și istoricului literar, academicianul Tudor Vianu.

Ambulanța a acordat îngrijiri răniților din luptele de la Plevna și Vidin. În mod deosebit s-a remarcat sergentul sanitar Leizer Mendel care, pentru faptele sale de eroism, a fost printre primii decorați cu Ordinul „Steaua României", în gradul de cavaler. Activitatea membrilor ambulanței a fost elogiată de comandantul Diviziei 3, generalul George Anghelescu, iar personalul ei a fost decorat și a primit cetățenia română.

Apreciind contribuția lor la actul istoric al cuceririi independenței, guvernul român a acordat în 1879 cetățenia română unui număr de 888 evrei, „care au servit sub drapel în timpul resbelului [...], toți din serviciul activ". Numeroși evrei din România au fost decorați, așa cum atestă listele publicate, după război, în **Monitorul oficial.**

Marius MIRCU

[1] Vezi **Magazin istoric,** nr. 3/1976.

Guvernele

„In fine, la Romania ha guadagnato la sua indipendenza col sua sangue“[1].

Benedetto Cairoli

După proclamarea independenței de către Corpurile legiuitoare, Mihail Kogălniceanu a adresat la 22 mai/3 iunie 1877, o notă agenților diplomatici ai României în străinătate, prin care le cerea să explice guvernelor europene din țările în care erau acreditați că „mișcarea națională care a dus la înfăptuirea actului de la 9 mai era de nestăvilit și că poporul e ferm hotărît să-și apere cu armele drepturile sale“. Subliniind că moțiunea adoptată în mod spontan de Corpurile legislative urmărea să dea țării noastre o poziție de independență leală și hotărîtă față de Poarta otomană, nota preciza că „independența absolută a României a fost proclamată de toate vocile autorizate ale țării. Suveran și popor au luat hotărîrea nestrămutată de a o apăra cu arma în mînă, ca și integritatea teritoriului cu care ea s-a identificat de acum înainte în ochii întregii populații române“. Se sublinia, totodată, că fiind de acord cu declarația de independență atît de energic exprimată de Corpurile legiuitoare române și asociindu-se la această declarație, guvernul din București era ferm convins că a servit nu numai interesul real al națiunii, ci a pregătit în același timp și un nou teren de înțelegere și acord în viitor pentru puterile garante.

Atitudinea puterilor europene față de proclamarea independenței României a fost însă în general, rezervată și rece, mergînd, în cazul Turciei și al Angliei, pînă la ostilitate. Poarta a declarat că își păstra „drepturile intacte“ asupra României și își rezerva mijloacele de a le pune în aplicare. Pretextînd că proclamarea independenței României ar fi contrară tratatelor internaționale, guvernul englez a cerut puterilor europene să ia măsuri energice de pedepsire, desfășurînd totodată și o furibundă campanie de presă la adresa țării noastre.

La Paris, vestea actului de la 9 mai a fost primită, de asemenea, cu rezervă de către oficialitățile franceze. Ministrul de Externe al Franței, ducele de Decazes, a considerat că după hotărîrea Corpurilor legiuitoare de la București marile puteri nu mai erau obligate să acorde României garanțiile date anterior.

Austro-Ungaria a adoptat o atitudine mai binevoitoare. În convorbirea avută la 31 mai /12 iunie 1877 de agentul diplomatic al țării noastre la Viena, Ion Bălăceanu, cu contele Andrássy, ministrul de Externe al Austro-Ungariei, acesta din urmă a declarat: „Noi vă vom apăra și vă vom susține, pentru că noi avem interese s-o facem“. Totuși, Austro-Ungaria, păstrîndu-și și ea o oarecare rezervă, a recomandat celorlalte puteri europene să se pronunțe abia după război în privința independenței României.

Germania a condiționat poziția ei finală „de felul cum interesele supușilor și acționarilor germani vor fi reglementate în România“, în timp ce Rusia a fost de părere că independența României există „de facto“, iar recunoașterea ei „de jure“ va fi reglementată de „ansamblul puterilor europene“.

În sfîrșit, Italia a fost singura dintre marile puteri care a manifestat o simpatie deschisă față de actul proclamării independenței țării noastre. Presa italiană a subliniat cu satisfacție evenimentul remarcabil înfăptuit prin lupta consecventă a poporului român pentru libertate și neatîrnare. Ziarul L'Italie scria în acele zile de neuitat: „Cît despre România, Italia nu are decît să-i ureze a ieși din vîrtej mai tare și mai vajnică. Legăturile de sînge care ne unesc cu românii, sforțările generoase ale Piemontului în a-i ajuta, independența și simpatia care întotdeauna a inspirat politica italiană în raporturile ei cu România, totul concurge pentru a îndreptăți ura rea ce am făcut“.

În condițiile rezervei adoptată de marile puteri europene devenea tot mai evident că proclamarea independenței trebuia pecetluită pe calea armelor, printr-o participare eficientă la luptă; la masa tratativelor de pace, România putea dovedi prin aceasta că obținerea neatîrnării țării nu era un dar al marilor puteri, ci o recunoaștere a caracterului ireversibil al unui act împlinit de poporul român și consfințit de el pe cîmpul de bătălie.

După cum se știe, țara noastră a plătit un greu tribut de sînge pe frontul independenței: peste 10 000 ostași români au murit și au fost răniți în șanțurile redutelor din sudul Dunării. Dar cu toate că România și-a adus o importantă contribuție militară în campania contra Imperiului otoman, delegatul guvernului nostru nu a fost admis la negocierile de armistițiu și de pace.

La 19 februarie/3 martie 1878 s-a încheiat la San Stefano, Tratatul de pace ruso-turc prin care România, Serbia și Muntenegru au fost recunoscute ca state independente, iar Bulgaria a devenit autonomă; totodată, s-a hotărît autonomia administrativă a Bosniei și Herțegovinei.

Cum era și firesc, Pacea de la San Stefano nu putea fi admisă de statele europene și în primul

[1] „În sfîrșit, România și-a cîștigat independența cu sîngele său“ — Benedetto Cairoli (1825-1889) — președinte al Consiliului de Miniștri și ministru de Externe al Italiei.

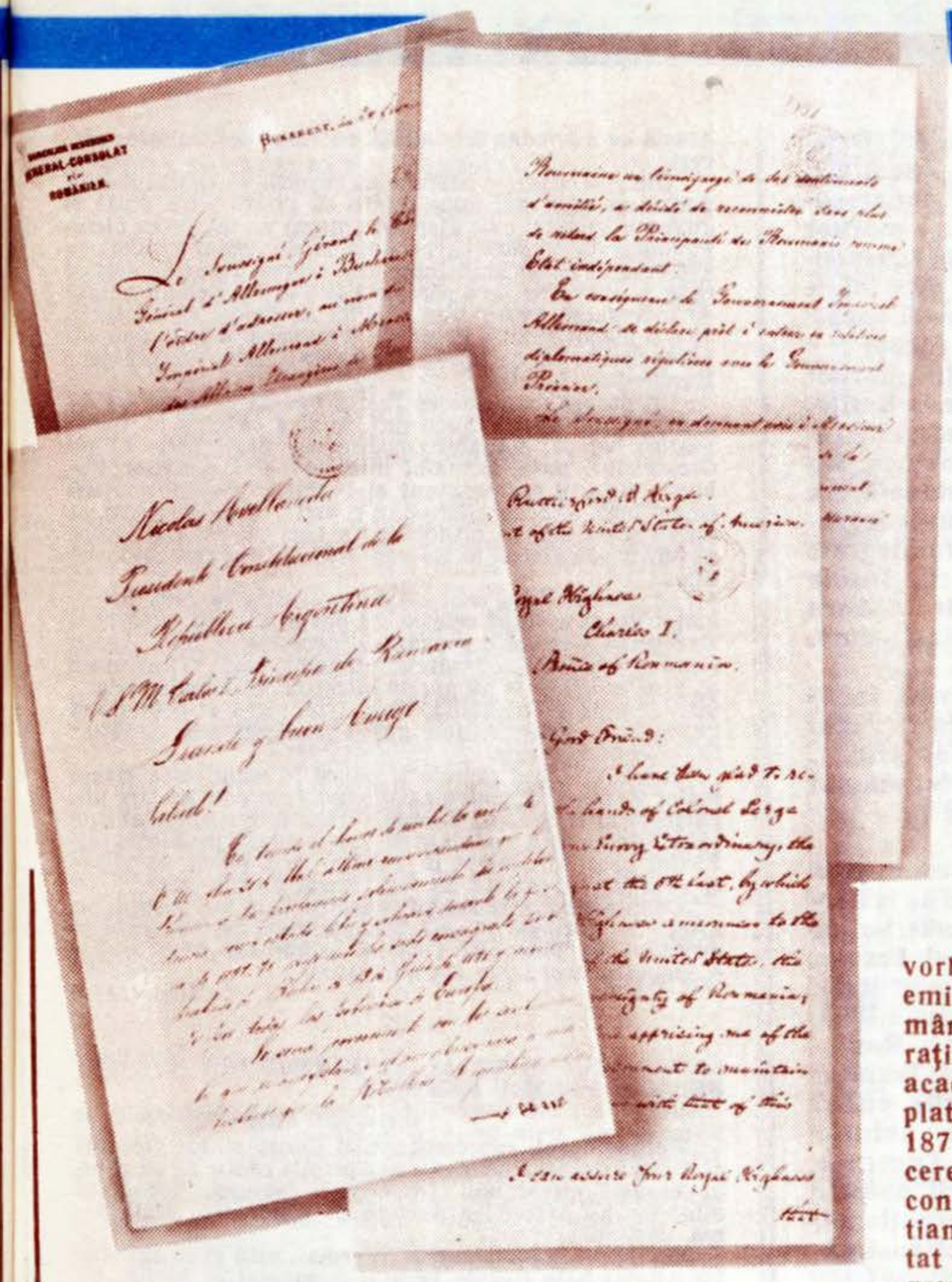

rînd de România care fusese exclusă de la negocierea ei, ajungîndu-se astfel la ținerea unui congres de pace la Berlin. Guvernul român a întreprins în continuare acțiuni care să asigure recunoașterea independenței și a participării țării noastre la viitorul congres de pace. Totodată, s-au făcut demersuri pe lîngă Poarta otomană pentru reluarea relațiilor diplomatice: „A sosit momentul să uităm trecutul sau să nu păstrăm din el decît învățămintele și să ne gîndim la reglementarea viitorului printr-un acord comun și sincer", se spunea în nota adresată la 4/16 februarie 1878, de Mihail Kogălniceanu ministrului Afacerilor Externe otoman. Arătînd că sîngele vărsat pe cîmpul de luptă a dovedit energia, vitalitatea și capacitatea poporului român de a susține prin sacrificii vitejești dreptele lui năzuințe și de a îndeplini cu demnitate toate condițiile cerute de independența sa de curînd proclamată, ministrul de Externe român sublinia: „Azi România se prezintă din nou în fața Europei. Alături de cerințele prezente, ea invocă evidenta ei capacitate de a fi primită ca stat cu totul distinct în familia europeană. Dar ea se îndreaptă și către Imperiul otoman, pentru că ar dori ca Sublima Poartă să fie prima care să considere că este just și de interes general să se consfințească în drept poziția ocupată în fapt de România și să recunoască, tot prima, independența efectivă a statului român".

Lucrările Congresului european de pace de la Berlin s-au deschis la 1/13 iunie 1878, sub președinția cancelarului Bismarck, cu participarea Germaniei, Rusiei, Marii Britanii, Austro-Ungariei, Franței, Italiei și Turciei. România, ca de altfel și Serbia, n-a fost admisă să participe la congres, ca parte beligerantă, pe motiv că independența ei nu era recunoscută.

Pentru a pleda în fața congresului cauza independenței și a respectării integrității sale teritoriale, România a delegat pe primul ministru, I. C. Brătianu și ministrul Afacerilor Străine, Mihail Kogălniceanu. Ajunși la Berlin, delegații români au desfășurat o intensă activitate diplomatică în favoarea cauzei românești. În convorbirile purtate cu personalitățile proeminente ale congresului, delegații români au primit „din toate părțile declarații de simpatie, însă aceste declarații academice nu dovedesc decît o bunăvoință platonică, adică sterilă". La 1/13 iunie 1878, delegația română a prezentat o cerere oficială de admitere la lucrările congresului, iar la 12/24 iunie, I. C. Brătianu și Mihail Kogălniceanu au înaintat prințului Bismarck, președintele congresului, un memoriu rezumînd „punctele a căror adoptare România o solicită, în ceea ce o privește, de la Europa". Memoriul prezenta evenimentele diplomatice și militare din anii 1876-1878, poziția și contribuția țării noastre la „succesul final al campaniei, succes care a dus la încheierea armistițiului, urmat de negocieri în vederea păcii".

La 19 iunie/1 iulie 1878, delegații români au pledat cu energie în fața congresului cauza independenței și a respectării integrității teritoriale a țării. În înflăcăratul său discurs rostit în ședința plenară a înaltului for, Mihail Kogălniceanu sublinia cu fermitate: „România are credința că independența sa va fi definitiv și deplin recunoscută de Europa. Dreptului său primordial, al cărui principiu fusese falsificat de echivocuri istorice, i se adaugă astăzi drepturile a căror cucerire România a dobîndit-o sau mai degrabă a reînnoit-o pe cîmpurile de luptă. Zece mii de români au căzut la Plevna, ca să dobîndească pentru țara lor libertate și independență. Dar toate aceste sacrificii nu ar fi suficiente să asigure României dreptul de a dispune în mod pașnic de soarta sa. Ea ar fi fericită și recunoscătoare dacă eforturile prin care și-a dovedit individualitatea ar fi

încununate de o binefacere europeană". Delegații români, care au fost numai „ascultați" și nu consultați în timpul lucrărilor congresului, au precizat în fața reprezentanților marilor puteri că nu era vorba de a ni se dărui independența națională de către Europa, ci de a ni se recunoaște acest drept după „dreptul cel vechi" și potrivit cu „jertfele făcute în război".

La 1/13 iulie 1878, reprezentanții marilor puteri au semnat Tratatul de pace de la Berlin, prin care Austro-Ungaria obținea administrarea provinciilor Bosniei și Herțegovinei, iar Anglia pe cea a Insulei Cipru. Totodată, se recunoștea independența Serbiei, Muntenegrului și României. Prin tratat, au fost reintegrate teritoriului României Delta Dunării, Insula Șerpilor și Dobrogea, de la est de Silistra pînă la sud de Mangalia. În același timp, ea ceda Rusiei sudul Basarabiei.

Consfințită de Congresul de la Berlin, independența României, proclamată la 9 mai 1877, urma să fie recunoscută în mod oficial, de fiecare putere europeană în parte, numai după îndeplinirea condițiilor stabilite prin art. 44 al Tratatului de pace.

Independența României a fost însă recunoscută de Rusia[1] și la scurt timp după Congresul de la Berlin de Austro-Ungaria și Turcia, iar ulterior de Italia. Germania, împreună cu Anglia și Franța, care se solidarizaseră cu ea, au recunoscut statul independent român abia la 8/20 februarie 1880.

Proclamarea independenței de stat a României, la 9 mai 1877, consfințită prin Tratatul de la Berlin și recunoscută de marile puteri europene a fost notificată în scris tuturor statelor europene și extraeuropene. Cucerirea independenței absolute de stat a țării noastre a avut un însemnat ecou pe plan internațional, deschizînd noi orizonturi și perspective tînărului stat național român.

Publicăm în continuare cîteva documente după textele originale aflate în Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, care reflectă eforturile diplomației românești pentru consacrarea internațională a marii cuceriri obținută de armata și poporul nostru la 1877-1878, recunoașterea și ecoul pe plan mondial al acestui mare eveniment din istoria românilor.

Prof. univ. George MACOVESCU

I

AGENȚIA DIPLOMATICĂ A ROMÂNIEI
Nr. 1

12/24 august 1878, Constantinopol

Excelenței Sale domnului M. Kogălniceanu,
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule Ministru,

Conform ordinelor ce ați binevoit a-mi da în ziua plecării mele din București, pe dată ce am sosit aici m-am grăbit a mă informa despre dispozițiunile Înaltei Porți de a începe relațiile oficiale regulate cu România, prin înființarea legațiilor respective. Spre acest sfîrșit am avut recurs la amabilitatea domnului N. Bordeanu, care, fiind în cele mai bune relații cu Marele Vizir, are ocazia de a-i vedea oricînd, și a-i vorbi despre orice afaceri.

Din cele ce mi s-a comunicat, rezultă că Înalta Poartă dorind ca cele mai bune relații să existe între dînsa și guvernul român, este dispusă a numi un ministru plenipotențiar la București, pe dată ce guvernul român va avea numit la Constantinopol un reprezentant de același rang, și acesta să fie o persoană ce s-ar bucura nu numai de încrederea guvernului său, ci ar însuși și calitatea de a fi plăcut Înaltei Porți. În acest sens, Azarian efendi a fost însărcinat de Înalta Poartă de a face o comunicare Excelenței Voastre.

Cît despre persoana ce Înalta Poartă ar alege ca reprezentantul său la București, se zice că ar fi C. Carateodori efendi, actualul consilier de Stat, frate al lui Carateodori pașa, actualul ministru al Lucrărilor Publice. Viitorul reprezentant al Porții, după informațiile ce am luat, ar fi un filoromân și astfel este de sperat că nu va cruța nici un mijloc spre a face ca relațiile dintre guvernul său și acel al României să fie din cele mai cordiale.

În același timp cred de datoria-mi a raporta Excelenței Voastre, după cele ce am putut afla, că după cum Excelența Voastră o prevăzuse, necesitatea unei legații române aici este foarte simțită și neîntîrziata ei înființare ar avea de rezultat nu numai întreținerea bunelor relații între Turcia și România, ci și asigurarea și protejarea intereselor conaționalilor noștri trecători sau așezători în acest imperiu.

Acum îmi mai rămîne a aduce la cunoștința Excelenței Voastre că pentru cazul cînd vreo comunicare din parte-vă ar fi de făcut Marelui Vizir, spre a putea obține prin Bordeanu o audiență și astfel odată prezentat lui Savfet pașa, voi fi pus în poziție de a putea pe viitor să comunic cu Alteța Sa fără vreun intermediar.

Comunicînd Excelenței Voastre cele ce preced, și așteptînd ordinele ce veți binevoi a-mi da, vă rog d-le ministru, să binevoiți a primi asigurarea prea înaltei și respectuoasei mele considerațiuni.

CHR. BALȘ

II

CONSULATUL GENERAL AL IMPERIULUI GERMAN PENTRU ROMÂNIA

București, 8/20 februarie 1880

Subsemnatul, reprezentant al Consulatului General al Germaniei la București, am primit ordin să adresez, în numele guvernului Imperiului german, domnului ministru al Afacerilor Străine al României, următoarea comunicare:

Guvernul imperial a fost informat, prin grija agentului Alteței Sale Regale Prințul României la Berlin, de promulgarea la data de 25 octombrie 1879, a unei legi votată de Camerele de revizuire a principatelor și destinată să pună de acord textul Constituției române cu stipulațiile inserate în Articolul 44 din Tratatul de la Berlin[2].

Guvernul imperial nu ar putea considera ca răspunzînd în întregime considerațiilor care au condus puterile semnatare ale Tratatului de la Berlin, noile dispoziții constituționale care i-au fost aduse la cunoștință, și în special cele din care rezultă pentru persoanele de rit ne-creștin domiciliate în România, și care, de altfel, nu aparțin vreunei naționalități străine, necesitatea de a se supune formalităților unei naturalizări individuale.

Cu toate acestea, încrezător în voința guvernului princiar de a se apropia din ce în ce mai mult, în procesul aplicării acestor dispoziții, de gîndirea liberală de care erau animate puterile, și luînd act de asigurările formale care i-au fost transmise în acest scop, guvernul imperial, pentru a da națiunii române o mărturie despre sentimentele sale de prietenie, s-a hotărît să recunoască fără întîrziere Principatul României ca stat independent.

În consecință, guvernul imperial german se declară dispus să intre în relații diplomatice regulate cu guvernul princiar.

Subsemnatul, raportînd domnului ministru al Afacerilor Străine rezoluția adoptată de guvernul său, are onoarea să-i reînnoiască asigurarea înaltei sale considerații.

ROTENHAN

---

[1] Semnarea Convenției de la 4 aprilie 1877, reprezenta **ipso facto**, recunoașterea de către Rusia a statului independent român, care semna un acord bilateral, pe picior de egalitate cu partenerul său. Vezi și **Magazin istoric**, nr. 4/1977.

[2] Este vorba de legea votată de Corpurile legiuitoare prin care se revizuia Articolul 7 al Constituției române, care în noua formulare abroga inegalitatea dintre cetățeni pe motive religioase — **n.r.**

III

AGENȚIA ȘI CONSULATUL GENERAL AL FRANȚEI LA BUCUREȘTI

București, 8/20 februarie 1880

Subsemnatul, secretar de ambasadă, reprezentant al Agenției și Consulatului general al Franței la București, am primit ordin să adresez, în numele guvernului Republicii Franceze, domnului ministru al Afacerilor Străine al României comunicarea următoare:

Guvernul republicii a fost informat prin grija agentului Alteței Sale Regale Prințul României la Paris, de promulgarea, la data de 25 octombrie 1879, a unei legi votată de Camerele de revizie ale principatului și destinată să stabilească un acord între textul Constituției române și stipulațiile inserate în Articolul 44 al Tratatului de la Berlin.

Guvernul republicii nu ar putea considera ca răspunzînd în întregime scopului care a dictat puterilor semnatare ale Tratatului de la Berlin, noile dispoziții constituționale care i-au fost aduse la cunoștință și, în special, acelea care rezultă pentru persoanele de rit ne-creștin domiciliate în România, neaparținînd de altfel nici unei naționalități străine, necesitatea de a se supune formalităților unei naturalizări individuale.

Totuși, încrezător în voința guvernului princiar de a se apropia tot mai mult în aplicarea acestor dispoziții de gîndirea liberală de care se inspiraseră puterile și luînd act de asigurările formale care i-au fost transmise în acest scop, guvernul republicii, în scopul de a da națiunii române o mărturie despre sentimentele sale de prietenie, a hotărît să recunoască fără întîrziere Principatul Român ca stat independent. În consecință, guvernul Republicii Franceze se declară dispus să intre în relații diplomatice regulate cu guvernul princiar.

Subsemnatul, aducînd la cunoștința domnului ministru al Afacerilor Străine rezoluția adoptată de guvernul său, are onoarea să-i prezinte asigurarea celui mai mare respect.

H. de BÂCOURT

IV

LEGAȚIA M. S. BRITANICE

București, 8/20 februarie 1880

Subsemnatul, reprezentant al Marii Britanii la București, conform dispoziției guvernului meu, am onoarea să transmit domnului Boerescu, ministrul Afacerilor Externe al României, următoarea comunicare:

Guvernul Maiestății Sale a fost informat, prin agentul la Paris a Alteței Sale Regale Principele României, despre promulgarea, la 25 octombrie 1879, a legii votată de Camerele „de révision" ale principatului, cu scopul de a aduce textul Constituției României în conformitate cu stipulațiile cuprinse în Articolul 44 al Tratatului de la Berlin.

Guvernul Maiestății Sale nu consideră noile prevederi constituționale care i-au fost aduse la cunoștință, și în special cele conform cărora persoane care aparțin unei naționalități ne-creștine domiciliate în România și care nu aparțin nici unei naționalități străine sînt obligate să se supună formalităților naturalizării individuale, ca fiind conforme cu vederile puterilor semnatare a Tratatului de la Berlin.

Fiind încredințat însă că guvernul principatului este hotărît să se conformeze tot mai mult, în punerea în practică a acestor prevederi, scopurilor liberale pe care puterile le-au avut în vedere, și luînd cunoștință de asigurările pozitive în acest sens care le-au fost aduse la cunoștință, guvernul Maiestății Sale, fiind dornic să dea națiunii române o dovadă a sentimentelor sale prietenești, a decis să recunoască Principatul României ca un stat independent. Ca urmare, guvernul Maiestății Sale se declară gata să intre în relații diplomatice regulate cu guvernul principatului.

Aducînd la cunoștință Ministerului Afacerilor Externe decizia la care a ajuns guvernul său, subsemnatul are onoarea să reînnoiască Excelenței Voastre asigurarea înaltei sale considerații.

W. A. WHITE

V

MINISTERUL REGAL AL AFACERILOR STRĂINE
CONSULATUL GENERAL AL
M. SALE REGELE
GRECILOR ÎN ROMÂNIA

Nr. 141

București, 11/23 februarie 1880

Excelenței Sale
domnului V. Boerescu
Ministru al Afacerilor Străine

Subsemnatul, consul general al Maiestății Sale Regele Grecilor, am primit ordinul de a adresa domnului ministru al Afacerilor Străine al României, în numele guvernului, următoarea comunicare:

Cu sentimente de vie satisfacție, guvernul grec recunoaște Principatul României ca stat independent și se declară gata să intre în relații diplomatice permanente cu guvernul princiar.

În acest scop, fiind de acord cu numirea d-lui Constantin Esarci ca ministru rezident al Alteței Sale Regale Prințul Carol I la Atena, guvernul grec își propune să ridice și Consulatul său General de la București la rang de Legație.

Subsemnatul, mă voi folosi de această ocazie pentru a reînnoi domnului ministru al Afacerilor Străine al României asigurarea înaltei mele considerații.

C. R. RANGABÉ

VI

Bruxelles, 20 februarie/2 martie 1880

Domnule frate și văr,

Dl. Calimachi-Catargi mi-a remis scrisoarea prin care Alteța Voastră Regală mi-a adus la cunoștință că România ocupă un loc printre statele suverane, deoarece independența sa deplină, proclamată de reprezentanța națională, a fost recunoscută de puterile semnatare ale Tratatului de la Berlin. Alteța Voastră Regală a justificat sentimentele mele de sinceră prietenie, neîndoindu-se de interesul cu care urmăream acest eveniment. Mă grăbesc, la rîndul meu, să ofer Alteței Voastre Regale urările mele fierbinți pentru fericirea personală și pentru prosperitatea României. Dl. Calimachi-Catargi mi-a remis de asemenea insignele Ordinului „Steaua României". Le-am primit ca pe o mărturie prețioasă a unei afecțiuni care îmi este scumpă. Constat cu plăcere că dl. Calimachi-Catargi s-a achitat de misiunea lui într-un mod care i-a meritat aprobarea mea deplină și sînt bucuros să profit de o ocazie atît de prielnică pentru a reînnoi Alteței Voastre Regale asigurările înaltei stime și inviolabilei afecțiuni cu care sînt, Bunul frate al Alteței Voastre Regale

domnule frate al meu

VII

PALATUL DIN MADRID

31 martie/22 aprilie 1880

Domnule frate,

Domnul Al. Plagino mi-a remis scrisoarea prin care Alteța Voastră Regală îmi anunță independența deplină a României. Dovezile pe care Alteța Voastră Regală binevoiește să mi le dea despre dorința sa de a întreține relații de bună înțelegere între noi și statele noastre îmi sînt nespus de plăcute.

Acord o prea mare importanță realizării unui gînd asemănător pentru a nu mă grăbi să răspund sentimentelor Alteței Voastre Regale care mi-au fost exprimate de trimisul său extraordinar. Este, de asemenea, pentru mine o plăcere să mulțumesc Alteței Voastre Regale pentru dovada de stimă pe care a binevoit să mi-o dea conferindu-mi cu această ocazie insignele Ordinului Său „Steaua României".

Am însărcinat pe contele de Benomar să viziteze pe Alteța Voastră Regală și să-i exprime direct, în calitate de trimis extraordinar din partea mea, urările mele pentru fericirea Alteței Voastre Regale și prosperitatea națiunii a cărei soartă v-a fost încredințată de providența cerească. El va avea, de asemenea, onoarea de a vă oferi Colierul Ordinului Regal „Carol al III-lea", drept zălog a celor mai bune sentimente ale mele. Calitățile deosebite care îl disting pe contele Benomar și care îmi sînt cunoscute de multă vreme mă fac să sper că Alteța Voastră Regală va binevoi să-l primească cu bunăvoința Voastră obișnuită și Vă rog să primiți asigurarea sincerei afecțiuni cu care sînt, Bunul frate al Alteței Voastre Regale,

domnule frate al meu

ALFONS

VIII

NICOLAS DE PIÉROLA
Șef suprem al Republicii Peru
și protector al populației indigene
către
Alteța Sa Principele României

5/17 septembrie 1880, Lima

Drag și mare prieten,

Extrem de plăcută pentru mine a fost vestea aflată din onorata Voastră scrisoare datată în București, în ziua de opt a lunii aprilie, anul curent, că, deoarece România și-a proclamat solemn independența de stat liber și suveran în timpul războiului din 1877-1878, independența sa a fost sancționată prin Tratatul de la Berlin, din 13 iulie 1878 și recunoscută de toate puterile europene. Vă considerați fericiți de a-mi face cunoscută această izbîndă.

Felicitîndu-vă pentru un eveniment ca acesta, ne este plăcut să felicităm cu acest prilej, în același timp, poporul din România.

Adresînd fierbinți urări de prosperitate Alteței Voastre și poporului român, cît și pentru strîngerea relațiilor de bună și cordială prietenie între republica noastră și statul ce cu onoare cîrmuiți, am cinstea de a Vă oferi asigurarea distinsei mele considerații.

Dată în Palatul guvernamental din Lima, la 17 septembrie, anul domnului 1880.

N. de PIÉROLA

Secretarul Relațiilor Exterioare și Cultelor
MANUEL A. BARINGA

IX

NICOLAS AVELLANEDA
Președinte Constituțional al
Republicii Argentina
Alteței Sale Carol I, Rege al României
15/27 septembrie 1880, Buenos Aires

Mare și bun prieten,

Am avut onoarea să primesc scrisoarea M.V. din 20 aprilie trecut, prin care îmi comunicați că România a proclamat solemn independența sa de stat liber și suveran, în timpul războiului din 1877-78, acțiune care a fost consacrată prin Tratatul de la Berlin, din 13 iulie 1878 și recunoscută de toate puterile din Europa.

Nu aș fi consecvent cu sentimentele pe care le manifest, dacă nu v-aș încredința că Republica Argentina recunoaște nu numai independența României ca stat liber și suveran, dar că socotește drept o datorie de onoare să-i acorde prietenia cea mai sinceră. Nu vom cruța nici un efort pentru ca relațiile noastre să fie durabile și cordiale.

Rog pe Dumnezeu să vă aibă în pază.

Dat în Buenos Aires, în Palatul Guvernului Național, la douăzeci și șapte ale lunii septembrie, anul una mie opt sute optzeci.

N. AVELLANEDA

BENJAMIN ZORRILLA

X

RUTHERFORD B. HAYES,
Președintele Statelor Unite ale Americii
Excelenței Sale Regelui Carol I,
Principele României
8/20 noiembrie 1880, Washington

Mare și bun prieten,

Am fost bucuros să primesc din mîna colonelului Serge Voinescu, trimisul Vostru extraordinar, scrisoarea din 5 august a.c., prin care Alteța Voastră Regală informează guvernul Statelor Unite despre suveranitatea independentă a României, asigurîndu-mă în același timp de dorința guvernului Vostru de a menține relații strînse cu guvernul țării noastre.

Vreau să asigur pe Alteța Voastră Regală că guvernul și poporul Statelor Unite salută în modul cel mai cordial intrarea României în familia națiunilor și că sînt foarte recunoscători că suveranul ei a făcut cunoscut în mod atît de distins dorința sa ca prietenia dintre cele două țări să rămînă totdeauna la înălțimea interesului lor; și eu împărtășesc în toate privințele bunele Voastre urări, nutrind cele mai bune speranțe pentru viitorul luminos al României. Reprezentantul diplomatic al Statelor Unite la București înțelege complet dorința mea cea mai sinceră de a cultiva și strînge aceste relații bune și îmi va face cea mai mare plăcere să știu că dl. Schuyler V-a înmînat în mod corespunzător această scrisoare.

Fie ca bunul Dumnezeu să vă aibă în pază.

Scrisă în Washington, la 20 noiembrie, în anul una mie optsute și optzeci în cel de-al 105-lea an al independenței Statelor Unite.

Bunul Vostru prieten,
R. B. HAYES

XI

PORFIRIO DIAZ,
Președintele Statelor Unite Mexicane
Către Alteța Sa Regală, Principele României
18/30 noiembrie 1880, Ciudad de Mexico

Scump și mare prieten,

Scrisoarea A.V.R. dată în București, la 20 aprilie c., a ajuns în mîinile mele acum două zile, prin ministrul mexican acreditat în Belgia care, la rîndul său, a avut cinstea s-o primească de la ministrul A.V.R. în acel regat.

Încunoștiințarea ce binevoiți a mi-o face în scrisoarea A. Voastre R. cu privire la consolidarea independenței României proclamată în mod solemn în războiul din 1877-1878, consacrată prin Tratatul de la Berlin, din 13 iulie 1878 și recunoscută de toate puterile din Europa, nu poate fi altfel decît satisfăcătoare pentru guvernul unei țări, care, ca și România, a susținut repetate și sîngeroase lupte pentru a cuceri și a-și asigura independența. Primesc, așadar, cu deosebită plăcere scrisoarea A.V.R. care nu trebuie să aibă nici o umbră de îndoială asupra primirii favorabile pe care I-o va face întotdeauna poporul mexican și eu însumi întru cultivarea de relații cordiale cu A.V.R. și națiunea ale cărei destine Vă sînt încredințate.

Animat de acest țel, toate eforturile mele vor încerca să învedereze sentimentele cu care de pe acum sînt, drag și mare prieten,

al A.V.R., sincer prieten
PORFIRIO DIAZ

Secretarul Relațiilor Externe
IGNACIO MARISCAL

XII

LEGAȚIA ROMÂNIEI
Nr. 62
Paris, 14/26 ianuarie 1881

Excelenței sale domnului V. Boerescu
Ministru al Afacerilor Străine

Domnule ministru,

După primirea scrisorii prin care Alteța Sa Regală Monseniorul Principe Domnitor notifica M.S. Împăratului Chinei independența și suveranitatea României, m-am adresat domnului ministru plenipotențiar al Chinei la Paris, rugîndu-l să binevoiască a trimite acest document la înalta sa destinație.

La data de 13 a.c. marchizul Trêng, actualmente în misiune pe lîngă guvernul rus, îmi trimise de la Petersburg o depeșă în care (din cauza minorității suveranului) A.S.I. prințul de Kung, unchiul împăratului Chinei, și înalți funcționari ai Imperiului mă roagă să prezint Alteței Sale Regale Prințul Carol I felicitările M.S. Împăratului și urările Sale vii pentru prosperitatea și bunăstarea țării și poporului României.

Rugînd pe Excelența Voastră să binevoiască a supune cele de mai sus Suveranului nostru, primiți, domnule ministru, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

KOGĂLNICEANU
Trimis extraordinar și
ministru plenipotențiar la Paris

Ziariștii, istoricii

De la începutul campaniei antiotomane, care — pentru oștirea noastră — a debutat prin operația de acoperire strategică a graniței dunărene, și pînă la încheierea ei victorioasă, prin capitularea ultimelor rezistențe otomane de la Vidin, armata română și-a cîștigat prețuirea opiniei publice mondiale. Ziare și reviste, martori oculari, personalități diplomatice și militare, suverani ai vremii, lucrări apărute ulterior evenimentului în mai multe țări europene au apreciat unanim contribuția militară și materială a României la înfrîngerea Imperiului otoman, faptele de arme, eroismul soldaților noștri, care, prin grele jertfe, au pecetluit pe cîmpul de bătălie neatîrnarea României.

Despre nerăbdarea cu care oștenii noștri așteptau momentul intrării în acțiune, un cunoscut gazetar francez, Camille Farcy, corespondent al ziarului **Le Constitutionnel,** nota: „Corpurile de armată ale principatului, care se află acum în linia întîi, sînt foarte disciplinate și gata de cele mai mari sacrificii". Aceleași constatări le făcea, în tabăra de la Calafat, și corespondentul militar al gazetei **La République française:** „Moralul trupelor române pare excelent. Recruții s-au călit în timpul ciocnirilor din ultimele zile; se simte că au căpătat încredere într-înșii și în comandanții lor, pe care îi înconjură cu un vizibil respect".

Prezent pe malul Dunării, corespondentul revistei germane **Militär-Wochenblatt** scria: „Armata română mi-a plăcut mult din toate punctele de vedere". La rîndul său, ziarul englez **The Times** consemna la 23 mai: „Trupele române, protejînd propria lor frontieră pe Dunăre, au făcut un mare serviciu rușilor, prin faptul că au împiedicat pe turci să ocupe și să fortifice capete de pod pe malul nordic al fluviului". Același ziar remarca, referitor la luptele de la Plevna: „Dacă rușii vor reuși să ia Plevna, ei vor datora o bună parte a izbînzii lor cooperării aliaților români".

Revista spaniolă **Illustración Espagñola y Americana,** din 8 ianuarie 1878, referindu-se la rolul românilor în cucerirea Plevnei și a victoriei depline asupra Porții, spunea despre ei că reprezintă „o națiune tînără care cu eroismul său a cîștigat și a meritat să fie liberă și independentă. Noi, latinii din Occident, trebuie să salutăm cu mîndrie pe latinii de la Dunăre care s-au bătut ca niște eroi. Trebuie să salutăm pe dorobanții care au asaltat la baionetă formidabilele redute de la Grivița". În aceeași ordine de idei, corespondentul ziarului francez **L'Estafette** arăta că, de-a lungul istoriei, lupta României împotriva Turciei a avut o mare importanță pentru continentul nostru: „România participînd la război n-a făcut decît să continue tradiția istorică. Ea totdeauna a luptat pentru civilizație, pentru cauza europeană".

La 3 octombrie 1877, gazeta londoneză **The Daily Telegraph** scria: „Trupele române s-au purtat cu un curaj lăudabil. Deși respinse de focul zdrobitor al infanteriei turcești, ele au pornit de repetate ori la asalt. Infanteria a manifestat o nestăvilită dorință de a intra în foc, un deosebit elan în împrejurări foarte grele pentru trupe tinere".

La rîndul său, ziarul german **Deutsche Zeitung** sublinia „tenacitatea bravă atît la atac cît și la apărare" a ostașilor români.

Eroismul trupelor române pe cîmpurile de bătălie a fost relevat și de publicistica austriacă. „Am văzut cu ochii mei — scria corespondentul ziarului vienez **Die Presse** — cum se bate soldatul român și pot atesta că el e neînfricat, curajos și iscusit în luptă". Independența României, în situația de atunci nu putea fi obținută decît prin luptă cu arma în mînă, fapt remarcat și de gazeta **Le Messager de Vienne:** „Nimic nu putea asigura mai bine, în condițiile Europei, triumful independenței României".

După cucerirea Rahovei de către trupele române, ziarul praghez **Politik** aprecia: „Este incontestabil că armata română a dat o nouă dovadă a vitejiei sale".

Presa spaniolă a difuzat și ea în rîndurile cititorilor numeroase știri și comentarii însoțite de imagini ce înfățișau chipuri de ostași români. După cucerirea, la 30 august 1877, a redutei Griviția nr. 1, ziarul **Imparcial** din Madrid consemna: „Efectul produs în sufletul trupelor române de ultimele operații este excelent. Ostașii aceștia [...] ard de dorința gloriei militare. Toată lumea recunoaște că armata română știe să se bată. Sîngele vărsat n-a fost deci neroditor".

Cu vizibilă emoție urmărea comportarea oștirii noastre și opinia publică italiană. „Intrați în luptă, românii au dat dovadă de o vitejie deosebită, de o valoare tactică ieșită din comun. Noi, italienii — scria ziarul **Il Dovere** — trebuie să salutăm cu sinceră bucurie redeșteptarea unui popor cu care sîntem uniți prin legături de rudenie atît de strînse". Ziarul **Provincia di Treviso** considera că „România a încetat de astăzi de a mai fi vasală și independența ei proclamată de votul național și susținută cu armele nu va mai fi răpită". Elogiind comportarea armatei române în timpul luptelor de la Plevna, ziarul finlandez **Helsingfors Dagebiatt** sublinia: „Se poate ca la început rușii să nu fi avut încredere în noul lor aliat; acum însă ei își dau seama că au cîștigat un ajutor de valoare".

Feodor Lachman, corespondent al ziarului **Bund** din Berna, descria — într-o relatare adresată ziarului **Românul** — cîteva scene

de luptă: „Niciodată — declara el — n-aș fi crezut să văd atîta bravură la o trupă care pînă atunci n-a cunoscut focul... Armata română merită a fi pusă lîngă oricare altă armată a Europei și oricine poate fi mîndru de soldații și ofițerii ei, care au dat probe atît de strălucite de vitejie".

Importanța intervenției militare românești pentru deznodămîntul victorios de la Plevna era subliniată și de Fr. Engels: „Fără români rușii ar fi fost neputincioși în fața Plevnei"[1], scria clasicul marxism-leninismului. O confirmare a vitejiei și eroismului armatei române a venit și din partea personalităților militare inamice. Generalul turc Muzaffer descria în acești termeni atacul din ziua de 30 august: „Coloanele inamice formate din ruși și români au demonstrat atîta înflăcărare, căutînd să se întreacă reciproc, și au făcut eforturi atît de energice, încît au reușit să ajungă pînă la reduta nr. 8[2], ale cărei tranșee le-au cucerit la căderea serii, în ciuda intensității canonadei și a împușcăturilor ce plecau din reduta nr. 7[3].

Lucrările genistice executate de trupele române în vederea asedierii Plevnei au făcut și ele obiectul observațiilor comentatorilor prezenți la fața locului. Colonelul finlandez Teodor Fritjof Bläfield, de pildă, considera că: „În timpul asediului, românii au lucrat cu un zel admirabil. Li s-ar fi putut imputa mai degrabă belșugul de fortificații decît lipsa lor. Deosebit de remarcabil a fost numărul fortificațiilor închise pe care le-au construit în spatele lor".

Prezent la Grivița în ziua de 30 august, prințul spaniol Don Carlos scria contelui francez Montserrat: „Românii aceștia merg în foc cu aceeași mîndrie ca și spaniolii mei Ei sînt cu adevărat frați de sînge cu noi". Generalul britanic V. Baker, care luptase în vremea războiului în armata otomană, aprecia: „Nu poate fi îndoială pentru nici un istoric militar imparțial, că, dacă nu veneau forțele române în ajutor, toată armata rusă care lupta la nord de Balcani ar fi fost inevitabil aruncată în Dunăre".

Analize pertinente ale importantelor implicații militare avute de intervenția română, cît și elogii pentru soldatul român, participant la luptele de pe frontul din Balcani, întîlnim și în lucrările apărute, în anii ce au urmat războiului, în mai multe țări europene. Menționînd că țarul Alexandru II ordonase mobilizarea generală a armatei ruse, istoricul militar belgian Robert Fisch adăuga: „În același timp fură chemate cele două corpuri de armată române ce se menținuseră în defensivă pe malul stîng al Dunării. Ajutorul lor imediat era de natură să salveze sau cel puțin să prelungească rezistența aripii drepte a rușilor pînă la sosirea unor ajutoare mai considerabile care se aflau încă în inima Rusiei"[4].

La rîndul său, teoreticianul militar austriac colonelul Anton Springer consemna, într-o lucrare de la finele secolului trecut: „Dacă ajutorul românilor nu venea repede, rușii ar fi fost nevoiți probabil să părăsească Bulgaria, retrăgîndu-se peste Dunăre"[5].

Vitejia ostașilor români a impresionat puternic și pe Frederick Boyle, corespondentul ziarului englez **The Standard:** „Cei care au studiat istoria Europei Răsăritene știu foarte bine că principalul zid de apărare a creștinătății împotriva Islamului fusese înălțat și menținut în Munții Carpați; numai că sînt foarte puțini cei care cercetează această istorie... Cu mare însuflețire s-a trezit instinctul național, care niciodată nu ajunsese să fie uitat de către țărani... De cînd s-a făcut dovada că românii pot să lupte la fel ca înaintașii lor, se cere, cu tot mai mare tărie, reconstituirea țării așa cum au avut-o strămoșii. Aproximativ cinci milioane de locuitori trăiesc sub sceptrul principelui Carol; dar națiunea română numără cam opt milioane..."[6].

Informații și relatări elogioase despre luptele purtate de armata română erau difuzate în diverse țări ale lumii pe calea rapoartelor diplomatice. Referindu-se la starea de spirit a ostașilor români, la angajarea lor fermă în luptă încă de la începutul campaniei antiotomane, Mansfield, consulul Angliei la București, menționa într-un raport adresat, la 13 iunie 1877, ministrului său de Externe: „După părerea mea, armata română a făcut suficient pentru a-și justifica onoarea militară". „Al doilea eșec al rușilor în fața Plevnei a avut drept urmare intrarea imediată a trupelor române în Bulgaria", consemna Frédéric Hooricks, consulul Belgiei la București. La 17 septembrie 1877 și consulul american în capitala României Adolf Stern, adresa Washingtonului o expunere detaliată a confruntărilor armate de la Plevna: „Trupele române au luptat splendid, chiar și miliția [dorobanții], care s-au aflat în prima linie de atac, întrecîndu-se în vitejie cu rușii".

Cu obiectivitate prezintă comportarea armatei române și istoricul turc contemporan T. Yilmaz Öztuna, într-o amplă **Istorie a Turciei:** „Tînăra, curajoasa și neobosita armată română a început să lupte cot la cot cu rușii și a cîștigat astfel independența României la sfîrșitul războiului. Fără armata română, inamicul nu ar fi putut cîștiga bătălia de la Plevna"[7].

V. ALEXANDRESCU,
C. CĂZĂNIȘTEANU

---

[1] Fr. Engels, **Paul et Laura Lafargue, Correspondance,** Paris, 1959.

[2] În sistemul defensiv otoman, reduta Grivița nr. 1 purta numărul 8, iar Grivița nr. 2, numărul 7.

[3] Général de division Mouzaffer pacha, **Guerre d'Orient 1877-1878. Défence de Plevna,** Paris, 1889.

[4] Le capitaine d'infanterie Fisch, **Guerre d'Orient, 1877-78. Coopération de l'armée roumaine en Bulgarie,** Bruxelles, 1879.

[5] Anton Springer, **Der Russisch-Türkische Krieg 1877-1878 in Europa. Dritte Operations-Periode,** Wien, 1892.

[6] F. Boyle, **The Narrative of an Expelled Correspondent,** Londra, 1877.

[7] T. Yilmaz Öztuna, **Başlangicindan zamanimiza kadar Türkiye Tarihi** („Istoria Turciei de la început pînă în vremea noastră"), vol. 12, Istanbul, 1967.

Istorici, ziariști și alți publiciști americani s-au ocupat, de asemenea, de evenimentele din anii 1877-1878, de lupta poporului român pentru cucerirea independenței absolute a țării.

„... La [9] 21 mai 1877[1], amîndouă Camerele României au adoptat o moțiune prin care se proclama independența țării și se recunoștea existența stării de război între România și Turcia. La 3 iunie, primul ministru [în realitate, ministru de Externe — **n.n.**] Kogălniceanu a înaintat o notă marilor puteri, făcîndu-le cunoscută noua atitudine a țării. Printr-o notă din 5 iunie, guvernul otoman a protestat împotriva declarației de independență a României și a afirmat că «el înțelege să apere drepturile României, fără a mai ține seama de declarațiile guvernului rebel al Moldo-Valahiei, și că își rezervă dreptul de a folosi măsurile cuvenite împotriva principatelor, cum va crede de cuviință»".

(A. J. Schem, **War in the East,** New York, 1878, p. 224)

„... Românii erau și ei dornici să se arate vrednici de marea cinste conferită principelui lor. Au avut, de altfel, tot prilejul să se distingă în ziua următoare [30 august], înaintea marii redute de la Griviția și s-au străduit să-și așeze bine pe poziții marile lor tunuri [...]. Românii dispuneau de două divizii [3 și 4] de infanterie complete, fiecare de cîte 16 000 oameni, comandate de doi frați, coloneii Alexandru și George Anghelescu, sub comanda superioară a fostului ministru de Război, [Alexandru] Cernat".

(L. P. Brockett și Porter C. Bliss, **The Conquest of Turkey,** Philadelphia, 1878, pp. 510-517)

„... Toți cei care au fost martorii cumplitei bătălii pentru reduta Griviția [nr. 1], care a fost cucerită de români, sînt de acord că ei s-au comportat cu cea mai extraordinară vitejie. Corespondentul ziarului **The Times** din Londra[2] scrie despre comportamentul lor în cursul bătăliei aceste rînduri:

«Marea redută a fost apărată exclusiv de infanteria română, care a menținut poziția cu cel mai deznădăjduit curaj și cu mare tenacitate, primind, pentru comportamentul ei, laudele împăratului Rusiei și ale tuturor observatorilor străini care fuseseră martori la vitejia ei [...] Dacă rușii vor sfîrși prin a cuceri Plevna, ei vor datora o parte destul de însemnată din victoria lor cooperării cu aliații români»".

(A. J. Schem, **op. cit.,** pp. 313-314)

„... Armata română suferise din greu; fiecare familie din București pare a-și fi pierdut cîte unul din membrii ei; dar dacii zilelor noastre[3] și-au dovedit vitejia și nu li se poate spune nimic pentru faptul că atacurile lor au fost respinse pe toată linia. Ei s-au străduit în continuare să înainteze spre reduta Griviția nr. 2, săpînd tranșee [...]

La [6] 18 septembrie, românii au lansat un atac în toată regula împotriva redutei Griviția nr. 2, dar au fost respinși cu pierderi importante. Fără a se înspăimînta, ei au săpat cu vigoare șanțuri pentru a se apropia de redută, încît, dacă și rușii ar fi arătat o energie la fel de mare, Plevna ar fi căzut la începutul lunii octombrie, în loc să mai reziste pînă în luna decembrie. Din partea lor, turcii au săpat și ei tranșee împotriva celor prin care românii înaintau spre redută și, așa cum s-a dovedit ulterior, au minat reduta ca măsură de represalii în cazul în care fortificația ar fi fost capturată [...]

La începutul lunii noiembrie, o parte din trupele române au fost trimise într-o recunoaștere pe direcția nord-vest [...] În ziua de [9] 21 noiembrie, după o luptă aprigă, care a durat trei zile neîntrerupt și în cursul căreia, atît atacatorii cît și apărătorii s-au luptat cu mare vitejie, românii au ocupat Rahova. **Lăsînd acolo o garnizoană puternică, românii** au înaintat spre Tzebar-Palanka , dar n-au găsit acolo nici un ostaș inamic, deoarece **turcii se retrăseseră la Lom-Palanka[4],** puțin mai departe pe Dunăre în sus. Românii au înaintat și i-au scos pe turci din pozițiile lor.

(L. P. Brockett și Porter C. Bliss, **op. cit.,** pp. 555-556 și 637-638)

„...la mijlocul lunii septembrie, sub comanda lui Sevket pașa, la Orhania, pe șoseaua dintre Sofia și Plevna, s-a strîns un detașament alcătuit din trupe de la Vidin, Sofia și Niș. Cu toate că pe această șosea opera cavaleria rusă și română, Hifzi pașa a izbutit, la 23 septembrie, să ajungă la Plevna, aducînd întăriri de 20 batalioane, un regiment de cavalerie și două baterii de artilerie, în total 12 000 oameni, și un lung șir de care cu provizii. La sfîrșitul lunii septembrie, cavaleria română de la vestul cetății a izbutit să captureze un convoi de 80 care cu muniții, în timp ce un detașament din cavaleria rusă a distrus un alt convoi cu provizii și a capturat 1 000 vite [...]

Din punct de vedere tehnic, amenajările genistice efectuate de români sînt mai corecte decît cele ale rușilor, forma și linia generală a lucrărilor executate de români se conformează mai strict desenelor din tratatele de geniu militar".

(A. J. Schem, **op. cit.,** pp. 323-324 și 335)

Paul CERNOVODEANU

---

[1] Stil nou, ca toate datele din acest grupaj (între paranteze drepte data conform stilului vechi) — **n. r.**

[2] Locotenent-colonelul Charles Booth Brackenbury (1831-1890), atașat pe lîngă trupele ruse — **n. n.**

[3] În original: **the modern Dacians.**

[4] Lom-Palanka, a fost ocupată la 25 noiembrie /7 decembrie, de brigada de cavalerie comandată de colonelul Pavel Cernovodeanu și de Batalionul 1 din Regimentul 15 dorobanți — **n.n.**

CONCURSUL MAGAZIN ISTORIC EDIȚIA 1977

MEMORIA INDEPENDENȚEI

Seria a V-a de întrebări

1. „Steagul e România, acest pămînt binecuvîntat al Patriei, stropit cu sîngele străbunilor noștri și îmbelșugat cu sudoarea muncitorului. El este familia, ogorul fiecăruia, casa în care s-au născut părinții noștri și unde se vor naște copiii voștri". Aceste cuvinte au fost rostite în 1 septembrie 1863, de..... cînd a înmînat unităților armatei noile drapele cu însemne tricolore.

(1967)

2. O gravură de epocă dedicată Corpurilor legiuitoare care au proclamat, la 9 mai 1877, neatîrnarea țării.

Ce titlu poartă gravura?

(1977)

3. „Libertățile — scria Nicolae Codreanu, cunoscutul fruntaș al mișcării socialiste din țara noastră — nu se pot căpăta decît cu lacrimi și cu sînge". Conștient de misiunea pe care patria i-o cerea, el s-a înrolat voluntar în războiul din 1877-1878. Rîndurile de față au fost adresate unui alt cunoscut fruntaș al mișcării socialiste, de asemenea voluntar, **pe nume**.....

(1972)

4. „Românii au contribuit foarte mult la strălucita luptă care a dus la luarea Plevnei. S-ar putea chiar spune că, într-un moment critic, ei au salvat situația acestei zile". Astfel comenta o publicație franceză contribuția armatei române, în luptele pentru cucerirea celui mai puternic punct al rezistenței otomane.

Titlul publicației?

(1967)

5. „Tari prin dreptul nostru și prin justețea cauzei noastre [...] vom face tot ce ne impune datoria noastră față de țară, pentru a-i apăra teritoriul, pentru a-i proteja instituțiile și pentru a asigura existența noastră politică". Așa glăsuia nota circulară destinată miniștrilor Afacerilor Externe ai puterilor garante și vestind hotărîrea României de a-și dobîndi cu orice preț independența.

Ce dată purta documentul?

(1977)

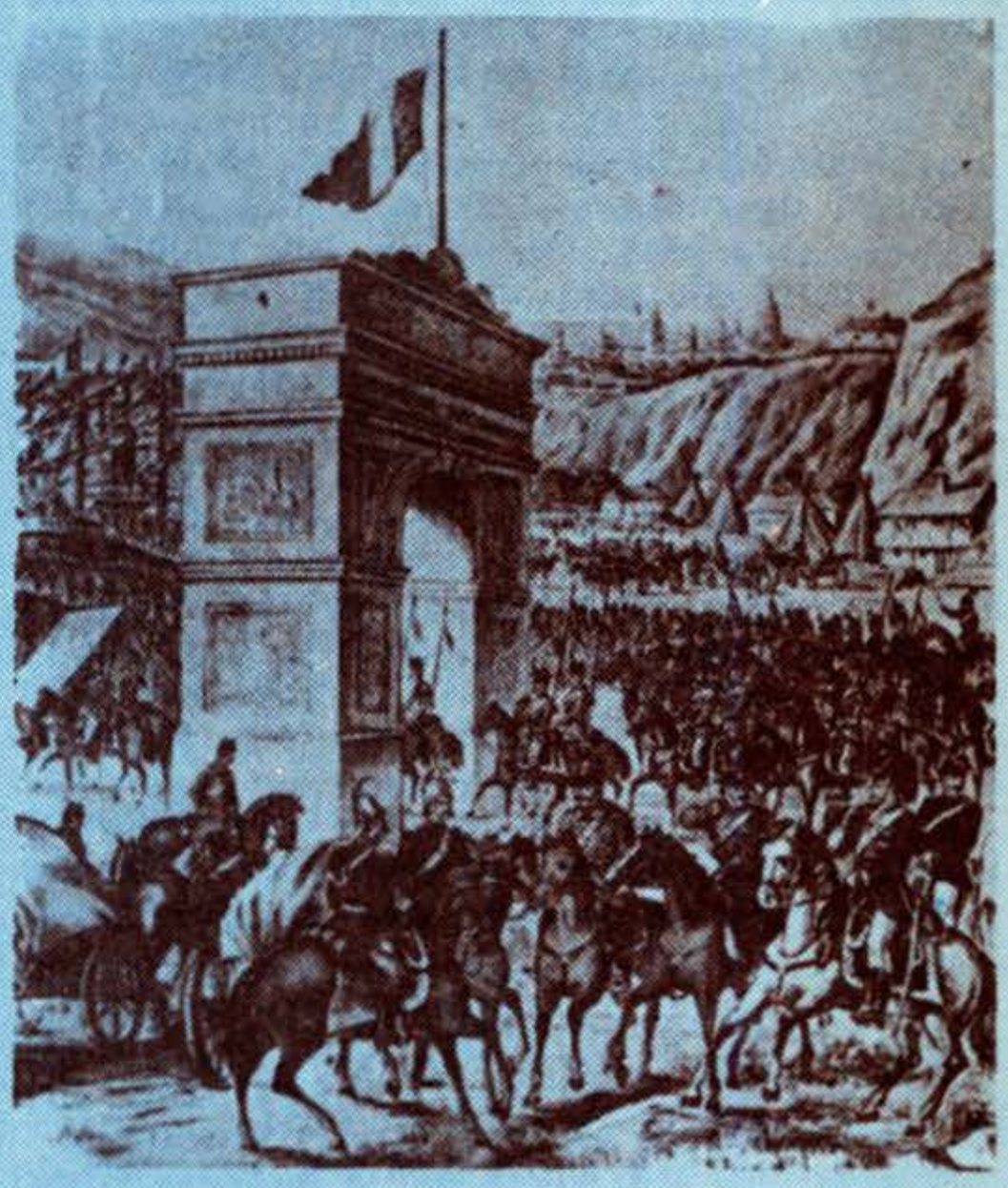

6. Cromolitografia de mai sus înfățișează un moment deosebit de semnificativ al războiului pentru independența deplină a României — **și anume** .....

(1967)

7. Entuziasmul cu care întregul popor român a participat la lupta pentru făurirea independenței s-a reflectat și în contribuțiile benevole oferite de cetățeni pentru înzestrarea armatei. Un loc deosebit în cadrul acestei acțiuni l-a avut strîngerea de fonduri pentru procurarea de arme, fonduri ce s-au ridicat la 1 639 798 lei.

Cîte arme se puteau cumpăra cu această sumă?

(1977)

8. Pe colnicul Hora din Tulcea, cetățenii orașului au ridicat un obelisc, „ca simbol al eroismului și vitejiei poporului român" și pentru a cinsti reunirea Dobrogei cu patria-mamă.

La ce dată a avut loc această reunire?

(1976)

9. O monumentală operă — **A Study of History** — datorată unui mare istoric englez, consacră un amplu spațiu evenimentelor petrecute pe teritoriul patriei noastre. Referindu-se la războiul din 1877-1878, autorul apreciază că el a dus la „spulberarea ultimelor vestigii ale puterii otomane de la frontierele monarhiei habsburgice"

Indicați numele istoricului.

(1973)

10. „Guvernul Maiestății Sale, Imperatorul tuturor rușilor — se arată într-un important document, premergător proclamării independenței de stat — se obligă a menține și a face să respecte drepturile politice ale statului român, astfel cum rezultă din legile interioare și tractatele existente".

Ce document cuprinde această stipulație?

(1977)

11. În memoria vitejilor ostași ai Argeșului, care, ca atîția alți eroi români și-au vărsat sîngele în lupta pentru independența României, la Pitești a fost înălțat un impunător portal, **numit .....**

(1977)

12. Imaginea de mai sus a apărut, alături de numeroase alte ilustrații, în cea dintîi monografie consacrată eroilor independenței depline a României și tipărit în 1878, la Graz, în Austria.

Cum se intitula volumul?

(1977)

13. „Ca român privind tabăra nu-ți pare a fi realitate, ci mai mult că, răsfoind istoria strămoșilor, ai dat peste paginile care descriu spiritul oștirilor de la Călugăreni, Neamțu etc.". Astfel descria, la 13 iunie 1877, atmosfera din tabăra armatei române, **voluntarul bănățean .....** care, ca atîția alți transilvăneni, bucovineni, bănățeni, se înrolase în armata română pentru a contribui astfel la dobîndirea independenței.

(1976)

14. Pentru a se recompensa serviciile aduse patriei de către militari și civili a fost creată înalta distincție **denumită .....** acordată, între alți numeroși combatanți, și unui număr de trei militanți socialiști.

(1977)

15. În asaltul pentru cucerirea unei redute, caporalul care purta drapelul unității a fost rănit. Smulgîndu-i stindardul, colonelul Grigore Ioan s-a avîntat în luptă îmbărbătîndu-și ostașii.

Despre ce redută e vorba?

(1977)

16. Subliniind necesitatea unirii tuturor românilor, un ziar socialist român, publicat la Paris, scria în 1883: „Nu vom avea o zi, un ceas de odihnă, pe cît timp un frate al nostru va geme în lanțurile sclaviei, și vom lupta necurmat, așteptînd cu nerăbdare și credință în viitor fericita zi cînd, mînă în mînă vom putea striga liberi și împreună: „«Trăiască România»".

Indicați titlul ziarului.

(1974)

17. La data de ..... Adunarea Legislativă a Principatelor Unite a adoptat **Legea organizării puterii armate în România,** ale cărei principii de bază au stat la temelia armatei române din 1877-1878.

(1976)

18. Unul dintre numeroșii reprezentanți ai naționalităților conlocuitoare care a participat la războiul din 1877-1878, medicul de origină maghiară, Ludovic Fialla, scria: „Sînt mîndru pentru tot ce am putut face, că am putut contribui cu trup și suflet la cucerirea independenței române".

Vă amintiți în ce lucrare?

(1977)

19. „În momentul cînd vei primi această ultimă scrisoare, să știi că eu am încetat a mai exista. Mi-am dat viața pentru iubita mea patrie [...] Am murit liniștit făcîndu-mi datoria către patrie". Aceste rînduri, adresate mamei, scrise în seara dinaintea atacului de la Grivița (30 august 1877) aparțin unui ofițer căzut vitejește în fruntea batalionului său din Regimentul 1 dorobanți.

Care e numele lui?

(1977)

20. După căderea la datorie a lui Valter Mărăcineanu, un sublocotenent a preluat comanda subunității, fiind el însuși rănit în luptă. **El se numea.....**

(1977)

Poșta concursului

La capătul ultimei serii de întrebări, precizăm încă odată că, întregul chestionar a fost formulat exclusiv pe baza articolelor apărute în Magazin istoric, *începînd din 1967 și pînă în prezent. Fără a se recurge la alte surse bibliografice, răspunsurile se găsesc, așadar, într-unul din cele 12 numere publicate în anul indicat în paranteză, la sfîrșitul fiecărei întrebări.*

Și acum, cîteva răspunsuri:

GHEORGHE MURARIU, Brașov: *cu toate că aveți motive întemeiate ne pare foarte rău, dar am contraveni regulamentului concursului dacă v-am fi trimis, cu anticipația pe care ne-ați solicitat-o, întrebările din ultima serie. Sîntem însă convinși că nici acolo unde vă aflați acum, nu vă va fi greu să găsiți o colecție completă.*

LUCIA STOICESCU, București: *în ceea ce privește „Marseieza" poporului român (întrebarea 19, din seria III) se cere doar indicarea celui care a scris versurile. De altfel, în articolul respectiv nu se pomenește nimic despre muzica acestui imn.*

ILIE POPESCU, Mehadia: *regretăm, dar nu vă putem trimite numărul solicitat (2/1967), epuizat de foarte multă vreme. Soluția? Consultarea unei colecții la o bibliotecă.*

★

Mai mulți cititori ne-au cerut ca întrebarea nr. 15 *din seria a III-a* (Magazin istoric, *nr. 3/1977) să fie reformulată în felul următor:* Cu ajutorul locuitorilor din Tișița, județul Vrancea, s-a înălțat un monument ce glorifică faptele de arme ale ostașilor români într-una din bătăliile primului război mondial.

Cum se intitulează monumentul?

(1967)

CONTENTS (Romanian History) Special Issue Devoted to the Centennial of Romania's Absolute State Independence. **NICOLAE CEAUȘESCU** Independence... 2 • **M. ȘTEFAN** and **V. MOCANU** Plevna... 4 • **N.V. IONESCU** and **B. BERCEANU** The Soldier... 8 • **G. HOMORICEANU** et **G. ION** The Officer... 12 • **G. BRĂTESCU** The Physician... 14 • **M. NICOLAU-GOLFIN** The Painter... 16 • The Ally... 17 • **G. CANTILLI** The Victor... 20 • **G. ATABEYOĞLU** The Vanquished... 22 • Parliament... 25 • **B. MARINESCU** et **Ș. RĂDULESCU-ZONER** The Capital City... 32 • **D. ALMAȘ** The Worker, the Peasant, the Intellectual... 35 • **V. NICULAE** The Socialist... 39 • **Ș. PASCU** The Romanians of Transylvania, Banat, Bucovina... 41 • **E. IONIȚĂ** and **M. TOTU** Woman... 45 • **T. BREIER, M. KRONER, I. KOVÁCS** and **M. MIRCU** The German, the Magyar, the Jew... 49 • **G. MACOVESCU** The Foreign Countries... 54 • **V. ALEXANDRESCU, C. CĂZĂNIȘTEANU** and **P. CERNOVODEANU** The Journalists, the Historians... 59 • **Magazin istoric** Contest... 62

SOMMAIRE (Histoire roumaine) Numéro spécial consacré au centennaire de l'Indépendance absolue d'État de la Roumanie. **NICOLAE CEAUȘESCU** L'Indépendance... 2 • **M. ȘTEFAN** et **V. MOCANU** Plevna... 4 • **N.V. IONESCU** et **B. BERCEANU** Le soldat... 8 • **G. HOMORICEANU** et **G. ION** L'officier... 12 • **G. BRĂTESCU** Le médecin... 14 • **M. NICOLAU-GOLFIN** Le peintre... 16 • L'allié... 17 • **G. CANTILLI** Le vainqueur... 20 • **G. ATABEYOĞLU** Le vaincu... 22 • Le Parlement... 25 • **B. MARINESCU** et **Ș. RĂDULESCU-ZONER** La Capitale... 32 • **D. ALMAȘ** L'ouvrier, le paysan, l'intellectuel... 35 • **V. NICULAE** Le socialiste... 39 • **Ș. PASCU** Les Roumains de la Transylvanie, du Banat, de la Bucovine... 41 • **E. IONIȚĂ** et **M. TOTU** La femme ... 45 • **T. BREIER, M. KRONER, I. KOVÁCS, M. MIRCU** L'Allemand, le Magyar, le Juif... 49 • **G. MACOVESCU** Les pays étrangers... 54 • **V. ALEXANDRESCU, C. CĂZĂNIȘTEANU** et **P. CERNOVODEANU** Les journalistes, les historiens... 59 • Le concours **Magazin istoric**... 62

СОДЕРЖАНИЕ (Румынская история) Специальный номер посвящённый столетию государственной независимости Румынии. **НИКОЛАЕ ЧАУШЕСКУ** Независимость...2 • **М. ШТЕФАН, В. МОКАНУ** Плевна... 4 • **Н. В. ИОНЕСКУ, Б. БЕРЧЕАНУ** Воин...8 • **Г. ХОМОРИЧЕАНУ, Г. ИОН** Офицер... 12 • **Г. БРЭТЕСКУ** Доктор...14 • **М. НИКОЛАУ-ГОЛФИН** Художник...16 • Союзник...17 • **Г. КАНТИЛЛИ** Победитель...20 • **Г. АТАБЕЁГЛУ** Побеждённый...25 • **Б. МАРИНЕСКУ, Ш. РЭДУЛЕСКУ-ЗОНЕР** Столица ...32 • **Д. АЛМАШ** Рабочий, крестьянин, интеллигент... 35 • **В. НИКУЛАЕ** Социалист ...39 • **С. ПАСКУ** Трансильванец, банатец, буковинец... 41 • **Е. ИОНИЦЭ, М. ТОТУ** Женщина ...45 • **Т. БРАЙЕР, М. КРОНЕР, И. КОВАЧ, М. МИРКУ** Немец, венгр, еврей... 49 • **Г. МАКОВЕСКУ**, ...Заграница... 54 • **В. АЛЕКСАНДРЕСКУ, К. КЭЗЭНИШТЯНУ, П. ЧЕРНОВОДЯНУ** Журналисты, историки... 59 • Конкурс **Магазин историк**... 62

INHALT (Rumänische Geschichte) Sondernummer gewidmet der absoluten Staatsunabhängigkeit Rumäniens. **NICOLAE CEAUȘESCU** Die Unabhängigkeit... 2 • **M. ȘTEFAN, V. MOCANU** Plevna... 4 • **N.V. IONESCU, B. BERCEANU** Der Soldat... 8 • **G. HOMORICEANU, G. ION** Der Offizier... 12 • **G. BRĂTESCU** Der Arzt... 14 • **M. NICOLAU-GOLFIN** Der Maler... 16 • Der Verbündete... 17 • **G. CANTILLI** Der Sieger... 20 • **G. ATABEYOĞLU** Der Besiegte... 22 • Das Parlament... 25 • **B. MARINESCU, Ș. RĂDULESCU-ZONER** Die Hauptstadt... 32 • **D. ALMAȘ** Der Arbeiter, der Bauer, der Gelehrte... 35 • **V. NICULAE** Der Sozialist... 39 • **Ș. PASCU** Der Siebenbürger, der Banater, der Bukowiner... 41 • **E. IONIȚĂ, M. TOTU** Das Weib... 45 • **T. BREIER, M. KRONER, I. KOVÁCS, M. MIRCU** Der Deutsche, der Madjare, der Jude... 49 • **G. MACOVESCU** Das Ausland... 54 • **V. ALEXANDRESCU, C. CĂZĂNIȘTEANU, P. CERNOVODEANU** Die Journalisten, die Historiker... 59 • Wettbewerb der Zeitschrift **Magazin istoric**... 62

SUMARIO (Historia rumana) Numero especial consagrado al centenario de la independencia absoluta de Romania. **NICOLAE CEAUȘESCU** Independencia... 2 • **M. ȘTEFAN, V. MOCANU** Plevna... 4 • **N. V. IONESCU, B. BERCEANU** El soldado... 8 • **G. HOMORICEANU, G. ION** El official... 12 • **G. BRĂTESCU** El médico... 14 • **M. NICOLAU-GOLFIN** El pintor... 16 • El aliado... 17 • **G. CANTILLI** El vencedor... 20 • **G. ATABEYOGLU** El vencido... 22 • El Parlamento... 25 • **B. MARINESCU, Ș. RĂDULESCU-ZONER** La Capital... 32 • **D. ALMAȘ** El obrero, el campesino, el intelectual... 35 • **V. NICULAE** El socialista... 39 • **Ș. PASCU** El rumeno de Transilvania, de Banat, de Bucovina... 41 • **E. IONIȚĂ, M. TOTU** La mujer... 45 • **T. BREIER, M. KRONER, I. KOVÁCS, M. MIRCU** El aleman, el ungaro, el ebreo... 49 • **G. MACOVESCU** El estranjero... 54 • **V. ALEXANDRESCU, C. CĂZĂNIȘTEANU, P. CERNOVODEANU** Los periodistas, los historicos... 59 • El concurso **Magazin istoric** (Almacen historico)... 62

ABONNEMENTS: ILEXIM — Departamentul export-import presă, București, strada 13 Decembrie, nr. 3, P.O.B. 136-137, telex : 11226

magazin istoric

București, Intrarea Ministerului nr. 2, parter — Sectorul 1, Oficiul poștal nr. 1, Căsuța poștală 702, telefon 16 68 72.

REDACTORI: Gheorghe David, Florentina Dolghin, Ioan Dragomirescu, Ștefan Sorin Gorovei, Ioan Lăcustă, Vasile Șimandan, Marian Ștefan, Ioana Ursu, Domnica Zavoicinschi
SECRETAR RESPONSABIL DE REDACȚIE: Valeriu Buduru
PREZENTAREA ARTISTICĂ : Radu Ion Popescu
TEHNOREDACTOR : Anton Tănase
CORECTURA : Constanța Avram, Ana-Maria Șerbănescu

Apare lunar, se găsește de vînzare la chioșcurile de difuzare a presei. Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali, difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate. Prețul unui număr 5 lei, abonamentul pe 6 luni — 30 lei, pe un an — 60 lei.

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii" — București

42 427

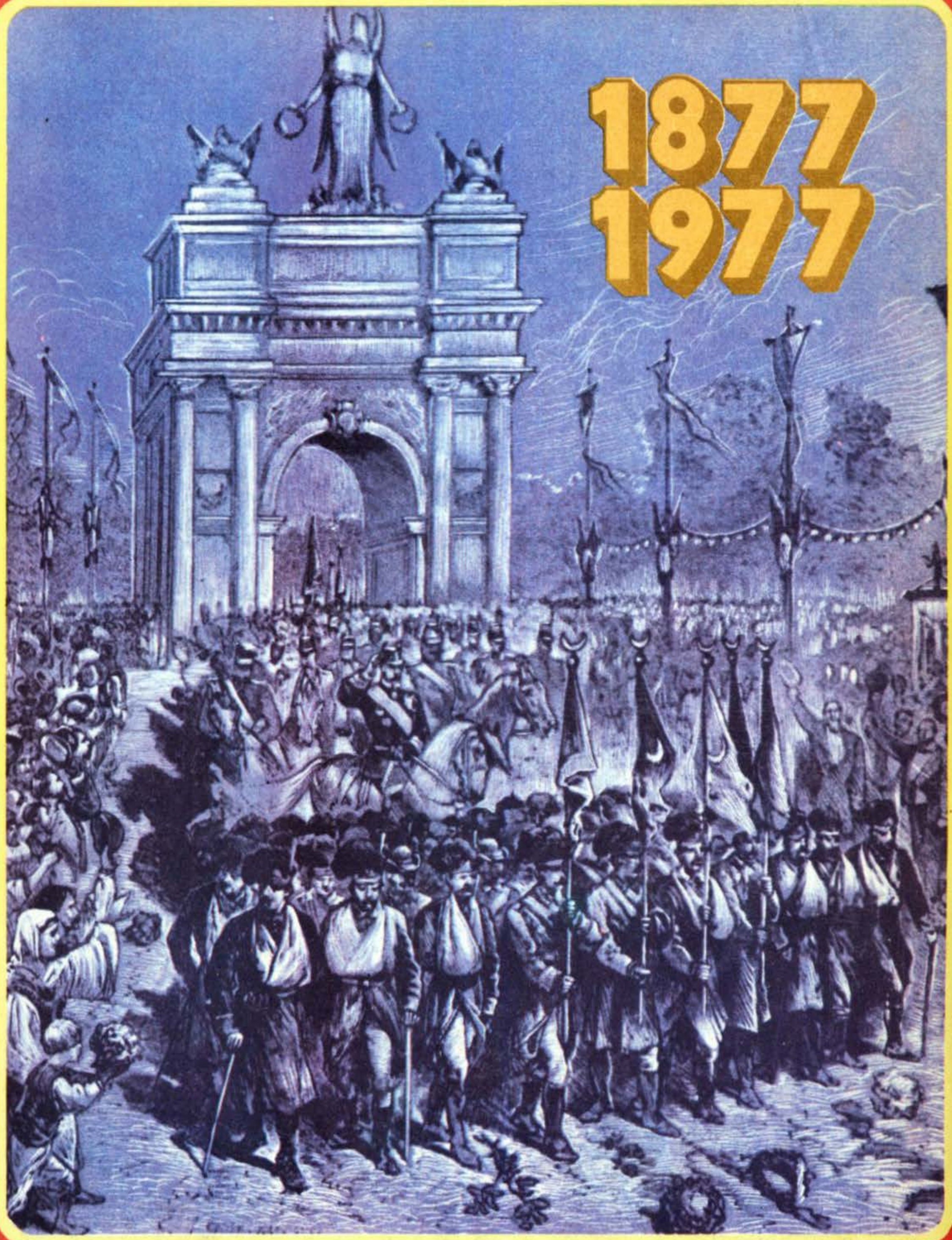

magazin istoric